

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

1

**Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy**

**Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany**

Vojenskopolitické aspekty zahraničně politické linie KSČ

XIV. sjezd KSČ se stal historickou událostí ve vývoji naší země, v životě naší dělnické třídy a našeho lidu. Atmosféra, činnost a výsledky sjezdu ukázaly, že se strana vyrovnala s neblahým dědictvím krizových let 1968–69, že našla z této krize východisko, že postupně vyřešila všechny problémy všestranné konsolidace nejen své, ale i celé společnosti. To umožnilo, aby XIV. sjezd přijal programové dokumenty, které určují náš vývoj v budoucích letech. Závěry XIV. sjezdu přijala celá strana, dělnická třída i naprostá většina naší společnosti s uspokojením. Pracovní kolektivy splněním závazků k 50. výročí vzniku KSČ a na počest voleb do zastupitelských orgánů vytvářejí příznivé předpoklady pro uskutečnění smělých plánů vyspělé socialistické společnosti. Podobný ohlas měl XIV. sjezd strany i v armádě.

Při hodnocení uplynulého vývoje se řídí ÚV KSČ leninskou zásadou nezústat stát a nespokojovat se s dosaženými úspěchy, ale jít dále a tyto úspěchy prohlubovat. Proto i říjnové plénum ÚV KSČ rozpracovalo úkoly, které sjezd přijal, položilo důraz na zhodnocení místa Československa ve světové socialistické soustavě a vytyčilo naše úkoly v boji proti imperialismu.

Současná epocha je charakterizována přechodem od kapitalismu k socialismu. To se projevuje v zápase dvou protikladných světových soustav — světové soustavy socialismu a světové soustavy kapitalismu. Jejich zápas má povahu třídního

boje, projevuje se v zostření boje mezi silami pokroku a reakce a má globální charakter. Dějištěm tohoto zápasu je celý svět, celá naše planeta a v té či oné míře zasahuje všechny země světa. Současně tento zápas probíhá ve všech oblastech společenského života, v ekonomice, v politice, kultuře a ideologii a podléhá se na něm všechny politické síly současnosti.

Buržoazie usiluje k uhájení svých zájmů a udržení svých pozic, o zastavení nezadržitelného vývoje světového revolučního procesu. Rostoucí síla světového socialismu nutí buržoazii využívat zejména poznatků a výsledků vědeckotechnické revoluce ke zvyšování efektivnosti a tempa výroby, ke stupňování vykořisťování a útlaku. Z obavy, aby třídní boj dělnické třídy a pracujících v kapitalistických zemích nepřerostl masové revoluční hnutí, maskuje buržoazie vykořisťování pracujících a uskutečňuje dílčí sociální reformy.

XXIV. sjezd KSSS konstatoval, že podstata soudobého kapitalismu se nezměnila, že stále žije z vykořisťování. Současný poměr sil mezi socialismem a kapitalismem jej však nutí, aby pružněji reagoval na svou situaci a přizpůsoboval se jí.

Snahy buržoazie v tomto směru neznamenají naprosto stabilizaci současného kapitalismu jako světového hospodářskopolitického systému. Naopak, všeobecná krize kapitalismu se nezastavila, ale dále pokračuje. Prohlubují se rozpory kapitalismu jak ve vnitropolitické oblasti, tak v mezinárodně politických vztazích.

Odpor proti kapitalistickému vykořisťování narůstá. Ve vyspělých kapitalistických zemích vzrůstá revoluční hnutí. Dále pokračuje nerovnoměrný ekonomický a politický vývoj kapitalismu. Rozdíl mezi nejvynutějšími kapitalistickými zeměmi a většinou ostatních kapitalistických států se prohlubuje. Projevují se vážné ekonomické otřesy, kterým se nemohou vyhnout ani nejvyspělejší kapitalistické státy.

Ve snaze potlačit revoluční hnutí, porazit socialismus a uhájit světové pozice stupňují imperialisté svou agresivitu. „... základem agresivní politiky imperialismu je snaha oslabit jakýmkoli způsobem pozice socialismu, potlačit národně osvobozené hnutí, klást překážky boji pracujících v kapitalistických zemích a zadržet neodvratný úpadek kapitalismu...“¹⁾ V čele imperialistického úsilí proti socialismu stojí ekonomicky nejsilnější imperialistická mocnost — USA. Jejich vojenskopolitickou strategii protisocialistického boje převzal hlavní a nejsilnější imperialistický pakt — NATO — a s nepodstatnými odchylkami i všechny ostatní imperialistické mocnosti.

Jádrem americké strategie zastrahování se v šedesátých letech stala politika pružného reagování jak v politické, tak ve vojenské sféře. Podle této politiky konečný strategický cíl — likvidace světové socialistické soustavy — se rozpadá do několika etap, které se dělí na řadu variant. Podle vojenskopolitických plánů je možné používat všech druhů násilí s důrazem na spodní část konfliktního spektra, jako jsou tzv. protipartyzánské akce, diverze, omezené války apod. Přípravu k jaderné světové válce se tím neodouvají do pozadí, naopak příprava světové války tvoří podstatnou součást amerického vojenskostrategického plánování.

Z třídně nepřátelského charakteru imperialismu a jeho nepřátelského vztahu vůči dělnické třídě, socialismu a společenskému pokroku, vyplývá nebezpečí vzniku světové války. Charakterizuje to především rostoucí militarizace ekonomiky imperialistických států.²⁾

Militarizace přináší vojenskoprůmyslovému komplexu nejen obrovské zisky, ale umožňuje stále rozšiřování a upevňování jeho mocenských pozic a politického vlivu.

Nebezpečí války dokazuje i snaha imperialismu, zejména amerického, zachovat

vat ve světě sociální a koloniální status quo. To je prakticky snaha upřít právo pracujících imperialistických zemí na sociální revoluci a na změnu politických, sociálních a ekonomických poměrů, která je v absolutním rozporu se sociálním a společenským pokrokem.

Když imperialismus neuspěl politikou z pozice síly, pomocí studené války a politikou vydírání a nátlaku v hospodářské a vojenské oblasti zastavit rozvoj socialistických zemí, zabránit rozpadu koloniální soustavy a změnit pronikavě poměr sil ve svůj prospěch, zaujala významné místo v imperialistické politice proti socialistickým zemím ideologická oblast, jmenovitě ideologická diverze a psychologická válka. Imperialisté využívají rozdílných názorů a rozporů mezi komunistickými a dělnickými stranami a mezi socialistickými zeměmi. Zpochybňují marxismus-leninismus tvrzením, že toto učení zastaralo, že není schopno řešit problémy současného světa, snaží se ukazovat socialistické země a zejména SSSR v tom nejhorším světle, rafinovaně vnucovat lidovým masám závěr, že chyby a nesprávnosti jsou vrozenou vlastností komunistických stran a socialistických zemí a podněcují nacionalismus a dezintegrační tendence jak mezi socialistickými zeměmi, tak v mezinárodním komunistickém hnutí.

V politice proti socialistickým zemím zaujímá významné místo revizionismus, oportunistismus a nacionalismus, které zvětšují antikomunistické působení nepřátel socialismu a komunismu. Vývoj a události v Československu v letech 1968—69 poskytl v tomto směru dostatek příkladů.

XIV. sjezd KSČ vycházel ve svých závěrech ze zkušeností a dokumentů mezinárodního komunistického hnutí, socialistických zemí, zejména ze zkušeností KSSS a Sovětského svazu při hodnocení současného poměru sil mezi imperialismem a socialismem. V souladu se zkušenostmi mezinárodního komunistického hnutí vytyčil v mezinárodně politické oblasti a pro zahraniční politiku Československa takové úkoly, které podporují závěry světového komunistického hnutí směrem k posilování světového socialismu, stanovil takové zahraničně politické úkoly, které jasně vyplývají z třídního charakteru našeho socialistického státu, které určují místo a úlohu Československa v mezinárodním třídním boji proti imperialismu, které odpovídají našim tradicím, zkušenostem, historickým poučením, hospodářské, sociální a národnostní struktuře a geografické poloze našeho státu a které vycházejí ze smluvního systému, který byl v poválečných letech pod vedením KSČ vybudován.

1) Mezinárodní porada komunistických a dělnických stran v Moskvě 1970, Praha 1970, str. 11.

2) Vojenské výdaje členských států NATO v roce 1970 činily 103 miliard dolarů. USA v letech 1966—1971 vydaly na vojenské účely 400 miliard dolarů.

Základem a východiskem československé zahraniční politiky je ideologie marxismu-leninismu a proletářský internacionismus. „Jsme si vědomi toho, že náročné úkoly socialistické výstavby, které nyní řešíme, vyžadují plně rozvinout všechny tvořivé síly strany a lidu, organicky sladit naše národní a internacionální zájmy a povinnosti a důsledně vycházet z obecných zákonitostí výstavby socialistické společnosti. Naše strana vynaloží všechno úsilí, aby všestranně a účinně přispívala k upevňování politické, hospodářské i obranné síly socialistického společenství.“³⁾

XIV. sjezd KSČ přijal zahraničně politický program, který je jednoznačně mírovým programem. „Trvalým základem zahraničně politické linie KSČ a ČSSR, hlavní zárukou svobody, nezávislosti a socialistického vývoje naší vlasti jsou vztahy bratrské spolupráce, přátelství a pevného spojení se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi.“⁴⁾ Z tohoto základu vyplývají úkoly československé zahraniční politiky, které můžeme rozdělit do tří oblastí.

První oblast zahrnuje vztahy Československa a ostatních socialistických států. Charakteristickým rysem těchto vztahů se stala vzájemná pomoc, podpora a jednota. To vyžaduje od každé socialistické země, aby dělala vše, co je v jejích silách pro rozvoj spolupráce a vzájemné pomoci v oblasti ekonomiky, politiky, kultury, v zájmu boje za vybudování socialistického řádu, ve jménu obrany výsledků socialistické revoluce proti nástrahám a úkladům imperialismu, aby dělala vše pro upevňování síly a moci socialistického společenství ve jménu definitivního vítězství socialismu na celém světě.

Historie socialistické soustavy ukázala, že nejprůpustnější možností pro rozvoj socialistických zemí existují ve formě společenství socialistických zemí. Formování socialistických mezinárodních vztahů není zdaleka skončeno, ale již existuje pevná základna a kolektivně vypracované zásady a formy ekonomické, politické, vojenské a kulturní spolupráce a jim odpovídající mezinárodní socialistické instituce a organizace jako je RVHP, Varšavská smlouva nebo systém dvoustranných dohod. V mezinárodní politice socialistické země získaly bohaté zkušenosti ze společných akcí.

Spolupráce socialistických zemí postupuje všemi oblastmi společenského ži-

vota. V ekonomice se projevuje jako nepřetržitý rozvoj vzájemného obchodu, výrobní kooperace, společných opatření v plánování, jako rozvíjení navzájem propojovaných hospodářských odvětví, prohlubování vědeckotechnické spolupráce a vzájemné pomoci.

V oblasti politiky socialistické země si vyměňují zkušenosti z výstavby socialismu, projednávají problémy společných zájmů, uskutečňují koordinaci politické linie a společného postupu vůči imperalistickým státům a principů poskytování podpory a pomoci národně osvobozenému hnutí a rozvojovým státům.

Existují velmi úzké kontakty mezi státními a státními představiteli socialistických zemí, které realizují podle dvou či vícestranných dohod. Sem patří i rozsáhlá výměna různých delegací, která slouží k vzájemné výměně zkušeností ze všech oblastí společenského života.

Zajištění světového míru a spolehlivé obrany socialismu a bezpečnosti socialistických zemí a celého socialistického společenství je základní podmínkou úspěšného rozvoje socialistických zemí i celé socialistické soustavy. Vývoj soudobého vojenství je v současné epoše ovlivněna jednak rozdělením světa na dvě protikladné společenské soustavy a jednak rozvojem vědeckotechnické revoluce a uplatněním jejích výsledků ve vojenské oblasti. Z těchto faktorů vyplývá objektivní nutnost mezinárodní integrace vojenské síly socialistických států. Socialistická vojenská integrace dostala podobu Varšavské smlouvy, která tvoří politickou a vojenskou koalici evropských socialistických zemí. Rozbor vlivu Varšavské smlouvy ukazuje, že socialistická vojenská koalice stále účinněji působí jako stabilizující a konsolidující činitel. Členské státy Varšavské smlouvy účinně čelily mnohým krizovým situacím.

Sjednocená vojenská síla socialistických zemí a společně uskutečňovaná politika rozvoje, upevňování a obrany socialismu a míru se stala hlavní překážkou protinárodních, protilidových a reakčních záměrů imperialismu.

Liníí XIV. sjezdu KSČ je, aby se ČSSR stala ekonomicky, politicky a vojensky co nejpevnějším článkem světové socialistické soustavy. Je to dáno nejen požadavkem zabezpečení existenční jistoty Československa, ale i zájmy světového socialismu a míru, protože čím silnější je socialismus, tím jistější je mír. Splnit tento úkol XIV. sjezdu předpokládá všestranně upevňovat moc pracujících, vedoucí úlohu dělnické třídy v čele s komunistickou stranou ve všech sférách společenského života. To jsou základní faktory stability

³⁾ Zpráva o činnosti strany, Rudé právo, 26. 5. 1971

⁴⁾ Rezoluce XIV. sjezdu KSČ, Rudé právo, 31. 5. 1971

socialistického státu a účinnosti jeho zahraniční politiky.

Upevňovat socialistickou soustavu znamená správně sladovat národní a internacionální zájmy a důsledně uplatnit obecné zákonitosti socialistické výstavby. Tak vznikají předpoklady pro přesné, včasné a důsledné plnění internacionálních závazků, které ČSSR přijala v rámci organizace a styků se socialistickými zeměmi.

Stát se pevným článkem socialistické soustavy v neposlední řadě ukládá všestranně zabezpečit v součinnosti se socialistickými zeměmi a hlavně se Sovětským svazem západní československou hranici nejen jako naši státní hranici, ale jako hranici socialismu v Evropě.

XIV. sjezd formuloval a zdůraznil, že základní a stěžejní zásadou československé zahraniční politiky „... v budoucnu bude přispívat k tomu, aby členské země Varšavské smlouvy úspěšně koordinovaly svůj postup v zahraničně politických otázkách i při zabezpečování společné obrany revolučních vymožeností a nedotknutelnosti hranic socialistického společenství.“⁵⁾

Další oblastí úkolů československé zahraniční politiky je všestranná a aktivní podpora protimperialistického boje národů Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Imperialismus a kolonialismus, který po staletí drancoval nesmírně bohatství těchto kontinentů a zbídačoval jejich obyvatelstvo, nemínil opustit dobrovolně žádnou pozici. V zájmu mezinárodních monopolů se snaží ovlivnit vývoj osvobozených zemí a tak vytváří nové konflikty a krize v různých částech světa, které mají bezprostřední vliv na celkové mezinárodní politické vztahy.

Klíčovým problémem tzv. třetího světa je v současnosti agrese amerického imperialismu proti vietnamskému lidu, agrese Izraele proti arabským zemím a situace na indickém subkontinentě.

Historie boje vietnamského lidu a ostatních národů Indočíny proti americké agresi stále více ukazuje, že je nutné pro konečné řešení zastavit vojenské akce a vyřešit vzniklé problémy jednáním. Základem pro jednání je návrh Prozatímní revoluční vlády Jihovietnamské republiky, který podporují všechny socialistické země a který obsahuje požadavek ukončení agresivní války vládou USA, bezpodminečného stažení ozbrojených sil USA a jejich spojenců z Jižního Vietnamu a skoncování s americkou podporou saigonského loutkového režimu. Prozatímní revoluční vláda Jihovietnamské republiky navr-

huje vytvořit širokou koaliční vládu, která by připravila demokratické volby. Tento návrh představuje konstruktivní základ pro politické řešení a urovnání vietnamského konfliktu a setkává se se stále větším ohlasem nejen v Jižním Vietnamu, ale i ve světové veřejnosti.

XIV. sjezd KSC uložil i nadále podporovat bojující vietnamský lid v jeho spravedlivém boji proti americké agresi a za dosažení míru.

Na Středním východě vyvolává krajní napětí pokračující agrese Izraele proti arabským zemím. Politika vládnoucích kruhů v Izraeli, která slouží zájmům amerického imperialismu a sionismu, se dostává do stále většího rozporu se skutečnými zájmy izraelského lidu, hazarduje s budoucností izraelského státu, provokuje milióny obyvatel arabských zemí a soustavně staví proti sobě veřejné mínění světa. Bezpečnost a mírový rozvoj Izraele může přinést pouze politika vzájemného respektování práv všech států a národů na Blízkém a Středním východě. Proto společně se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi i ČSSR podporuje politické řešení krize v této části světa, které je založeno na důsledném splnění rezoluce Rady bezpečnosti OSN z 22. listopadu 1967. Ta požaduje odchod izraelských vojsk z okupovaných území arabských států a obnovení zákonných práv palestinského lidu.

Na indickém poloostrově vlivem pozůstatků imperialistické politiky „rozděl a panuj“, po nuceném odchodu britského imperialismu, panuje neustálé napětí mezi Indií a Pákistánem i napětí uvnitř těchto zemí.

Následkem reakční politiky vládnoucí pákistánské buržoazie nebyl respektován vývoj ve východní části země. Pákistánská vláda nerespektovala výsledky voleb v roce 1970, v nichž ve východním Pákistánu zvítězila přesvědčivou většinou Lidová liga a vojenským a policejním terorem potlačila demokratické hnutí východopákistánského lidu. Z obavy před masakry nastal doslova hromadný útěk obyvatel do Indie a dalších států. Svět nezažil od dob stěhování národů takový pohyb lidí. Pouze do Indie přešlo během několika měsíců přes 10 miliónů utečenců. Napětí mezi Indií a Pákistánem přerostlo ve vojenský konflikt, ze kterého se snaží těžít nejen reakce v Pákistánu, ale i světový imperialismus.

Československo má zájem na míru na indickém poloostrově a usiluje společně s ostatními socialistickými zeměmi o politické řešení při respektování práv a zájmů obyvatel východního Pákistánu.

⁵⁾ Zpráva o činnosti strany, Rudé právo, 26. 5. 1971.

Třetí oblast úkolů československé zahraniční politiky, jak je určil XIV. sjezd, se vztahuje k evropské problematice. Vývoj v Evropě je pro ČSSR závažný z přírodních důvodů. Evropa je politicky rozděleným kontinentem. Naše západní hranice tvoří hranici socialismu s kapitalismem. V Evropě stojí proti sobě mohutné vojenské síly: NATO a Varšavská smlouva. Bezprostředně v sousedním státě, v NSR, mají stále vliv militaristické, revanšistické a neofašistické síly.

Socialistické země vycházejí z toho, že problémy Evropy je možné řešit mírovými prostředky, že stabilitu Evropy může zajistit zejména vzájemně výhodná hospodářská spolupráce všech evropských států.

Sovětský svaz vytváří mírovou politiku, stanovenou XXIV. sjezdem KSSS, jednáním a podpisem smlouvy s NSR, předpoklady pro zmírnění politického napětí v Evropě. Tato ratifikační smlouva zaručuje neměnnost současných hranic v Evropě, připravuje podmínky pro řešení evropské bezpečnosti a rovněž pro smluvní vztahy mezi NSR a ostatními socialistickými státy. Západoněmecko-polská smlouva a čtyřstranná dohoda o Západním Berlínu to plně potvrzují.

Rovněž československá zahraniční politika spatřuje v řešení evropských otázek jeden z klíčových problémů a usiluje o to, aby se vytvořila taková Evropa, ve které by vládl mír a spolupráce mezi národy. Proto společně se všemi členskými státy Varšavské smlouvy přispívá svým podílem ke svolání celoevropské konference o bezpečnosti a spolupráci. Iniciativa socialistických států se ukazuje tak přitažlivou, že v současné době se těžko může kterýkoli kapitalistický stát postavit proti myšlence spolupráce. I když postoje západoevropských zemí se stávají reálnější a kladnější a daří se překonávat počáteční zdrženlivost a výhrady některých západoevropských zemí, přesto další pokrok v řešení evropské bezpečnosti, zejména ve svolání celoevropské konference, bude složitým procesem. V kapitalistickém světě existují stále vlivné síly, které usilují o to, aby znesnadnily a oddálily řešení těchto aktuálních a životně nutných problémů. Jsou to zejména Spojené státy americké, které jsou proti zmírňování napětí v Evropě.

K dosažení mírové konsolidace v Evropě patří i normalizace vztahů mezi NSR a ČSSR. K tomu je nutné, aby vláda NSR uznala závazně vedle poválečného uspořádání Evropy i neplatnost mnichovské dohody od samého počátku.

XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že Mnichov byl součástí zločinného spiknutí nacistů proti míru, že byl přípravou ke druhé světové válce a zločinem na československu. Právem tedy požadujeme, aby z této historické pravdy vyvodila vláda NSR politické, morální a mezinárodně právní závěry.

V politických postojích současné Brandtovy vlády se projevují realističtější postoje. Socialistické země podporují všechny pozitivní kroky západoněmecké vlády, které směřují k řešení problémů Evropy. Vycházejí však i z toho, že imperialistický charakter NSR se nezměnil, že antikomunistická podstata západoněmeckého sociáldemokratismu zůstává stejná. Proto socialistické země, aniž upustily od základních principů, uplatňují pružnost v politice vůči NSR. Tato praxe již přinesla kladné výsledky.

Do příspěvku ČSSR k řešení evropské bezpečnosti zahrnujeme i podporu NDR v jejím úsilí o plné a všestranné mezinárodní právní uznání.

XXIV. sjezd KSSS přijal mírový program, který v první řadě usiluje o likvidaci válečných ohnisek ve světě, o uzavření regionálních a dvoustranných dohod a odmítnutí hrozby silou nebo používání síly v mezinárodních vztazích a o likvidaci všech možností agrese a mezinárodní zvěle. Československá socialistická republika tuto mírovou iniciativu podporuje a plně se s ní ztotožňuje, protože odpovídá všem zájmům ČSSR a vede k upevnění bezpečnosti a mezinárodně politického postavení našeho státu.

Zahraniční politika našeho státu směřuje k zachování míru a upevnění mezinárodní bezpečnosti. Nebezpečí, že imperialisté rozpoutají válečné dobrodružství, vyžaduje, aby všechny země Varšavské smlouvy byly nepřetržitě připraveny odrazit jakýkoli útok či pokus o agresi. „Neustálé upevňování ozbrojených sil je objektivní nutností pro úspěšnou výstavbu socialismu, vyplývající ze zákonitosti společenského vývoje a ze zvláštnosti třídního boje mezi kapitalismem a socialismem.“⁶⁾

To platí objektivně i pro naši zem. ČSLA tvoří jádro branného systému ČSSR a její výstavba a budování probíhá v souladu s obecnými principy výstavby socialistického státu. Vzhledem k úloze naší armády, jakožto mocenskopolitického nástroje, zahrnuje její výstavba i některé zvláštnosti. Obcí, obecné a specifické, nachází výraz v leninských principech vý-

⁶⁾ Diskusní vystoupení A. A. Grečka na XIV. sjezdu KSSS, Rudé právo, 5. 4. 1971.

stavby a řízení socialistické armády, které podle usnesení XIV. sjezdu tvoří hlavní vodítko pro práci v armádě. V současné době to znamená především další upevňování vedoucí úlohy strany, zvýšení úsilí velitelů, štábů, politických pracovníků a stranických organizací při plnění úkolů bojové a politické přípravy a bojové pohotovosti, poskytování podpory náročným velitelům a zkvalitňování řídicí a organizátorské práce štábů.

Naléhavým úkolem je prohloubení politické a ideové výchovné práce a zvýšení jejího vlivu na rozhodující úseky vojenského života, hlavně na bojovou přípravu, kázeň a vysokou organizovanost, na rozvíjení iniciativy a aktivity příslušníků armády a její cílevědomé zaměření ke splnění úkolů bojové a politické přípravy. K tomu je nutné podněcovat a usměrňovat činnost Svazu socialistické mládeže, podporovat samostatnost svazáckých organizací, pěstovat jejich odpovědnost za výsledky a úroveň výcviku, učit velitele pracovat se svazáckými organizacemi a využívat iniciativy a aktivity vojáků.

Rezoluce XIV. sjezdu zdůrazňuje význam ideologické práce. Jejím úkolem je prohlubovat uvědomělost příslušníků armády v duchu marxismu-leninismu a proletářskému internacionalismu, napomáhat přesnému a kvalitativnímu splnění úkolů bojové a politické přípravy, pěstovat u příslušníků armády oddanost dělnické třídy a KSČ, socialistické vlasti a společenství socialistických států, učit je chápat a poznávat agresivní podstatu imperialismu,

nenávidět třídního nepřítele a uvědoměle chápat vlastenecké a internacionální povinnosti příslušníků ČSLA.

K základním předpokladům pro splnění náročných úkolů bojové a politické přípravy patří vysoká vojenská kázeň. Úkol zvyšovat kázeň se vztahuje nejen k potřebám armády, ale i k celospolečenským potřebám socialistické výchovy mladé generace. Armáda musí vychovávat nejen vysoce ukázněné a odborně připravené obránce vlasti, kteří jsou odhodláni splnit za všech okolností svou nejvyšší občanskou povinnost, ale i politicky uvědomělé, morálně a charakterově pevné občany s odpovědným vztahem k práci a potřebám socialistické společnosti, se smyslem pro občanskou kázeň.

Pro další výstavbu naší armády má nemalý význam studium a využívání zkušeností a poznatků Sovětské armády a ostatních socialistických armád ze všech oblastí vojenského života.

Obrana Československé socialistické republiky se bude nadále rozvíjet jako nedílná součást koalice států Varšavské smlouvy, která tvoří nejen hlavní záruku bezpečnosti naší země, ale zaručuje mír a bezpečnost národů v Evropě a slouží tak společným cílům i národním zájmům jednotlivých socialistických zemí.

Proto považujeme za internacionální povinnost posilovat jednotu Varšavské smlouvy a napomáhat při hledání účinnějších způsobů koordinace společného úsilí všech jejích účastníků v mezinárodní politické a vojenské oblasti.

Ideově výchovná práce a vojenská kázeň

Kázeň je jedním ze základních faktorů bojeschopnosti armády. B. Engels řekl, že armáda, která chce zvítězit, musí mít především vyšší kázeň než protivník. Proto kázeň armády stála vždy a stojí i dnes v popředí zájmu politických vedení států a velení armád. Ne jinak je tomu i u nás. Stranické a státní vedení naší socialistické republiky věnuje trvalou pozornost a péči morálně politickému stavu a kázní ČSLA. V dokumentech na výcvikový rok je další upevnění kázně jedním z klíčových úkolů.

Naléhavost upevňování kázně v ČSLA vyplývá z řady faktorů.

V letech 1968—69 v důsledku působení pravicových a oportunistických sil došlo k deformování socialistického vědomí lidí, značnému narušení státní, společenské a výrobní kázně, k znevažování socialistických zákonů a právního řádu, k povyšování soukromých, individuálních zájmů nad společenské, k otupování socialistických vztahů mezi lidmi a pěstování maloměšťáctví. Střetnutí marxistickoleninských sil s pravicovým oportunismem bylo střetnutí proletářské ukázněnosti a maloburžoazní živelnosti. Ne náhodou XIV. sjezd KSČ při hodnocení uplynulého vývoje konstatoval, že byl dovršen vítězný dvouletý zápas nového vedení strany a marxistickoleninských sil proti pravicovému

vému oportunismu a antisocialismu za odstranění příčin krize, rozkladu, anarchie a nejistoty v naší společnosti. V rezoluci pak vytyčil jako jeden ze základních požadavků upevnit státní a občanskou kázeň.

S pozůstatky tohoto období se setkávéme ve vědomí lidí doposud. Jejich odstranění vyžaduje porazit pravicový oportunismus nejen politicky, čehož již strana dosáhla, ale i ideově. To znamená rozvíjet marxistickoleninské uvědomění příslušníků armády, vychovávat je v duchu politiky strany, přísného plnění požadavků přísahy, řádů a nařízení.

V soudobých podmínkách narůstá úloha kázně a organizovanosti vojsk. Soudobá válka by byla válkou mnohamilionových armád vybavených složitou a různorodou technikou. Vyznačovala by se vysokou pohyblivostí a manévrovostí. Za těchto podmínek nabývá nesmírně na významu rychlost, přesnost a včasnost plnění bojových úkolů. Proto pojem kázně se stal obsažnější a hlubší.

Náčelník HPS Sovětské armády a vojenského námořnictva A. A. Jepišev zamýšlel se nad novými kritérii vojenské kázně v knize „Některé otázky stranickopolitické práce“ a napsal: „Vývoj vojensství i současná situace ve světě přinesly nová kritéria pro hodnocení vojenské

kázně, která musí být na nejvyšší úrovni a odpovídat převratným změnám ve vojenství a v charakteru soudobé války i úkolům udržování vysoké bojové pohotovosti všech příslušníků ozbrojených sil. Zároveň s růstem významu všeobecného vojenského pořádku a organizovanosti, přísného zachovávání zákonů, požadavků vojenské přísahy, řádů a rozkazů velitelů nesmírně vzrostla i úloha takových významných podmínek bojeschopnosti soudobé armády, jako je časová disciplinovanost, tj. schopnost vojáka, námořníka či vojenského kolektivu vyvíjet rychlou a přesnou činnost rozpočtenou na minuty a vteřiny, disciplinovanost osobní i kolektivní odpovědnosti příslušníků armády za splnění bojových úkolů, disciplinovanost vzorného a dovedného využívání složité bojové techniky a výzbroje při nejpřísnějším zachování příslušných předpisů, směrnic, technických pravidel a norem. Vznikla disciplinovanost

bojové služby, vyžadující od lidí značně morální a fyzické vypětí, soustředění všech jejich schopností a dovedností na splnění bojového úkolu. Vrostl význam mravních a volních vlastností vojáka, jako jsou čestnost, opravdovost, odvaha, obětavost a vědomí občanské a vojenské povinnosti.¹⁾

Tato nová kritéria si plně neuvědomují někteří příslušníci důstojnického sboru. Často se setkáváme s jejich názory, že se zaváděním složité techniky do výzbroje armády logicky narůstají počty kázeňských přestupků, nehod, havárií a katastrof. To je nemarxistický přístup ke kázní, protože ji chápou fatálně, osudově. Technický pokrok nevede, jak se domnívají, nevyhnutelně a zákonitě k růstu narušení kázně, ale klade nové, vyšší nároky na ni.

Na úroveň kázně působí i celá řada faktorů kádrového, materiálního a jiného charakteru.

Kázeň je historická kategorie. S rozvojem lidské společnosti, jejích výrobních sil objektivně a zákonitě narůstá potřeba a význam kázně. Socialismus vnáší kvalitativní zvrat do úlohy kázně ve společnosti, protože je první společenskoeconomickou formací budovanou uvědoměle, na základě vědeckého poznání zákonů společenského vývoje. Uvědomělý charakter kázně za socialismu zdůraznil V. I. Lenin slovy: „Komunistická organizace společenské práce, ke které je socialismus prvním krokem, se udržuje a čím dále tím více se bude udržovat svobodnou a uvědomělou kázní samých pracujících.“²⁾ Uvědomělá kázeň, vysoká organizovanost a rozmach iniciativy jsou mohutným zdrojem urychlování vývoje lidské společnosti.

Kázeň v socialistické společnosti a armádě je tedy novým, vyšším typem kázně, založené na uvědomělosti, oddanosti

věci socialismu, hlubokém pochopení své povinnosti a odpovědnosti za obranu socialistické vlasti a celého socialistického tábora. V socialistickém společenském řádu jsou základní podmínky pro vypěstování kázně, která odpovídá požadavkům soudobé moderní války.

Z uvědomělého charakteru kázně v naší armádě vyplývá i klíčový význam ideové a politické výchovy jejích příslušníků. Proto klade KSČ ve své vojenské politice mimořádný důraz na ideologickou práci v ČSLA a požaduje, aby byla uskutečňována v duchu marxismu-leninismu, politické linie strany a potřeb přípravy armády k obraně socialistické vlasti.

Ideovým základem formování a upevňování uvědomělé vojenské kázně je **výchova příslušníků ČSLA v duchu marxisticko-leninského světového názoru a politické linie KSČ**, přesvědčení o nezbytnosti její vedoucí úlohy v naší společnosti a armádě, správnosti její politiky a angažování se za její realizaci. Světonázorová

¹⁾ A. A. Jepišev: Některé otázky stranickopolitické práce, NV 1971, str. 201

²⁾ V. I. Lenin, Spisy, sv. 29, SNPL 1955, str. 414

výchova předpokládá zvládnout marxismus-leninismus jako ucelenou teorii v jeho třech součástech — marxistickou filosofii, politickou ekonomii a vědecký komunismus v jednotě s linií a praxí mezinárodního komunistického hnutí, KSSS a KSČ.

Světová výchova má mimořádný význam zejména pro vojáky z povolání. Pomáhá jim chápat zákony společenského vývoje a vojenství a tvůrčím způsobem využívat marxisticko-leninské teorie v praxi, při výchově vojáků, upevňování uvědomělé kázně a plnění úkolů bojové přípravy. Při upevňování a prohlubování světového názoru má pro náš důstojnický sbor v současných podmínkách klíčový význam studium ideově teoretického odkazu V. I. Lenina.

Vojákům základní služby jsou základy marxisticko-leninského světového názoru vštěpovány především pomocí třídního objasňování klíčových otázek současné epochy — místa a poslání světové socialistické soustavy, mezinárodního komunistického a dělnického hnutí a národně osvobozenického boje národů v současném světovém vývoji; zákonitosti vývoje lidstva ke komunismu; poslání socialistických armád v boji proti imperialismu.

Zkvalitnit výchovu k vědeckému světovému názoru vyžaduje zvýšit její teoretickou úroveň, ideovou čistotu a ofenzivnost v boji se soudobým oportunismem, revisionismem a buržoazní ideologií vůbec.

Souběžně s pěstováním vědeckého světového názoru, věrnosti a oddanosti vojáků věci socialismu, sehrávají důležitou úlohu ve výchově k vysoké ukázněnosti takové směry ideově výchovné práce, které bezprostředněji ovlivňují uvědomělý vztah k vojenské službě a vojenským povinnostem a vytvářejí v jednotkách takovou morálně politickou atmosféru, která nedovoluje neukázněným jednotlivcům narušovat kázeň. Jsou to především:

- odhalování agresivní podstaty imperialismu a z ní vyplývající nezbytnost socialistických armád;

- propagace požadavků soudobé války na vysokou ukázněnost, sladěnou činnost

jednotek a jednotlivců, přesnost plnění rozkazů a nařízení;

- objasňování ideově politických základů branného zákona, vojenské přísa-hy, řádů, nařízení a rozkazů velitelů a nadřízených;

- vlastenecká a internacionální výchova v duchu revolučních a bojových tradic strany, lidu a armády;

- popularizace nejlepších velitelů a vojáků, jejich zkušeností z výchovy a výcviku.

Jaké místo mají tyto otázky v naší výchovné práci?

Ukázněnost vojáků rozhodujícím způsobem ovlivňuje pochopení **poslání socialistické armády, smyslu a nezbytnosti vojenské služby**. Pravicově oportunistickým a protisocialistickým silám se u části mládeže podařilo zatemnit třídní antagonismus v mezinárodní vztazích, idealizovat soudobý imperialismus, podceňovat jeho agresivní podstatu a vojenskou hrozbu socialistickým zemím ze strany NATO. Tím došlo k oslabení politické bdělosti, podceňování potenciální možnosti imperialistické agrese a spolu s tím i k podceňování požadavků na vysokou pohotovost a kázeň.

Ideově výchovná práce musí ofenzivněji odhalovat třídní podstatu soudobého imperialismu, ukazovat co přináší lidstvu imperialistická politika rozpoutání válek, budování agresivních vojenských bloků, linie orientovaná na revizi nynějších hranic, podvratná činnost proti socialistickým zemím a pokrokovým režimům mladých národních států a na základě toho pěstovat třídní nenávisť k imperialismu a mobilizovat vojáky ke vzornému a ukázněnému plnění vojenských povinností. Nesmí propustit bez povšimnutí ani jeden fakt o životě kapitalistických zemí odhalující protilidový, antisocialistický, militaristický charakter soudobého imperialismu.

Zásadní význam pro upevnění kázně vojáků má **pochopení jejího místa a významu v možné budoucí válce**. V soudobých podmínkách nabývá hlubšího smyslu

kázeň času, kázeň kolektivní a osobní odpovědnosti vojáků za splnění úkolů, kázeň při využívání moderní techniky a zbraní určená železným zákonem předepsaných normativů, technických pravidel, instrukcí a návodů. Vznikla kázeň bojových pohotovostních služeb.³⁾ Politicko-výchovná práce v naší armádě zůstává hodně dlužna vysvětlování těchto otázek. Požadavky soudobé války na vysokou kázeň, organizovanost a přesné plnění úkolů nejsou dostatečně vštěpovány do vědomí vojáků základní služby.

Významným zdrojem výchovy k uvědomělé kázni je **branný zákon, vojenská přísaha a řády**. Jsou zobecněním zkušeností socialistických armád, především Sovětské armády. V politickovýchovné práci je nutné docenit jejich význam pro přípravu vojsk k soudobému boji, odstranit živelnost, všeobecnost a někdy i nepolitičnost v jejich propagaci. Je nezbytné učinit propagaci základních požadavků vojenské přísahy a řádů, zejména jejich ideově politických stránek, trvalou součástí politickovýchovné práce.

Důležité místo v úsilí za uvědomělou kázeň má **výchova vojáků v duchu tradic ČSLA**, které jsou neoddelitelnou součástí dějinných revolučních zápasů českého a slovenského lidu za pokrok a národní osvobození a tradic strany vytvářených v boji za osvobození proletariátu, výstavbu socialismu a obranu jeho nemožností. Ve vlastenecké a internacionální výchově v duchu revolučních a bojových tradic ČSLA dosáhla, zejména v kampani k 50. výročí založení KSČ, nemalých úspěchů. Přesto jsou v této práci značné rezervy. Není pevně zakotven a cílevědomě rozvíjen systém práce s nimi a výchova v jejich duchu jako trvalá součást bojové a politické přípravy. Ve výchově ke kázni málo využíváme tradic úspěchů útvarů v úsilí za splnění úkolů bojové a politické přípravy.

Významnou součástí výchovy ke kázni je **popularizace nejlepších velitelů a vojáků**.

ků, zevšeobecnování a propagace jejich zkušeností. V každém útvaru jsou velitelé, kteří dosahují vysoké kázně, organizovanosti výcviku a života jednotek, jsou i vzorní a ukáznění vojáci. Nedostatek jejich propagace spočívá především v tom, že neukazuje cesty a prostředky, pomocí nichž dosahují vynikajících výsledků. Úkolem je učinit tuto oblast předmětem všeobecného zájmu velitelů a politických orgánů a dosáhnout toho, aby se zkušenosti nejlepších velitelů a vojáků staly majetkem všech.

Tyto směry ideově výchovné práce spolu s pěstováním a prohlubováním marxisticko-leninského světového názoru příslušníků armády jsou základem utváření uvědomělého charakteru vojenské kázně. Z něho vyplývají i cesty, prostředky a metody jejího upevňování. Hlavní z nich je metoda přesvědčování. Vyplývá z naší komunistické ideologie, z podstaty našeho společenského a státního zřízení a ze socialistického charakteru naší armády. Úkolem přesvědčování je stále aktivně ovlivňovat vojáky s cílem dosáhnout hlubokého pochopení marxismu-leninismu, politiky strany, poslání naší armády a formovat jejich politické a morální kvality. Přesvědčovat vojáky znamená rozvíjet v nich cit vysoké osobní odpovědnosti za obranu vlasti, vést je ke svědomitému plnění vojenských povinností, vysoké ukázněnosti, přesnému plnění požadavků bojové pohotovosti.

Přiznání metody přesvědčování za hlavní nevylučuje donucení. Donucení má však v naší armádě podřízený charakter. V. I. Lenin nazýval směšnými utopisty ty, kteří chtěli budovat socialistickou kázeň jen na uvědomění, a přesně vymezil vztah mezi přesvědčováním a donucením: „My musíme především přesvědčit a pak donutit. My musíme stůj co stůj nejdříve přesvědčit a pak donutit.“⁴⁾ To znamená, že nejprve je třeba vojákům objasnit úkoly, jejich smysl, cíl a cesty splnění a pak donutit ty, kteří je neplní. Bez tohoto objasnění ztrácí donucení smysl, protože

³⁾ A. A. Jepišev: Komunisté v armádě a námořnictvu, NV 1972

⁴⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 32, str. 217, SNPL 1955

potrestaný může chápat trest jako křivdu.

Přesvědčování a donucení jsou dvě různé metody výchovy. Rozdíl mezi nimi

spočívá ve specifice jejich vlivu na vojáky. Jejich správné využívání je základem úspěchu při upevňování kázně a organizovanosti života vojsk.

•

V uplynulém výcvikovém roce dosáhla ČSLA dobrých výsledků v politickovýchovné práci. Zvýšil se morálně politický stav vojsk i kázeň. Růst uvědomělosti se projevil v masovém rozvoji iniciativy a aktivity příslušníků armády a v kvalitnějším plnění úkolů bojové přípravy.

Dosažená úroveň kázně však není adekvátní vynaloženému úsilí v politickovýchovném působení a růstu uvědomělosti. Zkušenosti ukazují, že podstatného zkvalitnění kázně nemůžeme dosáhnout jen zkvalitněním ideologické práce či seberadikálnějšími opatřeními na některém nebo i několika úsecích práce. Kázeň, nenarušitelný vojenský pořádek a organizovanost jsou výsledkem celého komplexu vzájemně skloubených a doplňujících se výchovných a organizačních opatření velitelů a politických orgánů, podporovaných organizacemi KSČ a SSM.

Z těchto skutečností vyplývá klíčová úloha velitelů všech stupňů v boji za kázeň. Zásadní vliv na vysokou ukázněnost vojsk mají podmínky výkonu vojenské služby, organizace výcviku, životních podmínek i odpočinku vojáků. V. I. Lenin říkal, že naše morální síla se může proměnit v materiální jedině v podmínkách velkolepé organizace. To znamená, že hluboká a všestranná ideově výchovná práce přináší jen tehdy své výsledky, jestliže je podepřena odpovídající organizátorskou prací velitelů. To jsou od sebe dvě neoddelitelné stránky věci. Po velitelské linii kázeň je upevňována pří-

nou organizovaností života vojsk podle řádů; vysokou náročností velitelů a současnou péčí o podřízené, příkladností velitelů; správnou kázeňskou praxí; naplňením výchovné funkce výcviku.

Vojáci při vysoce organizovaném, cílevědomém a promyšleném, všestranně zabezpečeném výcviku získávají nejen potřebné vojenskoodborné a technické znalosti, ale současně s tím i potřebné morálně bojové kvality, učí se bezpodmínečnému plnění vojenských řádů, rozkazů a nařízení svých velitelů, v praxi se přesvědčují o nezbytnosti přísného dodržování vojenské kázně a získávají potřebné návyky ukázněnosti.

Zkušenosti ukazují, že základní cestou k dalšímu podstatnému upevňování kázně je společné úsilí velitelů, politických orgánů, stranických organizací i organizací SSM, jejich komplexní, cílevědomé a jednotné působení.

Základem jejich práce i nadále zůstává usnesení ÚV KSČ „K některým naléhavým otázkám kázně v ČSLA“ z roku 1964, které je komplexním pohledem na její stav, cesty a prostředky jejího upevňování a vytyčuje před ČSLA závěry platné i v současných podmínkách. To vyžaduje na všech stupních velení soustavně analyzovat její stav, přijímat účinná opatření, vytvářet podmínky pro jejich realizaci a připravit k jejich prosazování velitelské a politické orgány, vojenské soudy, prokuratury a ostatní orgány, které se podílejí na upevňování kázně.

K vnějším zákonům ozbrojeného zápasu

Život v přírodě i ve společnosti a tím tedy i jeho vývoj probíhá podle určitých objektivních, na vůli lidí nezávislých pravidel, jejichž podstatu tvoří zákony.

Zákony jednotlivých oblastí se od sebe kvalitativně liší. Je např. podstatný rozdíl mezi zákony přírodními a zákony společenskými. Přírodní zákony existovaly před člověkem a existují mimo něho jako vztahy a souvislosti mezi věcmi. Naproti tomu společenské zákony, i když jsou na lidské vůli nezávislé, mohou se prosazovat jen prostřednictvím lidí a jejich konání jako vztahy lidí.

Ke společenským zákonům patří také zákony ozbrojeného zápasu, protože válka, jejímž nejtýpističtější a nejcharakterističtější jevem je ozbrojený zápas, patří k jevům společenským.

Jako každý společenský jev není ani ozbrojený zápas projevem libovůle lidí, ani výsledkem nahodilosti. Je to proces podřízený určitým zákonům. Klasikové marxismu-leninismu na toto skutečně nejednou upozorňovali. Bedřich Engels o tom ve svém díle napsal: „Vojenské přesuny na moři i na souši, které byly jednou uvedeny do pohybu, se již nepodřizují přáním a plánům diplomacie, ale svým vlastním zákonům.“¹⁾

Objektivní charakter zákonů ozbrojeného zápasu znamená, že tyto zákony určují průběh a výsledek ozbrojeného zápasu. Řečeno jinými slovy, zákony ozbrojeného zápasu se prosazují ať je lidé respektují, nebo ne. Zatímco jejich využívání je podmínkou úspěchu, jejich porušování v boji se silným a zdatným nepří-

telem vede nevyhnutelně k nadměrným ztrátám a ve svých důsledcích až k porážce.

Proto poznání zákonů ozbrojeného zápasu velitelským sborem každé, tedy i naší armády, je základní podmínkou její úspěšné bojové činnosti za války. Aplikace zákonů, jejich dílčích částí na konkrétní podmínky a možnosti té které armády a jejich další rozpracování je podstatou polních řádů a předpisů, které pojednávají o bojové činnosti vojsk.

V dalším textu budu pojmu **zákon** používat jako vědecky poznané, stále, opakující se, nutné, obecné a podstatné vlastnosti, vztahů a podmíněnosti, které umožňují vysvětlovat nejen minulost a současnost, ale také předvídat budoucnost zkoumaných jevů a jejich vývoj.

Přitom formulace zákonů není neměnná, konečná, ale bude se vyvíjet v soulase se stupněm lidského poznání a také se změnou skutečnosti, s novými jevy.

Zákony tedy chápeme jako něco, co se prosazuje bez ohledu na to, zda se to lidem líbí či nelíbí — jsou tedy objektivní. Lidé po jejich poznání jsou schopni jich využít a tím mohou v zájmu svých potřeb vytvářet či odstraňovat podmínky působení zákonů, jejich účinnost zvyšují nebo naopak snižují.

Zákonitost rozumíme objektivně existující působení, prosazování se zákona nebo více zákonů v daném jevu. Vedle obecného působení zákona, zahrnuje v sobě zákonitost jeho konkrétní, jedinečný projev.

Vědomé využití zákonů v praktické lidské činnosti souvisí s pojmy **princip** a **zásada**.

1) Viz Marx, Engels „O vojenství“ str. 67.

Na rozdíl od zákonů ozbrojeného zápasu, které formulují poznatky o objektivně existujících spojencích a vztazích v něm, principy a zásady určují na základě využití zákonů nejvhodnější způsoby a formy bojové činnosti. Principy to dělají v obecnější, globálnější formě než zásady.

Na rozdíl od existujících materiálů, z hlediska skladby ozbrojených sil a toho co je ovlivňuje, stanovím v podstatě tři hlavní závislosti, vztahy, popřípadě podmíněnosti, které jsou podstatou zákonů ozbrojeného zápasu, a to:

1. mezi ozbrojeným zápasem a mezi sledovanými politickými cíli, a celkovými možnostmi válečných stran (jde o vzájemné ničení);

2. mezi proti sobě stojícími ozbrojenými systémy;

3. uvnitř jednotlivých ozbrojených systémů mezi jejich jednotlivými komponenty — podsystémy.

Hlavní vnější zákony ozbrojeného zápasu

Ozbrojený zápas je naplněním teze, kterou vyslovil Clausewitz a doplňuje Lenin, že válka je pokračováním politiky určité třídy. Vedle ozbrojeného konfliktu v průběhu války používá se i ostatních forem politického boje (ekonomického nátlaku, diplomacie apod.).

Jako pokračování politiky násilnými prostředky musí ozbrojený zápas zabezpečit cíle vytyčené mu politikou. Poněvadž politika je mocenským projevem určité třídy, mění se cíle ozbrojeného zápasu bojujících stran s třídou, která je v dané době u moci.

Se změnou politických cílů se budou měnit i způsoby vedení ozbrojeného zápasu. Nepůjde přitom jen o postupné, nepatrné, evoluční změny. Čas od času v důsledku změny politické moci a z toho vyplývajících cílů, dochází totiž k hlubokým, výrazným, kvalitativním změnám, které likvidují nebo podstatně ovlivňují existující vojenské teorie a doktríny jednotlivých států a vznikají nové.

Takové změny probíhají především jako důsledek velkých sociálních revolucí. Tak tomu bylo např. po francouzské revoluci 1789 a po Velké říjnové socialistické revoluci v roce 1917.

Příkladem závislosti způsobů bojové činnosti na politických cílech ozbrojeného zápasu je vedení války fašistickým Německem za druhé světové války. Zatím co na Východě proti SSSR vedlo Německo válku nanejvýš krutou, vyhlazo-

Poněvadž ozbrojený zápas probíhá v prostoru a v čase, je nutné jej v těchto veličinách zkoumat jednak jako celek, jednak také jeho jednotlivé části, to znamená boje a operace.

Vztahy, závislosti a podmíněnosti ad 1), jsou výchozími podmínkami pro ozbrojený zápas, existují ještě před ním, jsou tedy mimo něj, vně něho. Do ozbrojeného zápasu vstupují již jako hotoví, předem daní činitelé. Zbývající dvě závislosti jsou mu vlastní, jsou přímo jeho obsahem.

Cílem tohoto příspěvku je pojednat o hlavních zákonech ozbrojeného zápasu první skupiny, tj. o těch, které jsou spojovacím článkem mezi politikou státu, jeho ekonomickými a morálními možnostmi a schopnostmi a mezi ozbrojeným zápasem a které proto ozbrojený zápas přímo ovlivňují. Protože tyto zákony jsou mimo ozbrojený zápas, můžeme je označit za jeho vnější zákony.

vací (šlo o válku dvou životně zcela antagonistických systémů), na Západě tomu bylo jinak. Němci tam usilovali o prosazení svých ekonomických zájmů, o ovládnutí západní ekonomiky, o získání potencionálního spojení k vybudování mohutné materiální základny pro válku proti prvnímu socialistickému státu světa.

Politika stanoví požadavky, které chce uplatnit, a na základě nich určuje potencionálního protivníka a vybírá spojení, kterého jak ukazuje příklad Německa, může získávat různými způsoby. Politické cíle sledované již v míru a řešené ozbrojeným konfliktem jsou určující i pro vojenskou doktrínu jednotlivých států. Z ní vycházejí operační plány i způsoby vedení bojové činnosti. Náhorným dokladem toho je doktrína „bleskové války“ fašistického Německa a na jejím základě rozpracovaný plán války proti SSSR.

Tento plán řešil současně vnější i vnitřní politické cíle. Zatím co vnější politické cíle byly zaměřeny na rozšíření sféry zájmů německého kapitálu a zničení prvního socialistického státu, vnitřní politické cíle byly orientovány k tomu aby se na úkor jiné země zlepšily životní podmínky většiny obyvatel Německa a tak spolu s oslňujícími vítězstvími ukázaly výhodnost, ba dokonce správnost politiky fašistických vládců.

Rovněž snaha Churchilla prosadit invazi anglo-amerických vojsk ne ve Francii, ale na Balkáně, byla diktována politickými důvody. Jejím cílem bylo zabrá-

nit proniknutí Sovětské armády do střední a jihovýchodní Evropy a zachovat tam tatáž zřízení, která tam byla před válkou.

Na základě těchto a dalších příkladů z historie můžeme formulovat důležitý vnější zákon ozbrojeného zápasu:

Politické cíle určují cíle ozbrojeného zápasu, rozhodujícím způsobem ovlivňují vojenskou doktrínu jednotlivých států nebo koalic států a tím i způsob vedení bojové činnosti.

Obsah cílů, určených ozbrojenému zápasu politikou, rostl s ekonomickou silou toho kterého státu. Čím byly bojovací strany ekonomicky silnější, tím více prostředků mohly věnovat na své ozbrojené síly, na zvyšování jejich počtu a na zkvalitňování výzbroje. Tím vlastně již v míru vytvářely podmínky pro úspěch v případě ozbrojeného konfliktu.

Kvalita výzbroje, její možnosti, zejména dosah a účinek, ovlivňují zpětně politické cíle ozbrojeného zápasu (mohou umožňovat jejich růst) a bezprostředně ovlivňují způsob bojové činnosti. Výzbroj byla již v minulosti hlavní příčinou všech změn, k nimž ve vedení ozbrojených konfliktů docházelo.

B. Engels v „Anti-Dühring“ mimo jiné napsal: „... pokroky techniky, jakmile se staly vojensky použitelnými, vynutily téměř násilím změny, ba převraty ve způsobu boje, nadto často ještě proti vůli velení armády“.²⁾

Vliv bojové techniky na změny ve způsobech vedení války dokumentuje francouzsko-pruská válka (1870–1871). Jestliže do jejího zahájení byla sestava vojsk kompaktní, lineární, pak v jejím průběhu, v důsledku vyzbrojení vojsk rýhovými puškami-zadovkami, na bojišti se začínají prosazovat rojnice. Nutnost této sestavy vojsk dále zdůraznil růst počtu dělostřelectva, které používalo vysoce účinné granáty.

Jiným příkladem jsou kulomety. Jejich masové použití za 1. světové války spolu s širokým využíváním polních opevnění vedlo k pozici formám boje.

Překonání tohoto způsobu boje umožnily teprve tanky a letectvo.

Schopnost letectva působit do hloubky mělo rovněž vliv na prostorový růst bojiště. Do sféry bojové činnosti se poprvé dostává i zápolí válčících států. Vzrostl tak význam prostoru. Na rozdíl od předchozích válek nabyla bojová činnost v důsledku možnosti působit do hloubky sestavy protivníka na rychlosti. Tím vzrůstá i význam času v ozbrojeném zá-

pase. Největšího rozmachu dosáhlo vedení bojové činnosti klasickými prostředky za 2. světové války.

Kvalitativně dosud nejrozsáhlejší změny ve způsobech vedení tentokrát nejen bojové činnosti, ale ozbrojeného zápasu vůbec, znamenalo vyzbrojení armád raketovými jadernými zbraněmi. S konečnou platností mizí rozdíl mezi frontou a zápolím a rovněž rozptýlení vojsk nabývá nové kvality. Jestliže dříve smyslem rozptýlení byla ochrana jednotlivce (rojnice), pak nyní jde o ochranu celých jednotek.

Z vlivu bojové techniky na rozvoj ozbrojeného zápasu vyplývá jeho další vnější zákon:

Vlastnosti zbraní a bojové techniky rozhodujícím způsobem ovlivňují formy a způsoby bojové činnosti a charakter ozbrojeného zápasu. Čím větší jsou účinky a dosah zbraní, tím větší změny vyvolávají v ozbrojeném zápase.

Cílem ozbrojeného zápasu je dosahnout vítězství nad protivníkem. To není možné, jestliže nejsou zničeny, nebo alespoň podlomeny ozbrojené síly protivníka a nejsou v postačující míře uchovány vlastní síly. Vzhledem k tomu, že s růstem armád rostly i politické cíle (možná také spíše obráceně, protože závislost je vzájemná — v tomto případě však nejde o určení priority), zvyšoval se, jak ukazuje historie, prostorový a časový rozmach ozbrojeného zápasu.

Ke zvětšení prostoru ozbrojeného konfliktu docházelo nejen v jednotlivých, po sobě následujících válkách, ale v důsledku vzniku, situace a z toho vyplývajícího řádu politických cílů dokonce i v průběhu jedné války. Důkazem toho jsou první a zejména druhá světová válka, která s výjimkou Ameriky zasáhla všechny kontinenty světa. To pochopitelně vyžadovalo zvyšování a doplňování ozbrojených sil.

Doba, potřebná na splnění politikou stanovených cílů války, prodlužovala postupně dobu trvání ozbrojeného zápasu tak, že k jeho vedení již nestačily zásoby, které k tomu byly připraveny v míru. Bylo třeba dalších a dalších prostředků. Ty muselo vyrobit i průběhu války zázemí.

Ozbrojený konflikt tak vzhledem k prostorovému a časovému rozmachu přestal být jen záležitostí armád, ale stal se věcí celého státu, po případě koalice států.

Množství a kvalita výzbroje, počty ozbrojených sil, charakter živé síly, její technika, vyspělost a vztah k válce, zásobování potravinami, výstrojí a vším potřebným k boji je stále více závislé na stavu výrobních sil, na ekonomické úrovni

²⁾ B. Engels, Anti-Dühring, Svoboda, Praha 1949, str. 148

státu či koalice států, na jejich politickém zřízení, na podpoře tohoto zřízení pracujícími a na úrovni vědy a kultury dané země.

Ozbrojený konflikt přestává být zkouškou ozbrojených sil, ale je také zkouškou všech materiálních, organizačních i duševních možností bojujících stran.

Rozhodující místo ve vytváření materiálních podmínek k vedení ozbrojeného zápasu zaujímá ekonomika a v ní výroba. Historie ukazuje že ne na základě genialnosti vojevůdců, ale na základě změn ve způsobu výroby, na základě rozvoje výrobních sil dochází ke změnám ve způsobech vedení ozbrojeného zápasu.

Geniálnost vojevůdců spočívala v tom, že dovedli dříve než ostatní poznat nové možnosti, které výroba poskytovala výrobou nových zbraní, a že nové zbraně využili v bojové činnosti vojsk.

Výroba, její objevy a možnosti poskytují ozbrojeným silám nejen novou bojovou techniku, ale i nového, technicky vyspělejšího člověka, který je schopen tuto novou techniku ovádnout a efektivně využít.

B. Engels o tom, v „Anti-Dühring“ napsal: „Nic není více závislé na ekonomických podmínkách než právě armáda a loďstvo. Výzbroj, složení, organizace, taktika a strategie závisí především vždy na příslušném stupni výroby a na komunikacích. Zde nepůsobili převratně „volné výtvozy rozumu“ genialních vojevůdců, nýbrž vynálezy lepších zbraní a změna vojenského materiálu; vliv genialního vojevůdce se v nejlepším případě omezuje na přizpůsobení způsobu boje novým zbraním a bojovníkům.“³⁾

Úroveň výroby je tedy právě tou silou, která umožňuje rozvoj ozbrojených sil tím, že jim dává více zbraní a lepší kvality. Ty pak vyvolávají odpovídající změny v ozbrojeném zápase.

Změny ve vojenské technice současně vyvolávají rozvoj vojenské teorie a vojenských doktrín a zavádění nových způsobů bojové činnosti i tehdy, když neprobíhají sociální revoluce a starý způsob výroby i starý společenský řád zůstávají pevné.

Názorným příkladem toho je rozvoj vojenského umění v důsledku hromadného použití kulometů za první světové války, nebo v současné době v důsledku vyzbrojení armád raketovými jadernými zbraněmi.

Každé zanedbání rozvoje vojenské teorie má za následek, že k prosazení změn,

které vyžaduje nová technika, dochází živelně v průběhu ozbrojeného zápasu a obvykle to bývá za cenu nadměrných ztrát. Tak tomu bylo např. za prusko-francouzské války, kdy palba zadovek vyutila si rozptýlení praporečnických proudů a jedinou formou pohybu na bojišti se stal přískok. Engels o tom v Anti-Dühring napsal: „Voják... našel instinktivně jedinou formu boje, která se dosud v palbě zadovek osvědčuje, a prosadil ji úspěšně přes odpor velení.“⁴⁾

V soudobých válkách, charakteristických používáním vysoce účinné techniky všeho druhu a zejména zbraní, je takové živelné prosazování způsobů bojové činnosti v průběhu ozbrojeného zápasu velmi nebezpečné. Možnosti raketových jaderných zbraní a po případě dalších vysoce ničivých zbraní vytvářejí předpoklady k tomu, aby v případě, že některý stát nebude hledat odpovídající způsoby vedení bojové činnosti již nyní v míru, skončil pro něj ozbrojený konflikt buď přímo katastrofou, nebo alespoň katastrofálními ztrátami.

Vojenská věda proto musí již nyní v míru na základě zákonů ozbrojeného zápasu a znalostí soudobé bojové techniky vypracovat nové, soudobým možnostem odpovídající způsoby bojové činnosti.

Pokud jde o organizační a duševní schopnosti bojujících stran, i v této oblasti byl zaznamenán bouřlivý vývoj. Od válek, které svými cíli, prostředky, prostorovým a časovým rozmachem měly omezený ráz, došlo až po války naší epochy, války v plném slova smyslu světové.

Zatímco omezené války vedla vojska odtržené od lidu, zatímco války se téměř nedotýkaly ani politické struktury států, dnes jsou do válek zapojeny obrovské masy obyvatelstva.

Vyplývá to z nebyvalého rozmachu ničivé síly soudobých zbraní a z jejich prakticky neomezeného dosahu. Rozdíl mezi frontou a zápolím dnes zmizel. Nemůže být sporu o tom, že dokonce nejničivější zbraně v případě ozbrojeného konfliktu byly by použity právě proti zázemí protivníka.

To již samo o sobě ukazuje na stále rostoucí úlohu morálně politického činitele obyvatelstva státu a na nutnost podpory cílů ozbrojeného zápasu všemi obyvateli státu nebo alespoň jejich absolutní většinou.

Úkoly zázemí v případě ozbrojeného zápasu budou totiž velmi rozmanité, slo-

³⁾ Tamtéž, str. 149

⁴⁾ Tamtéž, str. 149

žité a náročné. K hlavním budou patřit zejména:

— zásobování ozbrojených sil vším potřebným k boji,

— zásobování obyvatelstva vším potřebným k životu v zázemí,

— doplňování ozbrojených sil lidským materiálem,

— boj s nepřátelskou diverzí a jeho prostředky vzdušného napadení, popřípadě výsadky,

— odstraňování následků nepřátelského raketového vojska a letectva, zejména jaderných úderů.

Je pochopitelné, že plnění těchto úkolů si vyžádá nadměrné úsilí všeho obyvatelstva. Úspěšnější bude proto ta bojující strana, která dokáže maximálně zmobilizovat a využít materiálních (ekonomických), ale i duchovních sil lidu pro vítězství nad nepřítelem, která uplatní lépe svůj morální potenciál.

Předpoklady k dosažení vysokého stupně morálního potenciálu má především ten stát, jehož obyvatelstvo je schopno vydržet obrovské zatížení války, způsobené ztráty, strasti, dokonce i porážky a v současných podmínkách i případné katastrofální následky jaderných úderů. Přitom však neztratí vůli k boji a k dosažení konečného vítězství i za cenu dalších obětí, po případě sebeobětování.

Reálnější vyhlídky na úspěch bude mít proto ta bojující strana, u níž jsou zájmy vládnoucích sil a širokých vrstev obyvatelstva shodné. Cíle války jsou v daném případě v souladu s myšlením a míněním obyvatelstva a to je bude také jaké své prosazovat či obhajovat a bude také ochotno přinášet k jejich splnění nutné oběti.

Typem státu, v němž je shoda zájmů vládnoucích sil a obyvatelstva, je v soudobých podmínkách socialistický stát.

Na základě toho můžeme říci, že:

Politické cíle a všestranné možnosti státu nebo koalice států vytvářejí rozhodující podmínky pro ozbrojený zápas, jeho vedení, průběh i výsledky.

Vliv politických cílů a všestranné možnosti států se promítají do vnitřních zákonů ozbrojeného konfliktu a plně je ovlivňují.

Výsledek ozbrojeného konfliktu určují v těsné jednotě a vzájemné součinnosti ekonomické, morálně politické a vojenské síly státu nebo koalice států.

Vítězství patří té straně, která ve všech těchto činitelích jako celku dosáhne převahy nad protivníkem.

Tyto myšlenky, jak ukazují zkušenosti z historie, můžeme brát jako základní vztahy, souvislost a podmíněnost mezi státem nebo koalicí států, jejich možnostmi a mezi ozbrojeným zápasem, který je jednou z forem realizace jeho politiky. Je to tedy jeden ze základních zákonů, které rozhodujícím způsobem ovlivňují ozbrojený zápas, jeho vedení, průběh i výsledky. Je to zákon, který má určující vliv také na zákony, které vyplývají přímo z ozbrojeného zápasu, to znamená na vnitřní zákony ozbrojeného zápasu.

Který z faktorů ve formulovaném zákonu je důležitější, není možné stanovit s konečnou platností. Odpověď, stejně jako u všech společenských jevů, je nejlépe hledat v historii. To ukazuje, že není možné rozhodnout jednoznačně.

V různých válkách, za různých podmínek a možnosti bojujících stran byl vzájemný vztah mezi faktory a úloha každého z těchto faktorů různá. V národně osvobozeneckých válkách vystupuje u vykořisťovaných národů do popředí morálně politický faktor, u utlačovatelů je to především ekonomický a vojenský činitel (zvýšená dotace živou silou a materiálem všeho druhu, včetně nejmodernější techniky — mohutný vzestup válečných výdajů apod., viz válka USA v Indočíně). To ovšem neznamená, že zbývající faktory nehrají v činnosti ať jedné či druhé bojující strany důležitou úlohu, že je můžeme zanedbat, či dokonce zcela pominout.

O vítězství, jak jsem již uvedl, rozhodují všechny tři faktory jako celek a žádný z nich nesmí poklesnout pod únosnou mez. Její určení je závislé na konkrétních podmínkách a nemusí být konstantní ani platné po celou dobu trvání jednoho ozbrojeného zápasu. To znamená, že proporcionalita významu toho nebo onoho činitele se bude v průběhu války měnit. Stupeň významu jednotlivých faktorů na začátku konfliktu nemusí být a zpravidla také nebude shodný s jejich důležitostí na konci války.

ZKUŠENOSTI

Z

OPERAČNÍ PŘÍPRAVY

Operační přípravě vyšších velitelů a štábů jsme věnovali ve výcvikovém roce 1971 výjimečnou pozornost. Množství náročných opatření v operační přípravě, válečných her vyšších štábů, operačních cvičení, komplexních štábních nácviků apod. — nemá obdoby v předcházejících letech. Bylo správné plánovat, připravit a provést tolik náročných opatření? Mám za to, že to bylo velmi správné. Je však pravda, že to někdy stálo i několik nocí a dnů pracovního klidu. Bylo to velmi správné především proto, že se v posledních dvou letech formovaly v podstatě nové vyšší štáby, že v důsledku rozsáhlých kádrových změn vznikly kolektivy nových lidí, na jejichž vedoucí místa přišly nové vojenské kádry. Nově vytvořené vyšší štáby bylo nutné sladit, stmelit a v krátké době dosáhnout takové úrovně operační připravenosti, jakou vyžaduje řízení vojsk v soudobých operacích.

Stanovené cíle operační přípravy jsme v Západním vojenském okruhu úspěšně splnili. Funkcionáři vyšších štábů si prohloubili teoretické znalosti a v souladu s rozpracovanou metodikou práce si upevnili praktické návyky v organizátorské práci. Do práce štábů pronikla řada i když dílčích, přece velmi prospěšných racionalizačních opatření, která zvýšila efektivnost štábních prací. Je řada úspěchů, na nichž můžeme stavět a které můžeme rozvíjet. Domnívám se, že i v tomto roce bude operační příprava vyšších velitelů a štábů stát na jednom z předních míst v úsilí o zvýšení bojové síly ČSLA.

Teoretická připravenost funkcionářů vyšších štábů je prvním předpokladem úspěšné práce vyšších štábů v přípravě a vedení soudobých operací. Jsme na úrovni zásad současného operačního umění? Odpověď není jedno-

značná. Je nesporné, že řadu otázek v přípravě a vedení operací řešíme na úrovni současných zásad a požadavků operačního umění. Stejně tak je však nesporné, že naše názory, návrhy, řešení situací na válečných hrách a operačních cvičeních nebyly vždy v souladu se současnými názory teorie a požadavky operačního umění. Potvrdily to rozborů válečných her a operačních cvičení.

Uvedu příklad: Účast frontu v prvním jaderném úderu má být co nejmožnější a má být řešena maximem sil a prostředků. Řada řešení byla v rozporu s tímto principiálním požadavkem teorie. Nepočítali jsme s druhou a třetí salvou raket, ani s maximálními možnostmi letecké armády, jak z hlediska přidělení jaderných pum, tak z hlediska vyčlenění letounů nosičů a jejich nezbytného zabezpečení. Když na jednom komplexním zaměstnání jsme po kritice tento problém řešili, vznikly nové problémy — nebyly cíle pro jaderné údery. Proč? Bylo to proto, že plán průzkumu a jeho realizace měla vážné nedostatky? Nebo byla chyba v rozehře, nebo snad v teoretické neujasněnosti? Tak bychom mohli pokračovat. Jedno je nesporné — řada otázek si vyžaduje daleko hlubší teoretické ujasnění.

Podle našich zkušeností si hlubší teoretické osvojení vyžadují zejména tyto otázky:

- **problematika prvního jaderného úderu** v celé jeho šíři, v celé složitosti tvorby plánu, jeho upřesňování i jeho realizace;
- **problematika krytu státní hranice** na připravenost vojsk k bezprostřednímu přechodu k aktivní činnosti;
- **optimálnost a rychlost propočtů** ztrát v důsledku vlastních jaderných úderů i jaderných úderů protivníka a ocenění bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech;
- **velení vševojskové záloze na počátku operace**;
- **součinnost v celé šíři**, zejména mezi svazky a mezi polními vojsky, teritoriem a PVO státu.

V těchto otázkách máme i v teorii mezery a to má negativní vliv na praktickou analýzu situace, na operační úkoly i na praktická řešení zejména složitých situací. Uvědomujeme si tyto mezery a chceme je v nejbližším období odstranit. Nedopustíme, aby zapustily hluboké kořeny praktikismus a rutina. Hledáme cesty jak optimálně zabezpečit, abychom byli na úrovni současných teoretických názorů. Rozhodující cestu vidíme v nejtěsnějších kontaktech se Sovětskou armádou. Intenzivnější studium a častější teoretické diskuse — i v tom je konkrétní cesta k zvyšování teoretické úrovně funkcí vyšších štábů.

Mimořádnou pozornost jsme věnovali tvorbě, rozpracování, zpřesňování a osvojování si **metodiky práce štábů**. Efektivnost práce štábů, soulad práce štábních kolektivů, včasná příprava podkladů pro rozhodnutí, přijímání rozhodnutí i jejich pronikání k vykonavatelům — to vše jsou významné záležitosti. Je-li metodika práce štábu dobrá, promyšlená, vžívá a respektuje se, má to mimořádně pozitivní odraz i v obsahu a formách práce vyššího štábu. Organizační klid nebo chaos, nervozita nebo příznivá pracovní atmosféra, sladěnost nebo nesladěnost atd. — to vše je součástí metodiky práce. Zkušenosti ukazují, že přes všechna docenění metodiky práce, přes péči o její rozpracování, ověřování a upevňování máme v této oblasti nejedno slabé místo.

Je nesporné, že přílišný spěch v přijetí ideje rozhodnutí je jen zdánlivou úsporou času. Kromě toho přílišný spěch plodí celý řetěz negativních důsledků. Přijetí ideje rozhodnutí jen na základě zběžného pohledu na situaci, bez její hlubší analýzy, vede buď k přijetí neoptimálního konečného rozhodnutí, nebo vede k permanentnímu zpřesňování rozhodnutí. To pak opět vyvolává celý řetěz rušivých zásahů do sladění práce kolektivů i celého štábu. I pro přijetí ideje rozhodnutí bude nezbytné dát čas náčelníkům, zejména náčelníku zpravodajské správy (oddělení), operační správy (oddělení), správy (oddělení) raketového vojska a dělostřelectva, představiteli letecké armády a podle konkrétní situace i dalším náčelníkům k tomu, aby mohli hlouběji rozebrat situaci, krátce informovat nebo odpovědět na rozhodující otázky.

Ještě jeden moment v souvislosti s metodikou práce naše zkušenost ukazuje, a to mít úctu k promyšlené, rozpracované, praxí ověřené metodice, kterou nesmíme zaměňovat šablonovitým a byrokratickým přístupem k ní. Zejména v dynamice operace vznikají často situace, kdy v zájmu včasného rozhodnutí a jeho realizace neplnění na připravených metodických postupech je v zájmu věci, v souladu se zásadou tvůrčího přístupu v reagování na situaci.

Kvalitu práce vyšších štábů, správ, oddělení, skupin a jednotlivců v těchto štábech můžeme hodnotit na základě různých přístupů a různých kritérií. Určujícím kritériem je přijetí optimálního rozhodnutí, všestranné zabezpečení tohoto rozhodnutí a splnění operačních úkolů a cílů operace. Kvalitu práce štábních kolektivů musíme sledovat „ve velkých i malých věcech“. Jak zkušenost ukázala, povrchnost a nepřesnost v tzv. okrajových záležitostech může vyvolat řetězové negativní důsledky a promítnout se ve velkých věcech — v samotném rozhodnutí. V úsilí o přesnost, důkladnost a pečlivost v celém mnohotvárném obsahu práce vyššího štábu musí sehrát významnou úlohu náročná kontrola. V praxi otázku kontroly chápeme někdy zúženě — jako kdyby to byla přední povinnost jen velitele a náčelníka štábu.

Nezbytnost takové kontroly se pokusím demonstrovat na příkladě z vnitřní problematiky práce vyššího štábu. Nejdůležitějšími dokumenty, které zpracovává operační štáb, je mapa rozhodnutí a textuální rozhodnutí velitele operačního svazu. Praxe bývá někdy taková — přednesl jsem informaci za svůj druh vojska a za oblast, za kterou zodpovídám, předložil jsem svůj příspěvek do těchto dokumentů a tím moje povinnost končí. A důsledek — řada chyb v mapě rozhodnutí i v textuálním rozhodnutí, rozpory mezi mapou a textem atd. Tak např. zástupce náčelníka operační správy (oddělení) koordinuje konkretizaci rozhodnutí velitele k použití jaderných zbraní. Návrh přednesl náčelníku operační správy, náčelníku štábu a veliteli, návrh byl s konečnou platností upřesněn a schválen. V žádném případě to neznamená, že tento funkcionář úkol splnil. Jeho povinností je překontrolovat, zda rozhodnutí je zaneseno bez chyb (které často dělá kreslič) na mapě rozhodnutí, v textuálním rozhodnutí a v dokumentech pro podřízené (ve směrnici nebo bojovém nařízení).

Obdobně tomu bude i v tabulkách poměru sil, rozdělení sil a prostředků atd. Kontrolovat, kontrolovat a opět kontrolovat, aby dokumenty byly ve všech štábech přesné, bez chyb. Vždyť podle základních dokumentů uvádíme do pohybu masu vojsk a techniky a byla-li již do pohybu uvedena, chyby se těžko, velmi těžko opravují. Přesnost, preciznost, pedantnost v dokumentaci — i v tom nám musí být vzorem štábu Sovětské armády.

Velmi vážnou otázkou kvality práce vyšších štábů je **připravenost jednotlivých funkcionářů na konkrétní funkci.**

Vedle obecných znalostí teorie operačního umění, vedle obecných praktických zkušeností je třeba si perfektně osvojit ty konkrétní povinnosti, které vyplývají z nezbytné dělby práce uvnitř správy, oddělení a skupiny. Ani tu není ještě všechno v pořádku. Je ověřený fakt, že některé úkony trvají nepřipustně dlouho. Např. velmi dlouho trvá formulace úkolů podřízeným. Několikeré přepracování bojových nařízení, opravování chyb, nervozita, která práci doprovází, časové ztráty atd., to nemůžeme nadále tolerovat. Vždyt formulace úkolů z mapy by měla být pro zapracovaného funkcionáře záležitostí, která nesmí trvat dlouhé hodiny.

Cestu vidím jednak v tom, že dojde k relativní stabilizaci v předurčení funkcionářů do konkrétních funkcí ve štábních kolektivech a jednak v tom, že v nižších formách operační přípravy a štábních trenýrovkách budeme více času i více pozornosti věnovat konkrétní přípravě na konkrétní funkci podle předurčení.

Štáby vyšších svazů přistoupily k rozpracování **cvičných vzorových operačních dokumentů**, grafických i textuálních — k útočné operaci, ke krytu státní hranice, k mobilizačnímu a operačnímu rozvinutí vojsk, k nejsložitějším situacím v dynamice útočné operace; při přechodu k použití jaderných zbraní, při odrážení silných protiúderů protivníka, při zasazování druhých operačních sledů, při překonávání velkých vodních překážek, jaderných minových polí apod. Jde o zkušenost mimořádně pozitivní. Obohacování a zkvalitňování této „cvičné dokumentace“ od jednoho operačního cvičení, válečné hry, komplexního štábního nácviku k druhému má velmi efektivní odraz v růstu připravenosti jednotlivců i štábních kolektivů. V této práci považujeme za prospěšné a užitečné pokračovat a postupně propracovat cvičnou dokumentaci k co nejrozličnějším variantám operační situace. Mám za to, že tato pozitivní zkušenost by měla proniknout i do přípravy štábů svazků a útvarů.

Některá zaměstnání vyšších štábů řídí vyšší stupeň, některá připravuje a řídí ten stupeň, který sám cvičí. Tak to zřejmě bude i v budoucnosti. Když připravuje a řídí zaměstnání ten stupeň, který sám cvičí, často se stává, že „autorská“ řešení pronikají ke cvičícím ještě dřív, než se začalo cvičit. Je to ke škodě věci. Chceme tomuto negativnímu jevu čelit zejména tím, že pro vlastní cvičení připravíme nejsložitější a nejostřejší situace a že řídící zaměstnání bude zpracovatelům před nebo i v průběhu zaměstnání vnášet do připravených situací nové prvky, aby cvičení probíhala v náročných situacích a zvýšil se i jejich efekt pro zvýšení operační připravenosti štábů.

Smysl článku je skromný — ukázat, že zvyšování operační úrovně vyšších štábů má a musí jít přes rozvíjení všeho toho pozitivního, čeho jsme v uplynulém roce dosáhli a přes praktické řešení problémů, které jsme na vlastní zkušenosti prožili a které vyžadují naše řešení v perspektivě operační přípravy v příštím období.

ODOLNOST

míst velení

Praxe velení ukazuje, že vědeckotechnická revoluce klade na proces velení vojskům kvalitně nové požadavky, za kterými současný systém, metody a prostředky velení zaostávají.

XIV. sjezd KSČ vytyčil závažné úkoly v oblasti racionalizace řízení, které vzhledem k disproporcím na všech stupních velení ČSLA nabývají zvláštní důležitosti a významu pro celkovou obranyschopnost státu.

Zkušenosti z minulých válek ukazují, že každá bojující strana se snažila narušit systém velení vojskům druhé strany, neboť to mnohdy znamenalo vítězství nad nepřítelem.

Současné prostředky vedení války a jejich zvýšená bojová pohotovost umožňují v krátkých lhůtách zasahovat a ničit cíle na velkých prostorech s vysokými výsledky. Na druhé straně zvětšené možnosti odvetných úderů ostře stanoví do popředí otázku zachování životnosti orgánů velení.

Pravděpodobný nepřítel počítá místa velení, spojovací uzly a radiolokační centra strategického a operačního stupně za objekty, které vzhledem ke své funkci představují nedílnou součást jaderné moci protivníka. Proto jsou tyto objekty jedněmi z prvořadých cílů a k jejich ničení nebo paralyzování jejich funkce zaměřuje nepřítel činnost všech druhů svých sil a prostředků. Z toho vyplývá důležitost neustále zvyšovat odolnost míst velení všech stupňů.

Obsah a pojetí odolnosti míst velení

Obsah pojmu „Odolnost míst velení“ není dosud přesně vymezen. Naše řády a předpisy se otázkami odolnosti zabývají jen z obecného hlediska, se zřetelem na odolnost bojové techniky a dopravních prostředků, nebo z hlediska ženiijního zabezpečení. O odolnosti se hovoří rovněž ve spojitosti se spojovací soustavou — při organizování spojení za obrany.

Naše odborná literatura řeší otázky odolnosti míst velení jen sporadicky.

Někteří sovětsí vědečtí pracovníci uvádějí ve svých pracích tuto definici pojmu odolnosti míst velení: „Odolnost míst velení spočívá v jejich schopnosti nepřetržitě velet vojskům v průběhu činnosti v jakýchkoli podmínkách a zejmé-

na při jejich napadení jadernými zbraněmi, biologickými a chemickými látkami a klasickými bojovými prostředky.“

Někteří polští vědečtí pracovníci pod pojmem odolnost míst velení chápou jejich schopnost nepřetržitě a pevně řídit bojovou činnost podřízených vojsk v podmínkách všestranného působení nepřítele. Z této definice pak odvozují dvě skupiny problémů. Prvá skupina obsahuje problémy jejichž cílem je maximálně zajistit odolnost míst velení se zřetelem na různorodé působení nepřítele, zatímco druhá skupina obsahuje problematiku zdokonalení vlastní funkce míst velení a zajištění jejich nepřetržité činnosti.

Tyto názory mají některé shodné rysy:

- konstatují existenci rušivých vlivů působících na základní funkci systému;
- vyjadřují potřebu eliminovat tyto vlivy;
- hodnotí daný systém podle stupně eliminace rušivých vlivů;
- systémy, které v únosné míře eliminují rušivé vlivy, jsou hodnoceny jako odolné;
- nezmiňují se o působení vlastních vojsk a přírodního prostředí, které je z hlediska systémového přístupu k řešení daného problému nutné pokládat rovněž za rušivé vlivy.

Z existence rušivých vlivů na základní funkci míst velení můžeme odvodit tuto definici odolnosti míst velení:

Odolnost míst velení je schopnost míst velení vzdorovat účinkům rušivých vlivů bez podstatného narušení velení vojskům v jakýchkoli podmínkách.

Z této definice vyplývá, že hlavním obsahem odolnosti je zabezpečit schopnost míst velení k nepřetržitému velení vojskům v důsledku eliminace nebo alespoň snížení účinnosti působení rušivých vlivů.

Velení chápeme jako proces a také jako systém. Objektívni podmínkou velení je existence organizované soustavy — velitelství, která se skládá z těchto základních prvků:

- lidí a techniky (prostředků velení).

Celková odolnost místa velení je tedy ve skutečnosti charakterizována odolností jeho jednotlivých prvků — lidí a techniky, které vytvářejí různé složky (oddělení, skupiny apod.), proti působení rušivých vlivů.

Organizační strukturu systému velení na stupni vševojskové armády v polních podmínkách tvoří: velitelské stanoviště, předsunuté velitelské stanoviště, týlové velitelské stanoviště, případně záložní velitelské stanoviště, v některých případech pomocné velitelské stanoviště nebo i další záložní štáby. To znamená, že při zkoumání odolnosti míst velení vševojskové armády by se měla řešit odolnost systému jako celku a dále odolnost jednotlivých míst velení zvlášť.

Současně je třeba vzít v úvahu důležitost jednotlivých složek míst velení **pro plnění dané funkce**, která je různá, i když všechny složky jsou pro komplexní plnění funkce potřebné. Proto také „váha“ jednotlivých složek míst velení z hlediska stability má různé hodnoty.

Systém „Odolnost míst velení“ a jeho struktura

Místo velení je objektivní realita, která obsahuje „nekonečný počet proměnných a tedy i nekonečný počet možných systémů (Ashby, Kybernetika, str. 63)“. Zatím neurčený počet proměnných vytváří systém odolnosti míst velení, který chceme zkoumat.

Při analýze systému odolnosti míst velení je třeba najít a zkoumat jednotlivé prvky systému a jejich chování, tj. reakci systému jako celku a jeho jednotlivých prvků na působení vnějších a vnitřních vlivů. Zaváděný systém na odolnost míst velení je tedy svou povahou systémem abstraktním.

Jednotlivé prvky systému odolnosti míst velení je možné zařadit podle úrovně rozlišení do určité třídy, přičemž každý prvek můžeme dělit na podprvky s větší rozlišovací úrovní.

V nejhrubším dělení lze strukturální členění systému odolnosti míst velení rozvést takto:

I. Odolnost míst velení proti působení vnějších rušivých vlivů:

1. Odolnost míst velení proti působení nepřítele a to
 - a) nepřátelského průzkumu všeho druhu;
 - b) ZHN nepřítele;
 - c) klasických zbraní nepřítele;
 - d) protiradiotechnické činnosti nepřítele;
 - e) psychologického nátlaku nepřítele.
2. Odolnost míst velení proti rušivým vlivům vyplývajícím z činnosti vlastních vojsk se zřetelem na
 - a) současnou a předpokládanou činnost;
 - b) úkoly vojsk;
 - c) vztahy mezi jednotlivými podsystemy vojsk;
 - d) rušivé vlivy na spojovací systém.
3. Odolnost míst velení proti rušivým vlivům vyplývajícím z faktoru času se zřetelem na
 - a) včasnost rozhodování;
 - b) včasnost přemísťování míst velení;
 - c) včasnost varování vojsk;
 - d) pokles radiace;
 - e) inkubační doby nemocí, atd.
4. Odolnost míst velení se zřetelem na vliv terénu z hlediska
 - a) topograficko-geodetického;
 - b) hydrometeorologického.

II. Odolnost míst velení proti působení vnitřních rušivých vlivů

1. Odolnost míst velení z hlediska připravenosti osob k plnění funkčních povinností se zřetelem na
 - a) morálně politickou připravenost;
 - b) odbornou připravenost;
 - c) psychickou připravenost a fyzickou odolnost;
 - d) rozmístění kádrů.
2. Odolnost míst velení z hlediska působení organizačního uspořádání se zřetelem na
 - a) jejich rozmísťování a členění;
 - b) obnovu a převzetí velení;
 - c) přemísťování míst velení;
 - d) ochranu a obranu míst velení;
 - e) vlastní organizační strukturu míst velení.

3. Odolnost míst velení z hlediska působení pracovního režimu se zřetelem na :

- a) přepravní techniku;
- b) mechanizační a automatizační techniku;
- c) spojovací techniku;
- d) ženijní techniku, atd.

Ke stanovení jednotlivých prvků systému odolnosti míst velení můžeme přistoupit i jinými způsoby. Jedním z možných přístupů je posoudit vzájemnou souvislost systému odolnosti míst velení s požadavky kladenými na systém velení, tj. s pružností, manévrovostí, pevností, nepřetržitostí, spolehlivostí, efektivností apod. K tomu by byla nutná analýza vzájemných vazeb a vztahů a jejich případných překrytí. Tím můžeme stanovit charakteristiky prvků systému odolnosti míst velení a potom i odvodit prvky systému.

Na současném stupni poznání je však toto dělení pro analytickou práci a klasifikaci prvků systému odolnosti míst velení značně složité a může subjektivně ovlivnit konečné závěry. Proto jsme zvolili klasifikaci prvků odolnosti míst velení podle působení rušivých vlivů, u které lze předpokládat větší objektivnost.

I když uvedený systém odolnosti míst velení je systémem abstraktním, vychází se při výzkumu z konkrétních míst velení.

Rušivé vlivy působící na odolnost míst velení

Varieta rušivých vlivů působících na místa velení, resp. na jejich odolnost, je velická. Můžeme ji klasifikovat z různých hledisek. Z hlediska systémového přístupu se pro daný úkol zdá však nejúčelnější dělení na:

- vlivy vnější a
- vlivy vnitřní.

Druhé hledisko nám diktuje rozlišovat varietu rušivých vlivů podle jejich zdrojů. Podle této klasifikace jsou na prvním místě:

- vliv nepřítelů,
- vliv ZHN a
- vliv vlastních vojsk,

které se vyznačují vysokou neurčitostí, velkým počtem rušivých působení a celkem nerovnoměrným, pravděpodobnostním rozdělením jejich výskytu.

Rušivé vlivy však mohou vycházet rovněž z komplexu takové reality, jako je přírodní prostředí. K nim patří:

- vliv terénu,
- vliv počasí a
- časové podmínky.

Tyto rušivé vlivy nepůsobí záměrně, cílevědomě a jejich varieta je prakticky vymezitelná. Neurčitost je oproti vlivům nepřítelů a ZHN nesporně nižší.

Rušivé vlivy vycházející z vlastního dynamického systému (vnitřní rušivé vlivy) mají nejmenší frekvenci ze všech a jejich pravděpodobnostní rozložení je v celku známé. Mají tu vlastnost, že v procesu bojové praxe, výcviku a výchovy štábů, zdokonalování techniky s používáním metod řízení se jejich varieta neustále snižuje.

Mezi tyto rušivé vlivy můžeme zařadit:

- připravenost osob k plnění funkčních povinností;
- organizační strukturu míst velení;

- pracovní režim velitelů a štábů;
- technické vybavení.

Jestliže dříve rušivé vlivy podstatným způsobem ztěžovaly velení a s ním i bojovou činnost vojsk, pak v současných podmínkách mohou znamenat pro ozbrojený systém, který je jím vystaven, nedozírné až katastrofické následky.

Všimněme si nyní poněkud podrobněji jednotlivých rušivých vlivů podle již uvedeného rozdělení.

a) Působení nepřítel

Nejvíce rušivých vlivů je dílem záměrné činnosti protivníka. Současně jsou tyto vlivy nejúčinnější.

Proti místům velení může nepřítel rozvíjet tuto činnost:

- ke zjištění dislokace míst velení zaměřit všechny druhy průzkumu;
- zjištěná místa velení ničit úderem letectva, raket a dělostřelectva;
- místa velení může nepřítel ničit výsadky, diverzními skupinami, zbytky pozemních vojsk, které buď nebyly zničeny v průběhu operace, nebo které pronikly mezerami v sestavě vlastních vojsk;
- součástí působení nepřítel je i psychologická válka a ideologická diverze;
- k narušení nebo paralyzování velení může vést elektronickou válku.

Nepřítel má značné množství efektivních prostředků k vedení všech druhů průzkumu.

Nepřátelský průzkum chápeme za rušivý vliv v tom smyslu, že ačkoliv sám na místa velení rušivě nepůsobí, je nezbytnou podmínkou pro efektivní použití všech prostředků ničení.

Současný stav prostředků ničení umožňuje v poměrně krátkých lhůtách účinné údery na zjištěná místa velení. Vysoce účinným prostředkem ničení je letectvo, které může vést průzkum a bezprostředně zjištěné cíle ničit. Místa velení operačního stupně mohou ničit i úderem raket, zejména operačně taktického a operačního dosahu. Nasycenost vojsk těmito druhy raket se systematicky zvyšuje. Úderem dělostřelectva mohou ničit především předem určená místa velení. Klasickými prostředky může nepřítel vyřadit pouze jednotlivé složky míst velení a dočasně narušit činnost míst velení.

Protiradiotechnická činnost nepřítel může narušit nebo dokonce paralyzovat činnost různých radiotechnických zařízení na kratší nebo delší dobu.

Při výčtu možností nepřítel nelze opomenout ani vedení psychologické války, která může vážným způsobem narušit morálně politický stav vojsk a orgánů velení.

b) Působení zbraní hromadného ničení

Zbraně hromadného ničení jsme úmyslně vzhledem k jejich vysoké důležitosti a účinnosti vydělili a stanovili jako samostatný rušivý vliv. Pro toto vydělení hovoří i ten fakt, že na místa velení může rušivě působit nejen ZHN nepřítel, ale i použití vlastních ZHN, zejména jaderných zbraní (poruchy v rádiovém spojení po vlastních jaderných výbuších, překonávání prostorů zamořených vlastními ZHN atd.).

Armádní místa velení by mohl nepřítel napadat těmito druhy ZHN:

- jadernými zbraněmi,
- chemickými zbraněmi,
- bojovými biologickými látkami,
- zápalnými látkami.

Jaderné údery mohou být vedeny na místa velení nejen při jejich setrvávání na místě, ale také za přesunu a to buď přímo na jednotlivé proudy nebo na objekty, které jsou na ose přesunu nebo poblíž ní.

Místa velení budou pod vlivem všech ničivých faktorů jaderného výbuchu: tlakové vlny, světelného a tepelného záření, pronikavé radiace a radioaktivního zamoření.

Jaderné výbuchy vyvolávají značné ztráty osob a techniky, které nelze doplnit v krátkých lhůtách. Kromě toho mají podstatný vliv na spolehlivost spojení a činnost elektronických zařízení.

Kromě přímých jaderných úderů může nepřítel k zamoření terénu používat i různých radioaktivních látek.

Velmi nebezpečné jsou bojové chemické látky, zejména ty, které lze detekovat jen se značnými potížemi a které mají rychlé a vysoké účinky i při nízké koncentraci. Praktická činnost vojsk USA ve Vietnamu a neustále rozšiřovaný výzkum a výroba těchto látek v kapitalistických státech ukazují, že se imperialisté jejich použití nevzdávají.

Velkou pozornost věnuje pravděpodobně nepřítel i výzkumu bojových biologických látek, které prakticky zkoušel již v průběhu korejské války.

Nebezpečné jsou i zápalné látky, které se běžně používají v lokálních válkách a jsou s nimi bohaté zkušenosti.

V současné době byly již uveřejněny dílčí zprávy o zcela nových typech zbraní hromadného ničení, které svým rozsahem a ničivými účinky předčí všechny dosud známé zbraně. V úvahu přichází zejména masové použití laserů s dostatečně vysokým výkonem a použití plazmy.

Všechny uváděné druhy zbraní hromadného ničení mohou buď zcela vyřadit nebo na delší dobu ochromit činnost velení.

c) Vliv vlastních vojsk

Vliv vlastních vojsk na místa velení se na rozdíl od působení nepřítelů nemůže projevit ničivými účinky, ale může ulehčit nebo ztížit činnost míst velení.

V podstatě lze říci, že odolnost míst velení, co se týče vlastních vojsk, ovlivňuje:

- jejich činnost, ať již dosazená nebo předpokládaná;
- jejich úkoly;
- jejich stav se zřetelem na morálně politický stav, bojeschopnost, stupeň výcviku a připravenost k plnění úkolů, rozmístění, počty, ztráty, doplňky apod.

K rušivým vlivům dále patří i nesoulad mezi podsystémem velení a ostatními podsystémy vševojskové armády.

d) Vliv časových podmínek

Faktor času nabyl mimořádně velkého významu a stal se jednou z hlavních podmínek pro uchopení a udržení iniciativy a dosažení úspěchu v boji a operaci. Charakter současného boje a operace je příčinou toho, že o vyřešení řady problémů rozhodují minuty a že řešené problémy jsou čím dál komplikovanější. Značnou roli zde hraje rychlost sběru, zpracování a předávání informací. Z časového hlediska se požaduje, aby struktura a vybavení míst velení ve své podstatě zabezpečovala vysokou rychlost, operativnost a efektivnost jejich práce.

e) Vliv počasí

Stav počasí může příznivě nebo nepříznivě ovlivnit budování míst velení, jejich maskování, rozmístění a do značné míry ovlivňuje i pracovní podmínky štábů. Kromě toho roční doba, denní a noční čas ovlivňují organizaci budování a provoz spojovací soustavy. Atmosférické podmínky, zejména sluneční činnost a atmosférické bouře mají nepříznivý vliv na šíření rádiových vln a na poruchy v rádiovém a radioreléovém spojení. Vliv počasí se může projevit zejména v podstatném prodloužení dob plánovaných pro přemísťování a budování míst velení.

f) Vliv terénu

Vliv terénu na odolnost míst velení můžeme posuzovat ze dvou hledisek:

- z topograficko-geodetického a
- hydrometeorologického.

Členitost, pokrytost a průchodnost terénu, vodní toky a přehrady, přítomnost velkých osídlených center, komunikační sítě, přirozené a umělé překážky do značné míry ovlivňují rozmísťování a přemísťování míst velení, jejich ženižní budování a maskování i činnost spojovacího systému.

g) Vliv připravenosti osob k plnění funkčních povinností

Rozvoj zbraňových systémů, zejména ZHN všeho druhu, pokračující technizace vojsk, modernizace prostředků a metod velení a podmínky vedení soudobého boje a operace kladou vysoké nároky na připravenost příslušníků štábů k plnění funkčních povinností, která je jedním z rozhodujících činitelů pro zachování stálosti velení vojskům.

Vysoké morální a politické vlastnosti, odborná připravenost, fyzická a psychická odolnost, zkušenost lidí a jejich znalosti v řízení a využívání soudobé techniky jsou základním předpokladem pro úspěšné řízení bojové činnosti vojsk a pro překonávání těžkostí, které s sebou nese soudobá válka.

Rozsah ničivosti ZHN způsobuje, že štáby jsou zranitelné stejně jako bojující vojska. Na jejich práci budou působit stejné psychologické vlivy, tedy i možnost ztráty života, jako na bojující vojska, ale i další vlivy vyplývající z úlohy a postavení štábů při řízení bojové činnosti.

Protože na každého pracovníka štábu bude působit mnoho vlivů, z nichž nejdůležitější budou permanentní ohrožení života, permanentní strádání, vysoce dynamická činnost, dlouhodobost činnosti bez možnosti ji přerušit, vysoké nároky na duševní činnost apod., můžeme hovořit o tzv. „komplexní existenční zátěži“.

h) Vliv organizační struktury míst velení

Organizační struktura míst velení, podobně jako celý systém velení, podléhá neustálému procesu proměn a zdokonalování. To vyplývá ze změn, ke kterým dochází na bojišti a ze stále se zvyšujících požadavků kladených na velení.

Do kategorie rušivých vlivů vyplývajících z organizační struktury míst velení můžeme zahrnout:

- rozmisťování míst velení a jejich členění;
- obnovu a převzetí velení při narušení nebo vyřazení jednotlivých míst velení;
- přemisťování míst velení;
- ochranu a obranu míst velení.

Rušivé vlivy vyplývající z organizační struktury míst velení ovlivňují nejen funkci míst velení, ale i možnosti průzkumu a prostředků ničení nepřítelů a tím i odolnost míst velení. Účinek rušivých vlivů se posiluje nebo zeslabuje úměrně se stupněm výcviku a připravenosti štábů a také s jejich schopností správně reagovat na působení vnějších rušivých vlivů.

i) Vliv pracovního režimu

Vliv pracovního režimu na odolnost míst velení se projevují zejména v oblastech:

- pracovního vypětí příslušných míst velení;
- organizace odpočinku;
- pracovního prostředí;
- informačního procesu;
- efektivnosti a pružnosti velení.

Podmínky pro práci štábu by měly být vždy optimální. Nedostatečné technické vybavení štábů neumožňuje využívat pokrokových metod a prostředků řízení, čímž se zvyšuje zatížení a únava osob. Dochází ke svalové, nervové a psychické únavě, kterou způsobuje nepohodlná pracovní poloha, nedostatečné přestávky a odpočinek, práce v nevhodném oděvu, špatné osvětlení, nevhodné barevné sladěání pracovišť a jejich špatné prostorové uspořádání, hluk, nedostatky v klimatizaci apod. Tyto nedostatky ve svém důsledku snižují odolnost míst velení.

j) Vliv technického vybavení

I když jsou místa velení vybavena technikou různého druhu, pro odolnost míst velení má rozhodující význam především dopravní technika, spojovací a v současné době zaváděná mechanizační a automatizační technika.

Množství úkolů kladených na štáby vede ke značnému růstu technických zařízení a jejich složitosti. V důsledku složitosti technických prostředků a celých systémů se zmenšuje jejich spolehlivost. Přitom spolehlivost činnosti místa velení je přímo závislá na spolehlivosti jeho technických prostředků a konstrukci systému jako celku. Proto se také vyžaduje jednoduchost techniky a její exploatace a kromě toho, aby tato technika plnila všechny požadované úkoly.

Mobilní, spolehlivá a moderní technika, konstruovaná na základě nejnovějších zkušeností a výsledků vědeckotechnického rozvoje, může do značné míry zvýšit odolnost míst velení.

Nekladli jsme si za cíl vyčerpat všechny rušivé vlivy, které na systém velení a tím i na místa velení působí. Je zřejmé, že se jednotlivé rušivé vlivy navzájem prolínají, úzce spolu souvisí a hrají rozhodující roli při plnění funkce systému velení. Přitom je třeba vidět, že řada rušivých vlivů má objektivní, ale značná část i subjektivní charakter. Schopnost realizovat funkci velení závisí tedy na tom, jak odolný bude systém velení vůči všem rušivým vlivům.

Prvotní a rozhodující vliv na funkci a organizační strukturu daného systému mají vnější rušivé vlivy a to zejména činnost nepřítele a jeho jaderných zbraní. Vnitřní rušivé vlivy samy o sobě nejsou takového charakteru, aby mohly zcela paralyzovat plnění funkce míst velení, i když je mohou do značné míry ztížit.

Poněvadž místa velení jsou smíšenými systémy tvořenými jak lidmi tak i technikou, nemůžeme jednoznačně rozlišovat působení rušivých vlivů pouze na lidi nebo pouze na techniku. Funkce systému je totiž přímo závislá na kvalitě činnosti obou těchto složek systému, které jsou navíc vždy v přímé vzájemné vazbě.

Reakce na působení systému rušivých vlivů spočívá v realizaci různých opatření, která odolnost míst velení zvyšují. K nejdůležitějším opatřením patří zejména:

- všestranná příprava velitelů a štábů k velení v soudobých podmínkách, tj. zejména příprava politická, psychická, odborná, všechny druhy velitelské přípravy, praktické zkušenosti důstojníků apod.;

- obrana míst velení proti pozemnímu a vzdušnému napadení. Sem zvláště patří ničení ZHN a jejich prostředků dopravy na cíl, protivzdušná obrana, pozemní obrana apod.;

- ochrana míst velení proti rušivým vlivům nepřítele. Hlavními prostředky ochrany míst velení jsou i opatření k utajení rozmístění míst velení (maskování, manévr, skryté rozmístění, utajení činnosti aj.), ženíjní budování míst velení, ochrana oproti protiradiotechnické činnosti nepřítele, využívání terénu, vhodné členění míst velení apod.;

- rychlá obnova narušeného systému míst velení jako např. i organizace převzetí velení, záložní štáby, obnova spojení, záloha techniky, likvidace následků napadení apod.;

- využívání nejmodernější techniky, zvláště techniky mechanizační a automatizační, dopravní, spojovací apod. s cílem zkrátit a zexaktnit rozhodovací procesy.

Závěrem chceme zdůraznit, že odolnost míst velení nebo každého jednotlivého místa velení není v každém čase nebo prostoru stejná. Místa velení přicházejí v průběhu operace určitými situacemi, které se pravidelně nebo nepravidelně opakují. Kvalita odolnosti míst velení v těchto různých situacích a činnostech bude kolísat.

Vzhledem k důležitosti problematiky odolnosti míst velení je třeba se jí dále zabývat, zejména se zřetelem na určení a charakterizování kvality odolnosti míst velení, jejich kvantitativních ukazatelů i kritérií odolnosti.

RACIONALIZACE VELENÍ

Na velení se kladou stále větší a náročnější požadavky a hledá se v něm klíč ke zvýšení efektivnosti výsledků bojové i operační činnosti na všech stupních velení. Na velení je závislé využívání jednotlivých činitelů boje a operace, schopnost příslušníků velitelského sboru rychle a pružně přizpůsobovat chod podřízených součástí podmínkám a situacím na válčišti. Srovnáme-li dva útvary mezi sebou, pak nesporně bude mít lepší výsledky své činnosti ten útvar, jehož velení je na vyšší úrovni.

V této souvislosti se začíná čím dále více hovořit o uplatňování racionalizačních opatření při velení vojskům.

Na XIV. sjezdu KSČ s. Husák vyslovil tuto myšlenku: „Trvalou metodou, jak odhalovat a mobilizovat rezervy, musí se stát komplexní socialistická racionalizace. Vyzvedli jsme ji do popředí jako důležitou součást organizátorské a řídicí práce, jako součást procesu tvorby a plnění plánu na všech stupních řízení, jako nástroj soustavného odhalování a využívání ve výrobě i v ostatních oblastech.“

Racionalizace je pojem velmi široký a složitý. V praxi se proto setkáváme s různými definicemi a různými přístupy k této problematice. Uvedme si alespoň některé.

Racio znamená rozum, racionalizace — využití rozumu k dosažení stanovených

cílů s minimální spotřebou času, námahy a prostředků. Někteří praktici definují racionalizaci jako papír, tužku a bystrou hlavu. Racionalizace je i uvědomělá snaha po nejlepším výkonu s přihlédnutím ke všem vlivům.

V článku vycházím z charakteristiky racionalizace jako cílevědomé činnosti směřující ke zvýšení metodicko-technicko-organizační úrovně velení vojskům při dodržení optima omezujících podmínek.

Racionalizační opatření ve velení v současné i nejbližší budoucnosti se musí vztahovat na zdokonalování dosavadního systému velení, avšak se souběžným vytvářením základních předpokladů k vytvoření automatizovaného systému velení v perspektivě.

V článku se zaměřím na tyto problémy:

- předmět, cíl a objekt racionalizace velení,
- podstatu racionalizace velení,
- komplexní racionalizace jako systému,
- předpoklady a podmínky pro racionalizaci velení,
- racionalizační metody v systému velení.

Racionalizací pracovního prostředí pracovních vztahů a ekonomických aspektů racionalizace se zabývat nebudu.

1. Předmět, cíl a objekt racionalizace velení

Racionalizace velení spočívá v opatřeních zaměřených na zvýšení efektivnosti systému velení. Zahrnuje zlepšování pracovních metod, pracovních podmínek a prostředí, v prohlubování organizace velitelství, štábů spolu se zaváděním nejúčinnějších technik, v analýze informačních

a rozhodovacích procesů, v řešení kádrových otázek, atd., zkrátka musí zahrnovat celou oblast působnosti velení, tj. všechny její funkce i fáze.

Velení v polních podmínkách v míru a na teritoriu musí při racionalizačních opatřeních vycházet ze stejného základu,

tj. musí zahrnovat všechny funkce i fáze velení v obecném přístupu, při vlastní specifické konkretizaci.

V racionalizačních opatřeních je nutné uplatňovat především tato hodnotící hlediska:

- operativnost,
- nepřetržitost a
- pružnost.

Operativnost stavím na nejpřednější místo v kvalitativních hlediscích a to proto, že otázka času je určující k plnění úkolu v soudobém boji a operaci. Operativnost velení můžeme vyjádřit množstvím času potřebného k uskutečnění opatření, tj. k vydání bojových rozkazů, nařízení a směrnic, jež zabezpečují nepřetržitost bojových činností a efektivní využití bojových sil a prostředků. Čas hraje určující úlohu nejen na taktickém stupni velení, ale i na operačním a strategickém. Poslední dva uvedené stupně velení totiž disponují zbraněmi hromadného ničení, jejichž komplexní použití ve správném místě a čase rozhoduje o výsledku boje, operace i války vcelku.

Dosažení nepřetržitosti velení vyžaduje výrazně zvýšit stupeň pravděpodobnosti nepřetržité činnosti celého systému velení. Zavedením ZHN do výzbroje ozbrojených sil se značně zvýšila zranitelnost míst velení. Do popředí vystupuje složitý úkol: zabezpečit odolnost těchto míst velení, tj. schopnost velení v podmínkách hromadného použití ZHN v různých druzích bojové činnosti. Řešení tohoto problému zahrnuje oblast struktury

míst velení, jejich úlohy a místa v bojové a operační sestavě vojsk, vzájemné nahraditelnosti a možnosti přenesení velení z jednoho místa na místo druhé, apod.

Pružnost velení je jeho vlastnost, která umožňuje posoudit nakolik současný systém velení odpovídá podmínkám velení soudobého boje a operace a zabezpečuje se:

— racionálně vyváženou delegací pravomoci i odpovědnosti mezi nadřízeným a podřízeným,

— vytvořením „univerzálního“ systému velení, umožňujícího plnit své funkce v jakýchkoliv bojových podmínkách a všech druzích bojové činnosti.

— progresivními pracovními styly a metodami práce příslušníků velitelského sboru,

— předvídáním možného vývoje bojové situace na základě souhrnných objektivních informací o současné bojové situaci.

Objektem racionalizace velení jsou příslušníci ozbrojených sil, prostředky velení, organizační normy, působení a procesy nejrůznější povahy a další elementy a faktory, které sice nejsou součástí pracoviště, ale podstatně ovlivňují jejich činnost, jako např. věcné, osobní, sociálně psychologické podmínky práce apod.

Racionalizace kvantitativních i kvalitativních stránek velení vyžaduje jejich zkoumání v dialektické jednotě. Izolovaný přístup k jednotlivým problémům vede k vážným chybám i závěrům při zdokonalování současného systému velení.

2. Podstata racionalizace velení

Podstata racionalizace spočívá v usku-tečňování velení na stále vyšší úrovni techniky, organizace, metod a stylů práce příslušníků velitelského sboru.

Racionalizace tvoří velmi pestrý soubor činností, které mohou být uskutečňovány na všech úrovních, ve všech fázích bojové činnosti, na všech pracovištích, v administrativě a v celém procesu velení.

V obecném smyslu se racionalizace jeví jako rozumové zvládnutí pracovního úseku. Jejím základem je vyloučení zbytečných ztrát a využití existujících rezerv.

Východiskem je soustavná analytická práce, která orientuje v problémech, odhaluje úzké profily a rezervy. Racionalizace také směřuje k zavádění nových technických a organizačních vymožeností. V tomto smyslu představuje nepřetržitě novátorství.

Tradičním oborem racionalizace je **racionalizace práce velitelů a celých štábů.**

Známe je pod názvem metodiky práce štábů a to pouze pro oblast polního velení, pro mírový život si je doposud nevytváříme.

Praxe ukázala, že normování pracovních úkonů může být pouze tehdy účinné, je-li pojato nikoliv jako náhrada za racionalizaci práce, nýbrž je-li důsledně spojována s racionalizací práce a fixuje-li ji i organizace, fyziologie a psychologie práce v normě výkonu.

Další oblastí racionalizace je materiálně technické zabezpečení. Pohyb materiálu, přísuny a odsuny představují rostoucí podíl práce i nákladů. Racionalizace dopravy vede k vylučování zbytečné přepravy, volí nejkratší cestu pro přepravu, zvyšuje plynulost přísunu a odsunu a zavadí ekonomické skladování.

Značné možnosti racionalizace jsou v **administrativní oblasti** ve vlastní sféře velení. Bez odkladu můžeme zjednodušit administrativní články, prověřit a omezit

množství podkladů, plánů, nařízení a rozkazů (zejména v mírové službě), zavést moderní mechanizační kancelářskou techniku.

Racionalizace velení se zaměřuje na prověřování souboru informací, vnáší jasnost do vymezení funkčních povinností. Význačným rysem je zde zavádění automatizační, mechanizační a přenosové techniky do systému velení.

Rozvoj racionalizace velení je zároveň závažným politickým opatřením. Svého

času sehrála kladnou úlohu snaha, aby se stal každý hospodářem na svém pracovišti. Nyní je nutné usilovat o to, aby každý velitel a příslušník štábu na svém úseku rozvíjel své organizační schopnosti a v pravém slova smyslu pracoval racionálně, na podkladech uvážlivých a průmyselných postupů, na podkladech vědy.

Racionalizaci považují za nedílnou součást plnění funkčních povinností každého jednotlivce a současně i jako nástroj k trvalé aktivizaci podřízených.

3. Komplexní racionalizace jako systém

Dr. Štrougal na prosincovém plénu ÚV KSČ uvedl: „Nemůže jít pouze o dílčí zlepšování, nýbrž o přechod od krátkozraké politiky skrývání rezerv k politické mobilizaci, využití všeho co máme k dispozici, k politice výkonnosti. Za hlavní cestu považujeme komplexní socialistickou racionalizaci. Chápeme ji nikoliv jako jednorázovou akci, ale jako systém práce směřující k neustálému zdokonalování organizace o řízení výroby, k růstu produktivity práce a ke snižování nákladů.“

Komplexní racionalizaci velení se rozumí vědecky podložený přístup k současné úrovni velení, jejímu řízení a vypracování takových návrhů na zlepšení s cílem:

- dosáhnout vyšší efektivity (při menší námaze fyzické i duševní) při uskutečňování všech funkcí i fází velení,
- snížit namáhavost pracovního prostředí z hlediska fyziologického i psychologického.

Tyto cíle racionalizace se zajišťují s přihlédnutím ke změnám, ke kterým má v rozvoji velení dojít a to v kvantitativním i kvalitativním rozvoji, u celku nebo pouze dílčích činitelů jeho rozvoje.

Racionalizaci musí být vytvořeny předpoklady pro optimální rozhodování a chování velitelů, náčelníků i celých stupňů velení.

Při komplexní racionalizaci je předmětem analýzy a řešení jak technicko-organizační stránka velení (stroje, materiál, suroviny, systém organizace a vztahů v procesu velení), tak i subjektivní činitel velení a vztahy, které při tomto velení se uskutečňují.

Racionalizace velení musí zabezpečovat tyto oblasti a v tomto věcném pořadí:

A. Soubor základních funkčních povinností

Zahrnuje analýzu základních funkčních povinností odrážející jejich charakter specializace a stupeň samostatnosti. Tato

analýza má umožnit posoudit odůvodněnost velikosti [co do počtu příslušníků stupně velení], stupeň centralizace a decentralizace jejich práv a funkčních povinností.

B. Analýza modelu toku informací

Smyslem této fáze je popsat průběh informací u základních funkcí nebo činnosti stupně velení, posoudit rozsah a kvalitu informací, jejich četnost, nositele informací, posoudit vztah mezi tokem informací a rozhodovacími procesy apod.

C. Analýza a model organizační struktury

Cílem je posoudit a navrhnout optimální organizační strukturu místa velení jako celku i jednotlivých jejich oddělení z hlediska komunikace a přenosu informací a vymezení pravomocí a odpovědnosti jednotlivých jejich příslušníků.

D. Analýza a model kádrové struktury

Úkolem je zhodnotit počet a rozmístění příslušníků štábů (oddělení) a jejich využití s ohledem na rozsah a náročnost řídicí práce.

Smyslem je kádrově zabezpečit správné fungování stupně velení jako celku, jednotlivých jeho oddělení včetně potřebných kvalifikačních předpokladů, především z hlediska potřeb ozbrojeného zápasu.

E. Koncepce nasazení mechanizačních, automatizačních a přenosových prostředků

Zde se hodnotí celá soustava velení z hlediska vytvoření předpokladů pro nasazení prostředků organizační, výpočetní a přenosové techniky. Cílem je sladit koncepci jejího nasazení s tokem informací a s rozhodovacím procesem a naopak.

Při podrobnějším studiu tohoto pořadí zjistíme, že zdůrazňuje systémový přístup

k otázce velení. V podstatě vychází z možnosti zahajovat racionalizaci soustavy velení jako relativně samostatné oblasti, na niž pak navazuje racionalizace v ostatních oblastech ozbrojeného zápasu. Stejně tak je možné postupovat obráceně a racionalizaci velení považovat za závěrečnou eta-

pu práce racionalizace ozbrojeného zápasu.

Komplexní racionalizace velení vytváří uzavřený cyklus, v němž na sebe jednotlivé etapy navazují, podmiňují se a obsa-hově představují proces vnitřního zdokola-
nalování velení.

4. Předpoklady a podmínky pro racionalizaci

Má-li racionalizační práce splnit svůj cíl, je třeba, aby pro zamýšlené změny v podmínkách či metodách velení byly vytvořeny předpoklady již při zahájení racionalizačních prací.

Prvním předpokladem je relativní stabilita platnosti řádů, předpisů, rozkazů a nařízení, na jejímž základě se vytváří plánovací dokumenty, a dle nichž se řídí výcvik a život vojsk. Za předpokladu čas-tých změn řádů, předpisů atd., co do kvality, lze provádět pouze dílčí a většinou krátkodobá racionalizační opatření, která vcelku nemají podstatný efekt. Existují zde však i racionalizační opatření v ob-lasti bezprostředního výcviku jednotlivce, čety, roty atd., jež souvisí s palbou a po-hybem, vytvářením bojových sestav, obslu-hou bojové techniky apod., které nejsou závislé na jednotlivých plánech bojové a politické přípravy.

Specializace plánování (i řádů a před-pisů) je dalším základním článkem pro racionalizaci. Tato vychází z předpokladu, že soudobý boj a operace jsou vševojsko-vým bojem, na kterém se nutně musí podílet všechny druhy vojsk a služeb. Tím je vytvořena základna pro použití nejpokrokovějších směrů racionalizace ve všech bojových situacích v důsledné ná-vaznosti.

Rovněž je nutné při racionalizačních řešeních uvažovat řadu změn, které svůj vznik mají v rozvoji operačního umění a taktiky, i když působí jako omezující či-nítele.

Patří mezi ně:

- změny ve výzbroji a výstroji vojsk,
- změny, které souvisí se subjektem velení, tj. s příslušníky velitelství a štábu a to: délka pracovní doby, zvyšování kvalifikace, atd.

- změny v pracovních metodách a stylech, které jsou důsledkem použití no-vých prostředků, organizační a výpočet-ní techniky.

Do předpokladu a podmínek je nutné zahrnout i soustavnou výchovu a vytvoře-ní podmínek pro racionalizaci. V dosa-vadní praxi velení se možnosti racio-nalizace podceňují. V současné době však racionalizace nabývá nových rysů. Do po-předí vystupuje zejména její systémovost. Od racionalizace jednotlivých dílčích pro-cesů se přechází ke komplexní racionalizaci. K efektivní racionalizaci je zapo-třebí zvládnout složité vztahy mezi prací a věcnými činiteli velení a co nejbližše je přiblížit k optimu.

5. Racionalizační metody systému velení

Racionalizace sleduje maximální využí-tí a uplatnění různých pracovních metod a zásadně nezná schématismus.

Základní otázka při racionalizaci je, kde a jak začít s racionalizačním úsilím. Odpověď na tuto otázku není snadná. Ob-vykle jde vždy o posouzení vzájemných vztahů mezi dílčími řešeními a řešeními celkovým. Druhý poznatek leží v naleze-ní hlavního článku racionalizace při za-chování komplexního přístupu k řešení. Jinými slovy jde o to, jak orientovat od samého počátku vlastní práci v těch ob-lastech, které budou s největší pravděpo-dobností v dalších etapách podrobeny hlubšímu a samostatnému rozboru. K to-mu účelu je nutné mít přehled o stupni velení, jež umožní základní pohled na

technické, materiálové a organizační vztahy.

Při racionalizaci je konečně třeba vy-cházet z toho, že jejím cílem je zabez-pečit zefektivnění funkce stupně velení (oddělení, jednotlivce) a té přizpůsobit celý systém velení.

A nyní již podrobněji k racionalizač-ním postupům v jednotlivých oblastech, tak jak byly zachyceny v bodu 3) — komplexní racionalizace jako systém.

a) Soustava základních funkčních po-vinností

Jednotlivé stupně velení druhů vojsk a služeb představují systém s řadou problé-mů, s neobyčejně rozvětvenou soustavou

vztahů. Proces velení se v podstatě uskutečňuje tím, že na jednotlivé stupně (věcné a lidské faktory) se cílevědomě působí ve směru určitého záměru. Působením vnitřních činitelů a jejich vztahů v prostoru a čase a působení vnějších podnětů (nepřítel, terén, povětrnostní podmínky) dochází k soustavě činností, jejichž výsledkem je řídicí proces.

Uskutečňování soustavy činností je předpokladem fungování systému a musí s ním být proto v souladu. Musí mu odpovídat v závislostech na cílech, které plní, jako celek má a na funkcích, které plní.

Jednotlivé funkce jsou zabezpečovány funkčními povinnostmi a na jejich základě soustavou činností. Vztah mezi jednotlivými funkcemi určuje i vztah mezi jednotlivými činnostmi.

Základem racionalizační analýzy je rozklad základních činností do určité účelově volené hloubky, který umožní postihnout funkční povinnosti jednotlivých velitelských stupňů.

Postup orientačního rozboru:

- vymezení základních činností velitelského stupně (oddělení, jednotlivce), formou klasifikační tabulky;

- popsání jednotlivých činností z hlediska jejich úplnosti ve vztahu k základním funkcím celku, současným i perspektivním,

- posouzení účelnosti výkonu jednotlivých činností a zkoumání možností najít náhradní řešení,

- zhodnocení úrovně jednotlivých činností z hlediska zásad nepřetržitosti (plynulosti) rozhodovacího procesu, odpovědnosti za komplexnost při zajišťování jednotlivých činností a tím splnění funkčních povinností jako celku,

- posouzení návaznosti (komunikace) mezi jednotlivými činnostmi a odvozené i funkčních povinností.

Postup podrobného rozboru:

- převzetí výsledků orientačního rozboru a jeho vyhodnocení z hlediska dosažení optimálního rozsahu činností,

- propracování takto upraveného rozsahu činností do podrobností, dané zámerem racionalizačního řešení (operace, úkony),

- posouzení organizačního začlenění jednotlivých činností, funkčních povinností a odvozené i celého stupně velení z hlediska optimálního výkonu jednotlivých činností v prostoru a v čase.

Cílem orientačního a podrobného rozboru je posoudit vzájemný vztah mezi jednotlivými funkcemi stupně velení, věcnou koncepcí a její úlohou ve vyšším organizačním stupni a mezi funkčními povinnostmi (souborem činností), probíhajících v uvažovaném stupni velení.

Kritériem by měla být maximální hospodárnost při výkonu jednotlivých funkčních povinností, při jejich výběru, aby to neohrozilo základní cíle každého stupně velení, ať v jednotlivostech, nebo celku.

Při analýze soustavy činností se nelze absolutně zabývat všemi činnostmi k nimž dochází. Součástí velení je i improvizace v rozhodování pod bezprostředním vlivem okolností a událostí, které nebylo možné předvídat. Při analýze je účelné se zabývat typickými činnostmi, u nichž existuje určitý stupeň opakovatelnosti a hromadnosti.

Stejně tak je nutné respektovat odlišnost jednotlivých činností z hlediska rozdělení a náročnosti na duševní práci. Jednodušší činnosti, opakující se práce hromadnější povahy a činnosti, které vzhledem k organizačním normám a použitým prostředkům techniky velení vyžadují jednotný způsob provádění a přesné dodržování, je nutné řešit podrobněji. Tvůrčí činnosti, u kterých často nelze podrobněji určit obsah a postup řešení, se řeší rámcově, s určením základních vztahů, požadovaných informací a vzorů dokumentace.

b) Analýza a modelování toku informací

Této problematice bylo již věnováno dosti místa i v odborném vojenském tisku. Proto se jí zabývat nebude.

c) Analýza a model organizační struktury

Analýza organizační struktury představuje určitou závěrečnou fázi racionalizace, neboť vede k uspořádání jednotlivých činností do organizačního schématu jednotlivých stupňů velení, oddělení apod.

Jednou z nejdůležitějších a nejzávažnějších otázek organizace jednotlivých stupňů velení jsou principy jejich uspořádání a kritéria pro jejich vytváření. Přitom je třeba rozlišovat vertikální členění stupňů velení, založené na principech podřízenosti a nadřízenosti, a horizontální členění, v úrovni součinnosti jednotlivých (stejně vysoko v hierarchii stojících) stupňů velení.

Pozornost si zasluhuje zejména horizontální členění a to v úrovni bezprostřed-

ně pod velitelstvím. V této úrovni existují především dvě možnosti, jak vymezit práci jednotlivých oddělení po stránce věcné.

První alternativou je vytvořit oddělení podle požadavků soudobého boje a to oddělení palby, pohybu, bojového i operačního zabezpečení atd.

Při druhé alternativě se vytvářejí oddělení jednotlivých druhů vojsk, tj. současný stav.

Je samozřejmé, že obě tyto organizační formy lze kombinovat.

Na základě těchto organizačních principů se vypracovávají organizační schémata, nebo i matice podřízenosti, nadřízenosti a součinnosti. Při tvorbě a analýze organizačního schématu je nutné sledovat, aby:

- každé funkční místo v organizaci mělo svůj účel, popis funkční náplně, jasně vymezenou pravomoc,

- funkční místa byla v koordinaci se stanoveným tokem informací,

- existovala podřízenost zejména vyšších velitelů a náčelníků jednomu nadřízenému,

- míra delegování pravomoci na nižší stupně velení byla v souladu s jejich možnostmi se ještě účinně rozhodovat.

Jako zajímavý příklad mohou uvést šest „smrtečných“ hříchů organizace uvedených v časopise „DER ORGANIZATOR“ v roce 1970:

- příliš mnoho stupňů podřízenosti,
- několikanásobná podřízenost,
- překrývající se funkční oblasti,
- příliš mnoho podřízených,
- jednotlivé prvky realizují vzájemně si odporující cíle,
- pověření příliš mnohostrannými úkoly.

Analýza organizační struktury vytváří rámec pro fungování celé soustavy velení. Přitom se řeší i racionalizace všech navazujících problémů, tak jak je dokážeme na schématech znázornit.

d) Analýza a model kádrové struktury

Zde jde v podstatě o to, aby se příslušníci velitelského sboru včas orientovali na změny, které racionalizace přináší, a zároveň vytvořili podmínky pro stabilitu těchto velitelských kádrů.

Zásady, podle nichž by vrcholné orgány měly přistupovat k vytváření kádrové struktury, jsou tyto:

- zabezpečit takové pracovní podmínky, v nichž mohou všichni pracovat s vysokou efektivností,

- vytvořit všechny možnosti k tomu, aby velitelé, náčelníci i vědeckí pracovníci měli trvalou možnost rozšiřovat své odborné vědomosti a seznamovat se s nejnovějšími poznatky vědy,

- tam, kde je počet tvůrčích a odborných pracovníků omezen, je nutné tyto pracovníky osvobodit od „netechnické“ a „netvůrčí“ práce,

- při zvyšování organizačních stupňů se zvyšuje nárok na koordinační činnost velitelů a náčelníků. Proto je nutné dbát o správnou delegaci pravomoci na nižší stupně velení.

Základem pro stanovení celkového počtu příslušníků na stupni velení nebo oddělení jsou základní činnosti a z nich odvozené funkční povinnosti. Celkový počet příslušníků stupně velení (oddělení) musí být v relaci s rozsahem jednotlivých činností a s nároky na kvalifikační úroveň.

Rovněž je nutné přihlížet k velikosti příslušného stupně velení (oddělení) a z toho odvozené četnosti a objemu informací potřebných k plnění funkčních povinností. Podle toho se počet příslušníků na zabezpečení určité povinnosti buď zvětšuje, nebo u jednoho příslušníka se kumulují plnění více funkčních povinností (činností).

Klasifikační požadavky na příslušníky velitelského sboru musí vycházet z

- jednoty političnosti a odbornosti,
- pracovních zkušeností,
- organizačních a řídicích schopností,
- vztahu k lidem a morálních a charakterových vlastností.

Uvedené kvalifikační požadavky musí být upřesňovány vzhledem k potřebám konkrétního funkčního místa i z hlediska perspektivního postupu kádrů ve funkcích. Porovnání analýzy dosavadního modelu kádrové struktury s požadovaným stavem vytváří závěry, které musí být v souladu s výsledky racionalizace velení jako celku tak, aby byly podchyceny základní změny, k nimž v průběhu racionalizace dojde, a důsledky, ke kterým tyto změny povedou v kádrové oblasti.

e) Koncepce nasazení mechanizačních, automatizačních a přenosových prostředků

Při úvahách o racionalizaci systému velení jako celku nelze pominout koncepci nasazení mechanizačních, automatizačních a přenosových prostředků. Je to tím nutnější, čím vyšší stupeň techniky

se má použít. Oproštění příslušníků velitelského sboru od rutinních prací otevře možnosti pro kvalitnější plnění jejich funkčních povinností a tím se přiblíží ke své základní funkci — k myšlení a tvůrčí práci.

K dosažení tohoto cílového stavu je nutné však uskutečnit zejména tato opatření:

- komplexní analýzu toku informací v systému velení,

- vytvořit teoreticky základ pro kvantifikaci a algoritmizaci systému velení, zejména informačních a rozhodovacích procesů,

- uvést v soulad vývoj automatizační techniky, včetně přenosových prostředků, s novými požadavky na velení v boji a operaci,

- přijmout zdůvodněnou koncepci rozvoje velení,

- velitelský sbor připravovat systematicky, cílevědomě směrem k vytvoření předpokladů k zavedení automatizační a přenosové techniky do systému velení.

V podmínkách komplexní automatizace a mechanizace informačních procesů vzniknou odlišné požadavky na organizační strukturu jednotlivých stupňů velení, než podle dnešních hledisek. Můžeme předpokládat, že v organizační struktuře stupně velení budou vytvářeny větší organizační celky a to podle podmínek soudobé bojové a operační činnosti. Toto můžeme podložit vytvářením jednotlivých podsystémů velení vševojskovému systému velení.

Ukazuje se, že dnešní funkční povinnosti nelze automatizovat na dosavadní základně, tj. především na bázi dnešních pracovních postupů a dnešního pracovního stylu velitelů a náčelníků. To by bylo nejen neekonomické, ale ve skutečnosti i nemožné, protože automatizace vyžaduje nové pracovní postupy a metody řízení.

I nadále zůstanou platit jednotlivé funkce velení a jim odpovídající orgány, nastanou však změny v jejich působnosti hlavně v souvislosti s informačním tokem.

Ke změnám však zřejmě dojde i na nižších stupních velení, protože automatizace na úseku hromadného zpracování informací půjde především cestou komplexního zpracování ucelených navazujících okruhů činností, které za dnešního stavu vykonává několik velitelských stupňů. Automatizace pro své vazby (podsystémy) bude zde silně působit směrem ke slučování a integraci těchto nižších velitelských stupňů.

Největší předpoklady pro nasazení automatizační techniky jsou vytvořeny v oblasti rutinních štábních prací, jako jsou například:

- operačně taktické výpočty a hromadné zpracování informací v oblasti materiálního a technického zabezpečení,

- záznam a přehledně uspořádání operačně taktických informací: přehled sil a prostředků, ztrát na osobách, bojové technice i materiálu, spotřeba a stav jednotlivých druhů materiálů, apod.,

- šifrování, kódování, dešifrování, dekódování informací pro přenos technickými pojtky,

- zobrazení informací a rozmnožování dokumentů.

Nejradikálnější změny přinese automatizace pracovních činností v pracovních postupech, umožňující hromadné zpracování dat, které v první řadě je nutné přizpůsobit požadavkům strojů z hlediska rychlého vstupu, zpracování, přenosu a jejich využití. Zejména v těchto činnostech musí odpadnout řada evidenčních a pomocných prací duplicitního zpracování, často způsobeného právě přílišnou organizační členitostí.

Další významná změna, kterou přinese automatizace v oblasti velení, bude změna ve vlastní řídicí práci velitelů a náčelníků. Automatizace jim umožní informace zhuštět, přehledně uspořádat, týkající se jen podřízeného úseku a hlavně včasné.

Bylo by chybné počítat s tím, že automatizací se zvýší počet informací, které budou velitelům a náčelníkům periodicky předkládány. Rozsah informací je naopak třeba snižovat, aby se omezily pouze na ty, které jsou nezbytně potřebné pro rozhodnutí velitele a náčelníka. Vertikální informace bude účelné posílat jen tak daleko nahoru či dolů, jak je nutné k tomu, aby se přijalo určité rozhodnutí. Je však třeba zajistit, aby v systému počítáče byl k dispozici co nejširší okruh informací tak, aby velitel měl možnost v případě potřeby si dát potřebnou sestavu vyhotovit, požadovanou informaci zjistit. Tím bude umožněn i přístup k celkovému informačnímu systému. V zásadě by mělo platit, že čím výše v hierarchii velení stojí velitel a náčelník, tím menší množství podrobných informací by měl ke svému rozhodnutí dostávat.

Mnohé z uvedených změn se již dnes ukazují jako nesporné. Z těchto důvodů je nutné, aby racionalizační opatření měla určitou perspektivu a tím pro ně vytvořit předpoklady trvalejší platnosti.

VYUŽÍVÁNÍ METOD OPERAČNÍ ANALÝZY VE VELENÍ

V článku chci rozebrat využití matematických metod a výpočetní techniky v práci velitelů a štábů. Všechny podmínky a požadavky využití matematicko-logických metod a výpočetní techniky nemohu analyzovat, ale chci ukázat na vztah velitele a pracovníků štábu k tomuto problému a co mohou od využití těchto nových nástrojů racionalizace velení očekávat.

Ať vezmeme v lidské činnosti jakékoliv rozhodnutí, najdeme v procesu rozhodování vždy nějakou matematickou nebo logickou operaci. Tyto operace používáme při rozhodování v běžném životě, kde mnohdy nerozhodujeme o nějakých velkých hmotných hodnotách. Ve vojenské praxi však vždy jako důsledek špatného rozhodnutí vznikají značné ztráty na materiálu, který představuje již v rotách velké národohospodářské hodnoty, přičemž na lidských životech jsou ztráty nenahraditelné. Přesto mnozí velitelé a pracovníci štábu, i když jsou si vědomi, že rozhodují o značných hodnotách a lidských životech, zamítají jakékoliv využití matematických a logických nástrojů a upívají stále na intuitivním přístupu k rozhodování.

Když L. I. Brežněv hodnotil na plénu ÚV KSČS v prosinci 1970 otázky velení vojskům, řekl:

„V současných podmínkách dokonce zkušení a talentovaní organizátoři nejsou s to velet po staru a spoléhat se pouze na cit a zdravý rozum. Velení se stává vědou a tuto vědu je třeba co nejrychleji a nejhluběji zvládnout a učit se mu-

sí dokonce i ti, kteří ve velení zastávají vysoké velitelské funkce.“

Nechci vyvolat dojem, že jednoznačně odmítám jakékoliv intuitivní rozhodování, podložené zkušeností velitele nebo pracovníka štábu. Intuitivní rozhodování může však využívat jen potud, pokud nejsou nalezeny a formulovány přesnější metody řešení daného problému. Jakmile tyto metody existují a je dokázáno, že jsou přesnější a dávají spolehlivější výsledky — měl by se snažit každý velitel nebo pracovník štábu osvojit si tyto metody a uvádět je do praxe. Měl by je prosazovat též u podřízených. Tyto požadavky plynou i z jednání XIV. sjezdu naší Komunistické strany.

Dr. Gustáv Husák ve zprávě uvádí:

„Se znášenou naléhavostí proto vystupují před námi problémy strukturálních přeměn, rychlejší přechod k vyšším formám mezinárodní integrace, nevyhnutelnost zvýšit vědeckou úroveň plánovitého řízení, nutnost rychleji než dosud si osvojit a uplatnit moderní metody řízení a vědeckou organizaci práce. Udělali bychom neodpuštělnou chybu, kdybychom se domnívali, že lze se těmto procesům vyhnout, nebo se s nimi vypořádat pouze slovy a v praxi pokračovat ve starých kolejkách.“

Používání matematicko-logického aparátu v rozhodovacím procesu není dilem náhodilosti, ale je vynuceno rozvojem vojenské praxe vedení boje a operace, lidské společnosti, tedy společenskou praxí

v oblasti rozhodování. Velení se realizuje pomocí rozhodnutí formulovaných v bojových rozkazech nebo bojových nařízeních.

Než velitel připraví rozkaz nebo bojové nařízení musí analyzovat celkovou situaci. Vezmeme např. řešení otázek násilného přechodu vodního toku. Při určování brodu v daném úseku vodní překážky je třeba zjistit možné příjezdy k řece, skrytý přísun bojové techniky, hloubku a proud ve vodní překážce, kamenitost dna řeky, strmost břehů. U všech možných míst pro brodění je nutné porovnávat zjištěné skutečné hodnoty daného brodu a požadavky, které kladou na brod předpisy a speciální technika. Těmto operacím, kde se ptáme, zda některá hodnota je větší nebo menší než druhá, zda jsou požadavky na brod splněny či nikoliv, říkáme logické operace. Celý proces zpracování informací o vodní překážce vede k rozhodnutí o způsobu přepravy přes vodní překážku. Každé rozhodnutí je verbálním modelem, v němž velitel stanovuje, jak si představuje splnění rozkazu a nařízení nadřízeného, ale současně, jak si představuje, že podřízený splní jeho zámysl. Tento model bojové činnosti vlastních vojsk vytvořil myšlenkovou činnost velitel za pomoci všech příslušníků štábu a náčelníků druhů vojsk.

Všichni příslušníci štábu sbírají informace pro organizaci přechodu a připravují své závěry pro velitele. Ženíjní náčelník musí vyhodnotit vodní tok a břehy vodního toku. Musí připravit návrhy pro řízení jednotlivých přepravišť nebo brodů a propočty kapacit jednotlivých přepravišť a brodů. Náčelník operačního oddělení předkládá závěry o komunikační síti a způsobu přiblížení vojsk k přepravištěm a brodům, musí vypočítat dobu potřebnou k přepravě a určit doby zahájení přepravy pro jednotlivé útvary.

Velitel a náčelník štábu pomocí těchto informací konstruuji své představy o organizování a průběhu přepravy — tedy modelují průběh celého procesu.

K tomu, aby takový model bojové činnosti byl vyčerpávající a odpovídal vedení boje a operace, musí velitel získat velké množství informací. Nedostatek informací o vlastních vojscích, o terénu, o povětrnostních podmínkách a především o nepříteli způsobuje, že model bojové činnosti neodpovídá plně skutečnosti a velitel je nucen během bojové činnosti operativně zasahovat, což v současných podmínkách vedení boje je velmi obtížné. Proto velitel a štáb usilují o získání úplných informací o morálním stavu, o rozmístění, výzbroji, organizaci, zásobování a bojové

činnosti nepřítel, od zpravodajských orgánů, od nadřízeného velitele, či od velitelů sousedních útvarů a svazků.

Při plánování násilného přechodu vodního toku použije velitel svazku k získání informací o nepříteli i dalších možnostech. Bude nepřítel provokovat k bojové činnosti, aby odhalil jeho sestavu, a využije všech informací od vlastních průzkumných orgánů. Přes všechna tato opatření nezíská všechny informace, neboť i nepřítel povede klamnou činnost, bude maskovat rozmístění vojsk, aby znesnadnil přijetí rozhodnutí a získal maximum času ve svůj prospěch.

Z tohoto hlediska rozhodnutí velitele nebude nikdy výsledkem deterministického modelu, kde jsou všechny parametry přesně určeny, ale modelu, v němž velitel přejímá na sebe určité riziko, které bude limitováno tím, jak dalece jeho předpoklady (při rozhodování) odpovídají skutečnosti. Toto riziko bude tím menší, čím více velitel pronikne do zámyslu nepřítel. Proto musí za všech bojových situací studovat zámysl nepřítel, jeho síly a možnosti. To by měla být hlavní náplň činnosti velitele a této činnosti by měl věnovat největší pozornost.

Velitel při práci na rozhodnutí by měl hledat každou příležitost, aby využil všech nástrojů, které umožňují dosáhnout jednoznačný matematicky určený výsledek.

Z vojenské historie víme, že dříve velitel stačil jen se slovním vyjádřením vedení boje a operace. Zkušenosti Rudé armády z druhé světové války ukazují, že k sestavování rozkazu byla nezbytná celá řada kalkulací a propočtů. Výsledky těchto kalkulací uváděl rozkaz velitele, jako např. potřebu munice, organizaci bojové sestavy, množství potřebných hlavních, geodetické údaje atd.

To byly začátky použití matematicko-logického aparátu. Dnes již je dokázáno, že matematika a logika jsou základní abecedou modelování. Nedovedeme si představit, že bychom jinak, než výpočtem z množství přepravišť a jejich kapacit, určili dobu přepravy, nebo že bychom mohli určit jinou metodou potřebné doby průchodů jednotlivých jednotek a útvarů regulačními místy.

Musíme mít ale stále na mysli, že při matematické formulaci problému jde jen o vhodnou transformaci zadání operačně taktické úlohy z řeči velitele, vojenského specialisty, do jiného, formálnějšího jazyka matematiky a logiky. Tato v podstatě technická práce nemůže k operačně taktické informaci nic přidat nebo vlastní řešení operačně taktické úlohy zdokonalit. Naopak musíme vždy postupovat vel-

mi obezřetně, aby transformace operačně taktických řešení do matematicko-logického modelu obsah informace nezměnila nebo nezkreslila.

Naproti tomu využívání matematicko-logického aparátu a metod operačního výzkumu může naše rozhodování zpřesnit, umožnit sledovat v rozhodovacím procesu více parametrů a co je nejdůležitější, celý proces rozhodování urychlit. Využívání matematických metod k řešení operačně taktických problémů vyžaduje na velitelích a štábech, aby

1. Dokázali analyzovat problém operačně taktického úkolu a to nejen obecně, ale podrobně z hlediska funkce, vnitřních a vnějších vztahů, vstupních a výstupních parametrů i hodnotících kritérií.

2. Vytvářeli předpoklady pro zjednodušení analyzovaného problému, bez porušení základní charakteristiky soustavy (zjednodušení však nepodléhá základní hodnotící kritéria, podle nichž určujeme účelnost daného řešení).

3. Dokázali podle chování matematického modelu zpětně analyzovat, které parametry toto chování způsobily a které toto chování ovlivňují. Dále určit rozsah intervalu, v němž parametr může měnit svoji hodnotu při zachování stability modelu.

4. Dovedně vytvářeli kvantitativní veličiny a charakteristiky při zachování podstaty a věrohodnosti daného parametru.

5. Dokázali řešit daný matematicko-logický model a znali různé prostředky práce, jimiž lze chování modelu zkoumat.

6. Dovedně interpretovali výsledky získané z funkce modelu do objektivní reality operačně taktických úloh.

Sledovali jsme využití operační analýzy (tj. matematicko-logického aparátu a operačního výzkumu) bez použití výpočetní techniky. Současné vedení boje a operace charakterizované rychlými změnami v bojové činnosti a značným rozmachem operace však vyžaduje, aby rychlost přípravy rozhodnutí odpovídala těmto podmínkám. Zrychlit přípravu rozhodnutí můžeme především zlepšením metody práce a využitím prostředků výpočetní techniky.

Při řešení úkolu stanovení charakteristik vodní překážky používá štáb katalogy vodních překážek předpokládaného válčiště. Pracovník štábu musí pracně listovat v katalogu, číst údaje i ty, které se mu nehodí, musí si údaje pro řešení násilného přechodu zapamatovat, porovnávat je s jinými a vybírat výhodnější. Tuto velmi namáhavou práci může udělat počítač za několik vteřin. Svoji kapacitou paměti je schopen současně porovnávat všechny údaje obsažené v katalogu s požadavky,

které klade na překonávání vodní překážky technika a organizace boje.

Nelze si však představovat, že budeme ihned používat samočinný počítač. To by bylo nesprávné, musíme se napřed naučit využívat mechanizační prostředky, neboť využívání prostředků výpočetní techniky klade na velitele a pracovníky štábu tyto požadavky

1. Správně vybírat a formulovat problémy, které chceme pomocí metod operační analýzy a výpočetní techniky řešit. Ne všechny problémy lze řešit matematicko-logickými metodami a výpočetní technikou. Při posuzování vhodnosti řešení operačně taktického problému měli bychom brát v úvahu

- účelnost a efektivnost výpočtu;
- úplnost a spolehlivost získaných informací a jejich zavedení do počítače;
- dobu, která je nezbytná k získání výsledků řešeného úkolu;
- univerzálnost řešeného problému a rozsah variety řešení, jež získáme.

2. Hledat novou metodiku práce, kterou si použití výpočetní techniky vyžádá. V nové metodice brát v úvahu

- využití jednotlivých typů výpočetní techniky;

- využití systému programování na dané výpočetní technice;

- formulování vstupních hodnot z hlediska potřeb samočinného počítače;

- rychlé vyhodnocování číselných údajů, které obdržíme jako výstupy z počítače.

3. Neustále zkoumat rozhodovací procesy z hlediska možnosti jejich algoritmizace. To znamená z hlediska sestavování postupů, které můžeme v rozhodovacím procesu použít. Naučit se hledat v rozhodovacím postupu věcnou podstatu a tvořit podrobné metodiky práce štábu pro každý řešený problém.

Vidíme, že dnešní požadavky na velení vojskům stále více ovlivňují požadavky na práci velitelů a pracovníků štábu. Ano, požadavky narůstají objektivně, neboť vedení boje je stále složitější a obtížnější. Můžeme však narůstajícím požadavkům čelit a čelit tím přetříbenosti a neřešitelnosti situace velitelů a pracovníků štábů.

V důsledku rozvoje ve vojenství byl v minulosti vytvořen štáb jako pomocný orgán velitele a stanovena dělba práce. Dnes, kdy jsou orgány velení doplňovány novou technikou (spojovacími prostředky, průzkumnými prostředky, výpočetní technikou), znovu se upřesňuje dělba práce. Daleko více vystupuje do popředí morálně politická odpovědnost za splnění úkolů jednotky, útvarů, svazku jako celku a

technická odborná odpovědnost každého pracovníka za vlastní úsek práce.

Tak jak máme odborníky pro spojení, průzkum, ženijní zabezpečení atd., tak máme odborníky pro využití výpočetní techniky a matematicko-logického aparátu. Jde jen o to plně tyto pracovníky (programátory, projektanty-analytiki a inženýry samočinných počítačů) využívat. Zadávat jim odpovídající úkoly tak, aby sám velitel i štáb našel ve výpočetní technice účinného pomocníka. Vždyť výpočetní technika a dobře připravené programované dílo pro řešení operačně taktických úloh může veliteli a pracovníkům štábu šetřit čas zejména tím, že

1. Přímou zkracuje dobu pro řešení daného operačně taktického problému. To znamená, že čas pro normální výpočet je delší, než pro výpočet výpočetní technikou. Při použití výpočetní techniky potřebujeme k řešení méně vojensky odborně kvalifikovaných sil;

2. V době, kdy výpočetní technika řeší operačně taktický úkol, má velitel a štáb (ti pracovníci, kteří jsou na řešení úkolu zainteresováni) čas na řešení dalších důležitých problémů;

3. Využíváme systémového přístupu k řešení celé rozhodovací činnosti velitele. To znamená, že dílčí operačně taktické úkoly řešené pomocí operační analýzy a výpočetní techniky se stanou součástí celkového podstředního velení v armádě a budou odpovídat koncepci rozvoje zaváděné výpočetní techniky. Pak podstatně zpřesníme proces velení vojskům.

Výpočetní technika a operační analýza mají kromě úspory času tu vlastnost, že mohou rychleji než člověk zpracovávat a sledovat podstatně více parametrů. Štáb řeší problém vždy jednou metodou, kterou se naučil a kterou nejspolehlivěji zná. Tím obdrží zpravidla jediné řešení, které předkládá veliteli jako optimální. Při hledání možných míst přepravy v časové tísní vybírá ženijní náčelník místo, které se mu podle popisu hodí. Dále však nemá čas porovnávat několik dalších míst, proto bere toto řešení za optimální. Naproti tomu výpočetní technika řeší vždy všechny možnosti, což umožňuje řešit operačně taktický úkol několika metodami a dát štábu neb veliteli celou va-

rietu možných řešení. Z této variety pomocí doplňujících kritérií neb kritérií, která nemůžeme kvantifikovat, vybírá velitel, náčelník štábu nebo odpovědný pracovník štábu optimální řešení. Tím se potvrzuji závěry marx-leninismu, že člověk-velitel je a zůstane nejvyšším a konečným rozhodovacím orgánem v každé organizační soustavě.

Při řešení úkolů v boji budou na velitele a pracovníky štábu působit ještě další faktory (ovlivňující jeho psychický stav; jako čas, palba nepřítelů, povětrnostní situace atd.), které ovlivňují přesnost a pohotovost jejich činnosti. Při využívání výpočetní techniky může si štáb připravit podrobnou metodiku a programové dílo pro řešení úkolu v míru bez časového omezení, kdy na programu mohou pracovat nejlepší velitelé i vojenští odborníci potřebných profesí.

Pro analýzu problému nebo řešení programového díla budou sestaveny týmy u výzkumného ústavu neb u kateder Vojenské vysoké školy.

Velitelé a pracovníci štábu zůstanou hlavními rozhodujícími orgány i v etapě řešení operačně taktických úloh. Tuto úlohu rozhodujícího činitele budou plnit vždy v procesu velení vojskům i při použití výpočetní techniky. Exploatace operační analýzy a výpočetní techniky rozšíří ještě úlohu a místo velitele a pracovníků štábu o

1. zadávání a vymezování problémů, které je třeba zpracovat pro řešení matematickým modelem na samočinném počítači. Tyto problémy budou charakterizovány buď tím, že jsou obtížné a k jejich vyřešení bude třeba zapojit větší kolektivy lidí, nebo tím, že jsou velmi náročné na čas a potřebujeme při jejich řešení sledovat značný počet parametrů;

2. formulování požadavků, které má daný projekt splňovat. Zde musíme přesně definovat výstupní sestavy, aby odpovídaly potřebám velitelů a pracovníků štábu, jejich metodice práce a návykům;

3. omezení varianty řešení vymezením kritérií, podle nichž se budou hodnotit získané výsledky;

4. maximální využití výpočetní techniky, připraveného programového díla a zavádění výpočetní techniky, i operačně taktických výpočtů do práce štábu podřízených útvarů a jednotek.

Závěrem chci zdůraznit, že realizace těchto úkolů limituje u velitelů a pracovníků štábů dokonalá znalost vojenských řádů, určité sumy znalostí matematiky, statistiky a logiky a operačního výzkumu. Musí mít přehled o možnostech využití výpočetní techniky, aby mohli správně formulovat problémy pro řešení těmito novými nástroji a uměli výsledky těchto řešení správně používat při velení vojskům v boji a operaci.

K PLÁNOVÁNÍ BOJOVÉ ČINNOSTI LETECKÉ ARMÁDY

V uplynulém výcvikovém roce byla uskutečněna řada opatření v operační přípravě (velitelsko-štábní cvičení, operační cvičení, válečné hry a jiné), na kterých byly získány cenné zkušenosti a poznatky v oblasti operačního umění letectva. Tato cvičení však také ukázala, že některé otázky plánování bojové činnosti letecké armády ve frontové útočné operaci nejsou jednotně chápány, což mnohdy vede k nepřesnostem a chybám při zpracování plánu bojové činnosti letecké armády. Jde především o správné chápání úkolů letecké armády v celém objemu, pořadí důležitosti jednotlivých úkolů, stanovení bojového úsilí letecké armády na celou frontovou útočnou operaci, rozdělení bojového úsilí jednotlivých druhů letectva a další.

V článku uvedu některé poznatky ke zmíněným otázkám.

Úkoly, které letecká armáda plní při vedení bojové činnosti v útočné operaci frontu možno rozdělit do tří základních skupin.

První skupinu tvoří úkoly, které letecká armáda plní celkově ve prospěch vojsk. Jsou to:

- překrytí vojsk a objektů frontu před údery letectva a vzdušným průzkumem protivníka;
- boj s raketovými jadernými prostředky a letectvem protivníka;
- boj s operačními zálohami protivníka;
- vedení vzdušného průzkumu;
- boj se vzdušnými výsadky protivníka;
- zabezpečení vlastních vzdušných výsadek operačního charakteru.

Tyto úkoly plní letecká armáda podle plánu velitele letecké armády na základě rozhodnutí velitele frontu.

Do druhé skupiny patří úkoly, které letecká armáda plní bezprostředně ve prospěch vševojskových (tankových) armád a jsou to:

- letecká podpora vševojskových (tankových) armád;
- vysazení a zabezpečení bojové činnosti taktických vzdušných výsadek;
- vedení vzdušného průzkumu v taktické hloubce ve prospěch svazů a svazků pozemních vojsk.

Tyto úkoly plní letecká armáda v souladu s plány vševojskových (tankových) armád a na základě rozhodnutí velitele letecké armády.

Třetí skupinu tvoří úkoly, které letecká armáda plní společně s vojsky frontu a jinými druhy ozbrojených sil

— ve vzdušných operacích dálkového letectva a při bojové činnosti dálkového letectva ve prospěch vojsk frontu;

— ve vzdušných výsadekových operacích organizovaných Hlavním velením a při průletu vojenského dopravního letectva v pásmu frontu.

Bude-li letecká armáda působit na přímořském směru, přibudou k těmto úkolům další, jako narušování mořských přeprav protivníka v příbřežní zóně, boj s námořními výsady protivníka, zabezpečení vlastních námořních výsadek a plnění úkolů ve prospěch námořních sil při jejich součinnosti s vojsky frontu.

Takový je celkový objem úkolů letecké armády, jejichž pořadí důležitosti se bude v průběhu frontové útočné operace měnit v závislosti na konkrétní situaci.

Příprava letecké armády k bojové činnosti ve frontové útočné operaci prakticky začíná vydáním pokynů velitelům frontu. Tyto pokyny budou zpravidla obsahovat:

- úkoly, na které soustředit hlavní úsilí letecké armády;
- vyčleněné jaderné a chemické prostředky a termíny jejich přísunu;
- úkoly a bojové úsilí pro první hromadný jaderný úder, pro odrazení úderu letectva protivníka a pro leteckou podporu na bližší a další úkol frontu;
- úkoly vzdušného průzkumu;
- úkoly k boji s jadernými prostředky a letectvem protivníka;
- způsob příkrytí a podpory vojsk frontu při vedení útočné operace;
- zabezpečení vzdušných výsadek;
- pokyny pro součinnost s raketovými vojsky frontu, pozemními armádami, vojskovou PVO, vojsky PVOS, sousedními leteckými armádami, dálkovým letectvem a vojenským dopravním letectvem;
- lhůty přechodu v různé stupně bojové pohotovosti;
- místa velitelských stanovišť a systém velení;
- počty pohotovostních sil a prostředků.

Další pokyny obdrží velitel letecké armády ve směrnici náčelníka generálního štábu a to zejména

- způsob doplnění a oprav letounového parku;
- údaje a pokyny pro letištně ženijní, materiálně technické a jiné zabezpečení;
- úkoly a bojové úsilí k účasti ve vzdušné operaci a ve vzdušné výsadekové operaci.

Na základě těchto pokynů velitel a štáb letecké armády přistupují ke zpracování plánu bojové činnosti letecké armády v útočné operaci frontu. Činnost velitele letecké armády v tomto přípravném období má ustálený obsah a bude mít tuto posloupnost:

- ujasnění stanovených úkolů;
- všestranné zhodnocení situace (protivníka a vlastní);
- přijetí rozhodnutí;
- organizace přípravy letecké armády k vedení bojové činnosti.

Výsledkem ujasnění stanovených úkolů a zhodnocení situace velitelem letecké armády musí být získání jasné představy o zámyslu velitele frontu na použití letectva a správné pochopení a stanovení celého objemu úkolů letectvé armády v dané operaci a rovněž i jejich celkových bojových možnostech.

Rozhodnutí velitele letecké armády je základem pro práci štábu při plánování a organizování bojové činnosti letecké armády a obsahuje:

- **závěry ze zhodnocení protivníka**, ve kterých musí být zhodnoceno především hlavní uskupení jaderných prostředků a letectva, jejich složení a stupěň připravenosti k vedení bojové činnosti, hlavní uskupení pozemních vojsk a prostředků protivzdušné obrany, jejich bojové možnosti a předpokládaná činnost;

- **zámysl**, ve kterém jsou vyjádřeny cíle bojové činnosti, úkoly, na jejichž splnění je nutné soustředit hlavní úsilí, způsob použití jaderných prostředků, základní rozdělení bojového úsilí, výchozí operační sestava letecké armády a operační sestava v průběhu operace;

- **způsob uskutečnění prvního jaderného úderu**, kde se určují cíle úderu, rozdělení jaderných pum a úsilí letectva na jednotlivé cíle, záložní cíle a způsoby činnosti proti nim, učlenění letecké armády v prvním jaderném úderu, způsoby překonání protivzdušné obrany protivníka, letiště přistání po uskutečnění úderu;

- **způsob přikrytí objektů vojsk frontu před úderem protivníka** ze vzduchu, kde se uvádí způsob přikrytí v období narůstajícího nebezpečí napadení protivníkem, při odrážení prvního hromadného úderu protivníka, v průběhu operace, organizace a způsob použití pohotovostních sil a prostředků frontového stíhacího letectva;

- **rozdělení jaderných pum a bojového úsilí letecké armády**, a to na úkoly plněné ve prospěch celého frontu a na úkoly plněné ve prospěch každé vševojskové (tankové) armády; dále se v této části rozhodnutí stanovují i způsoby bojové činnosti letectva;

- **úkoly vzdušného průzkumu** při přípravě operace a v jejím průběhu, hlavní směry vzdušného průzkumu, konkrétně úkoly vzdušného průzkumu při hromadném vzletu průzkumného letectva, před prvním jaderným úderem a rozdělení bojového úsilí průzkumného letectva na jednotlivé úkoly vzdušného průzkumu;

- **úkoly leteckých svazků a samostatných leteckých útvarů**, ve kterých se zejména uvádí pro

- a) svazky stíhacího letectva; pásma bojové činnosti, prostory přehrazování a samostatného vyhledávání vzdušných cílů na malých výškách, organizace střežení na letištích, způsob činnosti při odrážení vzdušného protivníka, způsob součinnosti s vojskovou PVO a vojsky PVOS, síly a způsob zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva, místa velitelských stanovišť ve výchozím položení a v průběhu bojové činnosti;

- b) svazky stíhacího bombardovacího letectva: konkrétní úkoly a síly pro první hromadný úder, konkrétní úkoly v letecké podpoře pozemních vojsk s uvedením doby trvání, vyděleného bojového úsilí a jaderných pum, prostory samostatného vyhledávání a ničení jaderných prostředků protivníka, organizace velení a navedení na pozemní cíle;

- c) svazky bombardovacího letectva: konkrétní úkoly a síly pro první hromadný jaderný úder, cíle a doba provedení úderů, síly a prostředky k úderu

na každý cíl, pásmo průletu frontou, způsob zabezpečení bojové činnosti stíhacím letectvem;

d) pro útvary průzkumného letectva: pásma nebo prostory (objekty) vzdušného průzkumu, hlavní úkoly a lhůty jejich splnění, opatření k zabezpečení bojové činnosti průzkumného letectva;

e) pro všechny svazky a útvary letectva; bojové úsilí, opatření pro boj s radioelektronickými prostředky protivníka, kdy a které objekty PVO protivníka se umlčují nebo ničí silami letecké armády a raketových vojsk frontu, letištní uzly a záložní letiště, signály rozpoznávání vlastních letounů, lhůty pohotovosti k bojové činnosti, místa velitelských stanovišť ve výchozím postavení a v průběhu vedení bojové činnosti.

Obsah úkolů leteckých svazků a samostatných útvarů může být v závislosti na konkrétní situaci rozšířen a detailizován.

V rozhodnutí je nutné přihlížet k charakteru bojové činnosti, denní době a povětrnostním podmínkám. Proto musí být rozpracováno pro podmínky vedení bojové činnosti i bez použití jaderných zbraní, pro denní a noční bojovou činnost za normálních i ztížených povětrnostních podmínek.

Na základě rozhodnutí velitele letecké armády zpracovává štáb plán bojové činnosti letecké armády v útočné operaci frontu. Tato činnost letecké armády v podstatě spočívá v detailním stanovení posloupnosti a způsobů splnění úkolů leteckou armádou, v konkretizaci úkolů pro letecké svazky a samostatné útvary a v organizaci zabezpečujících opatření.

Plán bojové činnosti letecké armády musí obsahovat

— úkoly letecké armády, které stanovil velitel frontu pro první hromadný jaderný úder a ke splnění bližšího a dalšího úkolu frontu

— zámysl vedení bojové činnosti a způsoby splnění hlavních úkolů letecké armády

— rozdělení jaderných pum a bojového úsilí na úkoly vojsk frontu

— rozdělení jaderných pum a bojového úsilí na úkoly letecké armády

— bojovou sestavu letecké armády na začátku a v průběhu útočné operace frontu

— úkoly leteckých svazků a samostatných útvarů

— organizaci součinnosti

— organizaci velení.

K plánu bojové činnosti letecké armády v útočné operaci frontu se jako přílohy zpracovávají

— plán bojové činnosti letecké armády v prvním hromadném jaderném úderu frontu

— plán účasti letecké armády ve vzdušné operaci

— plán bojové činnosti frontového stíhacího letectva v systému protivzdušné obrany vojsk frontu

— plán vzdušného průzkumu

— plán spojení a radiotechnického zabezpečení

— plán boje s radiotechnickými prostředky protivníka

— plán operačního maskování

— plán letištního manévru

- plán ochrany proti zbraním hromadného ničení
- plány týlového, leteckoinženýrského, letovodského, povětrnostního a dalších zabezpečení.

Bojová činnost letecké armády se plánuje:

- na dny a úkoly na celou hloubku útočné operace frontu
- detailně na první hromadný jaderný úder a na první den operace
- na bližší úkol frontu orientačně spotřeba jaderných pum a čerpání bojového úsilí ke splnění úkolů letecké armády, leteckých svazků a samostatných útvarů
- ke splnění dalšího úkolu frontu se určují síly a prostředky bez jejich rozdělení na konkrétní úkoly.

Stanoveným úkolům letecké armády v útočné operaci frontu musí samozřejmě odpovídat i její bojové složení. To není konstantní, ale určuje je Hlavní velení pro každou operaci zvlášť a bude závislé zejména na:

- místu frontu ve strategické operaci na válčišti a cílech útočné operace frontu;

- složení a uskupení pozemních vojsk a letectva protivníka (především jeho jaderných prostředků);

- významu válčiště a kapacitě letištní sítě;

- počtu vyčleněných jaderných pum pro leteckou armádu a možnostech raketových vojsk frontu v použití jaderných prostředků;

- možnostech dálkového letectva, vojsk PVOS a zálohách Hlavního velení rozvinutých na daném válčišti, které mohou být využity k zabezpečení útočné operace frontu.

Bojové složení letecké armády pro západní válčiště, vycházejí ze zkušeností a poznatků získaných na cvičení, by mohlo být toto: tři stíhací letecké divize, dvě stíhací bombardovací letecké divize, jedna bombardovací letecká divize, tři až čtyři průzkumné letecké pluky (pro operační a taktický vzdušný průzkum), dva až čtyři dopravní letecké pluky a útvary a jednotky pomocného a speciálního letectva.

Důležitou otázkou při plánování bojové činnosti letecké armády je správně stanovit bojové úsilí na celou operaci a jeho rozdělení na úkoly a dny operace.

Bojové úsilí letecké armády v útočné operaci frontu je závislé na řadě faktorů, z nichž nejdůležitější jsou:

- stanovené bojové úkoly,

- složení letecké armády,

- fyzické možnosti létajícího personálu a možný počet vzletů na letoun za den z technického hlediska,

- doba potřebná na přípravu osádek k bojovému úkolu,

- charakter a stav letištní sítě,

- možnosti materiálně technického a týlového zabezpečení,

- povětrnostní podmínky, roční a denní doba.

Všechny tyto faktory, ovlivňující stupeň bojového úsilí, mají mezi sebou dialektickou vazbu a je nutné je brát při zpracování plánu bojové činnosti letecké armády a jeho eventuálním upřesňování v průběhu operace v úvahu v celém komplexu.

Přihlížíme-li tedy k těmto faktorům a praktickým poznatkům ze cvičení, můžeme učinit závěr, že průměrné bojové úsilí na den v průběhu operace pro jednotlivé druhy letectva bude:

- pro stíhačí a stíhačí bombardovací letectvo 1,5—2 vzlety;
- pro bombardovací a průzkumné letectvo 1—1,5 vzletu;
- pro dopravní letectvo 1,5 vzletu.

To znamená, že při uvedeném složení letecké armády 18 leteckých pluků (9 slp, 6 sbolp, 2 plrp, 1 spojlp) může v průměru denně za celou operaci uskutečnit 1,75 plukovních vzletů a 9 leteckých pluků (3 bolp, 1 prlp, 3 dvlp, 2 pluky pomocného letectva) 1,25 plukovních vzletů. Letecká armáda tedy může uskutečnit v průměru denně 1,6 armádních vzletů během operace. Vezmeme-li v úvahu, že útočná operace frontu při použití jaderných zbraní může trvat 10 až 12 dní, pak na celou operaci je nutné vydělit pro leteckou armádu 16—20 armádních vzletů.

Čerpání tohoto úsilí nebude samozřejmě rovnoměrné, a to jak z hlediska celé letecké armády tak i z hlediska jednotlivých druhů letectva a bude záviset na úkolech, které letecká armáda v té které etapě útočné frontové operace bude plnit. V první dny útočné operace a ve dnech, kdy vojska frontu budou plnit důležité úkoly (jako např. zasazení druhého sledu frontu, odrážení protiúderů protivníka, překonání velkých vodních překážek apod.) bude letecká armáda působit se zvýšeným bojovým úsilím. Toto zvýšené bojové úsilí může dosahovat až 3 armádní vzlety denně (v některých případech i více) v souvislém trvání 2—3 dnů.

Vzhledem k pravděpodobnému průběhu útočné operace frontu a úkolům letecké armády je možné základní schéma rozdělení bojového úsilí letecké armády určit podle **tabulky 1**.

Tabulka 1

Základní úkoly	Počet armádních vzletů	V % od celkového bojového úsilí na operaci	Poznámka
Na 1. hromadný jaderný úder	1—2	10 %	1. hromadný úder může být uskutečněn 1 armádním vzletem v trvání 1—1,5 hodiny nebo 1,5—2 armádními vzlety v trvání 2,5—3 hodin i více
Na splnění bližšího úkolu frontu	10—12	50—60 %	Při trvání bližšího úkolu 5—6 dní může být bojové úsilí orientačně rozděleno takto: — 2—3 dny po 2,5—3 armádních vzletech — 3—4 dny po 1—1,5 armádního vzletu
Na splnění dalšího úkolu frontu	5—6	25—30 %	Při trvání dalšího úkolu 5—6 dní průměrné úsilí na den může být 1 armádní vzlet
Záloha	1	5—10 %	

Orientační rozdělení bojového úsilí jednotlivých druhů letectva na základní úkoly letecké armády

Druh letectva	Celkové bojové úsilí na operaci (12 dní) plukovní vzlety letounové vzlety	Rozdělení bojového úsilí na úkoly letecké armády v % celkového úsilí a v plukovních vzletech letounových vzletech					
		Přikrytí vojsk frontu před úderu vzdušného protivníka	Boj s jadernými prostředky a letectvem protivníka	Boj se zálohami protivníka	Letecká podpora	Vzdušný průzkum	Jiné úkoly (včetně zálohy)
Stíhací letectvo	$\frac{216}{6910}$	85 % $\frac{183}{5860}$	5 % $\frac{11}{350}$	—	—	5 % $\frac{11}{350}$	5 % $\frac{11}{350}$
Stíhací bombardovací letectvo	$\frac{144}{4610}$	—	25 % $\frac{36}{1160}$	10 % $\frac{14,5}{460}$	50 % $\frac{72}{2300}$	5 % $\frac{7}{230}$	10 % $\frac{14,5}{460}$
Bombardovací letectvo	$\frac{54}{1300}$	—	35 % $\frac{19}{460}$	40 % $\frac{22}{530}$	15 % $\frac{8}{190}$	5 % $\frac{2,5}{60}$	5 % $\frac{2,5}{60}$
Průzkumné letectvo	$\frac{54}{1300}$	—	—	—	—	100 % $\frac{54}{1300}$	—
Dopravné výsadkové letectvo	$\frac{54}{1300}$	—	—	—	—	—	100 % $\frac{54}{1300}$
Pomocné a speciální letectvo	$\frac{72}{1730}$	—	—	—	—	—	100 % $\frac{72}{1730}$
Celkem	$\frac{594}{17\,430}$	$\frac{183}{5860}$	$\frac{66}{1970}$	$\frac{36,5}{990}$	$\frac{80}{2490}$	$\frac{74,5}{2220}$	$\frac{154}{390}$

Uvedené schéma rozdělení bojového úsilí letecké armády v průběhu útočné operace frontu nelze aplikovat šablonovitě, ale může sloužit jako orientační vodítko.

Nelze vyloučit, že letecké armádě bude stanoven na operaci větší počet armádních vzletů, což povede k dlouhodobějšímu vedení bojové činnosti se zvýšeným bojovým úsilím. To ovšem bude vyžadovat opatření ke splnění takto stanoveného úkolu, především v oblasti materiálně technického a týlového zabezpečení, zvýšit počet pilotů na letoun a další.

S tím je nutné počítat především v podmínkách zahájení ozbrojeného zápasu bez použití jaderných zbraní s přechodem na jejich použití v průběhu operace, kdy frontové letectvo se zúčastní vzdušné operace a dále i proto, že ke splnění některých úkolů bude nutné vyčlenit větší bojové úsilí při použití klasických zbraní než při použití jaderných zbraní.

Vážnou otázkou při plánování bojové činnosti letecké armády je rozdělení jaderných zbraní na jednotlivé úkoly.

Jestliže na frontovou útočnou operaci může být vyčleněno 300—500 jaderných náloží, pak z tohoto množství může být přiděleno letecké armádě až 40 %, tj. 120—200 jaderných pum.

Z tohoto počtu jaderných pum mohou být určeny 2/3 (80—130 jaderných pum) na splnění bližšího úkolu frontu (z toho do 50 % na první hromadný jaderný úder, tj. okolo 100 jaderných pum) a zbytek na splnění dalšího úkolu frontu a do zálohy.

Velmi důležité je správně rozdělit celkové bojové úsilí jednotlivých druhů letectva na úkoly letecké armády. Přitom se musí přihlížet především k takticko-technickým vlastnostem a bojovým možnostem jednotlivých druhů letectva z hlediska nejefektivnějšího splnění úkolu. Rozdělení bojového úsilí jednotlivých druhů letectva na základní úkoly letecké armády je uvedeno v tabulce 2, které možno považovat jen za orientační vodítko, neboť v závislosti na konkrétní situaci se toto může měnit.

V článku jsou uvedeny a rozebrány některé důležité otázky z oblasti plánování bojové činnosti letecké armády ve frontové útočné operaci, jejichž správné pochopení a tvořivá aplikace by mohly přispět ke zkvalitnění práce štábu letecké armády při přípravě podkladů k rozhodnutí velitele letecké armády i vlastního rozhodnutí a rovněž i ke zpracování celkového plánu bojové činnosti letecké armády.

Uvedené poznatky a názory však nelze chápat jako neměnné, ale je nutné je dále rozvíjet a upřesňovat.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ SAMOSTATNÉHO TANKOVÉHO PRAPORU

V článku podrobně rozebereme hlavní úkoly ženijního zabezpečení bojové činnosti samostatného tankového praporu — nového prvku bojové sestavy příhraničních vševojskových svazků.

Zřízení samostatného tankového praporu řeší v podstatě požadavek na zvýšení palebné a úderné síly divize.

Samostatný tankový prapor divize (stpr) je organizován jako účelový vojskový útvar, jehož hlavní rysy jsou vysoká operativnost a pohotovost k bojové činnosti v nejrůznějších podmínkách bojové, geografické i povětrnostní situace.

Bojové úkoly plní samostatně nebo v součinnosti s ostatními útvary divize, zpravidla bez posilových prostředků, avšak s podporou, zejména dělostřelectva.

Stpr umožňuje velitelům svazků účinněji vyjádřit své úsilí a vytvořit výraznější převahu sil a prostředků na rozhodujícím směru bojové činnosti. Umožňuje veliteli divize vedle 2. sledu vytvářet případně také vševojskovou tankovou zálohu a další prvky bojové sestavy divize (odřady) bez narušení organických celků divize, odvelováním jejích součástí. Palebnou a údernou sílu divize v tancích zesiluje asi o 16,5 %.

Kapacita a celkový charakter stpr umožňuje útočit v šířce do 2 km a v obraně přehradit úsek 3 i více km široký. Při včas zaujaté obraně může odrazit útok nepřítele v hodnotě až do 100 tanků. Stpr se zásadně používá centralizovaně, buď samostatně nebo v součinnosti s útvary divize za podpory divizních prostředků. Výjimečně může být přidělován po částech vševojskovým útvarům divize.

Ve specifických podmínkách ČSLA může být stpr použit velmi účinně při překrytí státní hranice v počátečním období války, v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže. Tento úkol může plnit centralizovaně nebo po rotách, podle počtu a kapacity jednotlivých směrů.

Základním ženijním technickým vybavením jeho ženijní čety je 1 mostní tank, 4 univerzální minové ukladače (UMU), 2 mechanické odminovače — vyorávače (MOV), 1 mechanický odminovač TRALL, 2 přívěsy pro výbušný odminovač VO, 3 buldožerová zařízení pro tank, 1 úprava vody ÚV-2000, 1200 PT min a další materiál.

Ženijní četou po stránce odborné řídí náčelník divize, který s ní rovněž počítá v plánu ženijního zabezpečení.

Ženíjní zabezpečení bojové činnosti stpr

Obsahem ženíjního zabezpečení činnosti stpr je plnění úkolů, které jsou v podstatě obdobné jako úkoly ženíjního zabezpečení ostatních útvarů divize, zvláště tankového nebo motostřeleckého pluku. Rozsah úkolů ženíjního zabezpečení bude přiměřený vzhledem k organizaci ženíjní čety a specifickým úkolům stpr.

Úkoly ženíjního zabezpečení stpr bude zabezpečovat organická ženíjní četa a z části pak i tankové jednotky praporu. Posílení stpr dalšími ženíjními jednotkami se nepředpokládá a může k němu dojít jen ve zcela výjimečných případech.

Specifikace bojové činnosti stpr se projeví i v ženíjním zabezpečení. Limitujícími faktory co do rozsahu ženíjního zabezpečení budou konkrétní bojová činnost stpr v útoku či obraně, organické ženíjní síly a technické prostředky.

A. Ženíjní zabezpečení útočného boje stpr

Obecně platná zásada, že hlavním úkolem ženíjního zabezpečení je zajištění rychlého pohybu vševojskových (tankových) jednotek a útvarů, platí plně i pro útočný boj stpr. Realizace tohoto úkolu se plně projeví v hlavních etapách útočné činnosti stpr:

1. v ženíjním zabezpečení vyčkávacího prostoru,

2. v ženíjním zabezpečení přesunu a střetného boje,

3. v ženíjním zabezpečení vlastního útoku.

ad 1. **Ženíjní zabezpečení vyčkávacího prostoru** spočívá nejen v ženíjní úpravě, ale především v jeho výběru co do výhodnosti terénu, který musí skýtat možnosti vhodného maskování, ukrytí a ochranu vojsk a techniky proti účinkům ZHN a rychlý, organizovaný výjezd.

Pro výběr vyčkávacího prostoru (prostoru rozmístění) platí všeobecné zásady uplatňované v ostatních vševojskových jednotkách. Stpr zaujímá vyčkávací prostor po rotách, o rozloze 4–6 km².

Konkrétní úkoly ženíjního zabezpečení plánuje ženíjní náčelník divize a řídí velitel stpr v součinnosti s velitelem ženíjní čety.

Na plnění jednotlivých úkolů ženíjního zabezpečení se podílejí organická ženíjní četa a tankové rotý. Jsou to tyto úkoly:

— **ženíjní průzkum**, jež se uskutečňuje ve 2 etapách. V 1. etapě, tj. před zaujetím vyčkávacího prostoru je jeho cílem zjistit údaje o předchozí činnosti v prostoru, o rozsahu případného zamoření a zatarasení, o stavu a počtu cest, o možnosti využití terénu k ukrytí a ochraně vojsk i techniky, o možnosti těžby materiálů z místních zdrojů, optimální ochraně proti požárům, a zdrojích vody, výhodném umístění VS a ostatních součástí stpr, o možnostech maskování a ochrany proti ZHN.

V 2. etapě po jeho zaujetí až do výjezdu z prostoru jde o podrobný (technický) ženíjní průzkum, který uskutečňují části jednotek, které budou plnit konkrétní úkoly ženíjního zabezpečení. Jeho cílem je zjistit podmínky pro optimální splnění daného dílčího úkolu.

Na ženíjním průzkumu se podílejí části všech jednotek, které plní úkoly ženíjního zabezpečení. Ženíjní četa praporu provádí povšechný, ale především podrobný ženíjní průzkum se zaměřením ke splnění speciálních úkolů ženíjního zabezpečení jako: odtarasování, cesty, budování VS, zásobování vodou, maskování apod.;

— **odtarasování vyčkávacího prostoru** podle výsledků průzkumu uskutečňuje ženíjní četa vybavená příslušnou technikou (zatarasovací družstvo).

Účelem odtarasování je zpřístupnit dané prostory vlastním jednotkám, umožnit jim bezpečný pohyb a výjezd z tohoto prostoru;

— **cesty ve vyčkávacím prostoru** budou upravovat tankové rotý pod odborným vedením příslušníků ženíjní čety praporu. Půjde zpravidla o úpravu a

údržbu jedné podélné, příčné a týlové cesty, vjezdů a výjezdů;

— **ženijní zabezpečení ochrany** jednotek a bojové techniky v sobě zahrnuje úkoly spojené s využitím a úpravou terénu s důrazem na budování okopů, pracovních a odpočinkových úkrytů, maskování a opatření proti požárům.

Tyto úkoly plní převážně tankové jednotky. Část ženijní jednotky se zúčastní jen speciálních okopových a maskovacích prací;

— **místo velení stpr** je budováno v rozsahu úměrném délce pobytu ve vyčkávacím prostoru. Půjde především o okopové práce a vybudování jednoho pracovního úkrytu pro 4—6 osob. Tento úkol bude plnit část ženijní čety s technikou a část sil tankové jednotky;

— **zásobování vodou** uskutečňují ženijní jednotky jen z hlediska vybudování (úpravy) vodní stanice, zpravidla v součinnosti s týlovými jednotkami a chemickým orgánem praporu.

Jednotky k plnění úkolů ženijního zabezpečení připravují v potřebném rozsahu velitelé tankových jednotek za odborného vedení velitele ženijní čety a velitelů ženijních družstev s důrazem na přechod k útočné činnosti.

2. Ženijní zabezpečení přesunu a zasažení stpr do útoku z chodu bude nejčastější variantou ženijního zabezpečení činnosti stpr. Zde se výrazně projeví důležitost a prvořadost úkolu ženijního zabezpečení pohybu tankových jednotek.

V rámci tohoto úkolu budou plněny ženijní úkoly spojené s úpravou cest, od-tarasováním a zřizováním průchodů v zá-tarasech nepřítele.

Stpr se bude zpravidla přesunovat po jedné ose s možností využít k objížděním nesjížděného terénu, pomocné nebo zálož-ní cesty;

— **k úpravě cest** vyčleňuje stpr z vlast-ních sil skupinu zabezpečení pohybu. Skupinu bude tvořit většina sil a bojové techniky organické ženijní čety, jedna tanková četa a mohou v ní být zařazeni specialisté k průzkumu a zneškodňování

jaderných min. K přechodu vodních pře-kážek bude stpr využívat především bro-dy a divizní mostová i jiná přepraviště. Výjimečně může být posílen i soulodími GSP (2—4 ks). Skupina zabezpečení po-hybu stpr plní obdobné úkoly, i když menšího rozsahu jako OZP u tp (msp);

— **odtarasování a zřizování průchodů** v minových zátarasech za pohybu (přesu-nu) uskutečňují tankové čety 1. sledu pomocí TRALLU, případně mechanických výbušných odminovačů s ženijní obslu-hou. V dotyku s nepřítelem zřizují prů-chody ve vlastních minových polích jed-notky v dotyku.

Specialisté k průzkumu a zneškod-ňování jaderných min, je-li jimi stpr ze-sílen, využívají zpráv všech druhů prů-zkumu a pátrají po demaskujících pří-znacích položených jaderných min. Na-lezené jaderné miny blokují, označí a hlásí cestou velitele praporu ženijnímu náčelníku divize.

3. Ženijní zabezpečení útoku stpr v dotyku s nepřítelem přichází v úvahu za předpokladu, že je prapor zasazován již v 1. sledu divize na samostatném směru.

Tento druh použití stpr však není ty-pický. Dojde-li k tomu, pak ženijní za-bezpečení musí řešit především zajištění pohybu. To představuje zřízení průchodů v nepřátelských minových zátarasech na předním okraji i v hloubce, úpravu cest a zabezpečení přechodu vodních toků.

Ženijní zabezpečení útočné činnosti stpr a zabezpečení ženijními silami a prostředky bude stejné jako při útoku z chodu. Posílení ženijními silami a technikou přichází v úvahu výjimečně, podle konkrétní situace.

Ženijní zabezpečení útočného boje stpr bude probíhat ve všech fázích úto-ku obdobně jako u tp (msp).

Velitel stpr nemůže zásadně počítat s posilováním ženijními silami a pro-středky. Výjimku mohou tvořit speciální ženijní jednotky k průzkumu a zneškod-ňování jaderných min a přepravní pro-středky (GSP) pokud stpr nevyužije bro-

dy a divizní přepraviště. Posílení přepravními prostředky se předpokládá zejména tehdy, bude-li stpr plnit úkol před- sunutého odřadu. Ženíjní četa stpr je schopna zabezpečit hlavní speciální úko- ly ženíjního zabezpečení útočného boje praporu.

Běžné úkoly ženíjního zabezpečení bu- dou plnit tankové jednotky vybavené vhodnou ženíjní technikou.

B. Ženíjní zabezpečení obranného boje stpr

Obecným cílem ženíjního zabezpečení obrany je v závislosti na úkolu, terénu, lidských, technických a materiálových možnostech řešit nejúčelnější využití bo- jové techniky, skryté rozmístění bojo- vých sestav, ochranu živé síly a bojové techniky před účinkem zbraní a bojových prostředků nepřítele. Dále pak umožnit rychlý a skrytý manévr silami a pro- středky, způsobit útočníkovi maximální ztráty účelným využitím ženíjních sil a prostředků. Souhrnem těchto opatření je vytvořit podmínky k přechodu vlastních sil do útoku.

Obecně je rozsah úkolů ženíjního za- bezpečení obrany široký a proměnný po- dle toho, za jakých podmínek a okolností je obranný boj organizován.

Nejvíce ovlivní druh a rozsah ženíj- ního zabezpečení obrany, způsob přecho- du do obrany, čas k organizování obra- ny, výkon a použitelnost ženíjních sil bo- jové techniky a některé další faktory.

K ženíjnímu zabezpečení obrany nelze stanovit pevnou šablonu. K tomuto úkolu přistupujeme vždy tvůrčím způsobem po- dle konkrétních cílů a podmínek. Na způ- sob a rozsah ženíjního zabezpečení bude mít např. podstatný vliv vedení bojové činnosti v podmínkách bez i s použitím ZHN.

Stpr může v obraně plnit úkoly:

1. Jako předsunutý odřad (PO) v za- bezpečovacím pásmu.

2. V prvním sledu divize (jen výji- mečně).

3. Jako tanková záloha s cílem:

— nahradit ztráty po jaderných úde- rech nepřítele,

— provést protizteč samostatně nebo v součinnosti s plukem v dotyku či ve druhém sledu,

— vytvořit hloubku obrany na směru hlavního úderu sil protivníka,

— přehradit směr postupu nepřátel- ských tanků na připravených tankových postaveních samostatně nebo s DPTZ a POZ,

— likvidovat vzdušné výsadky v pás- mu obrany divize i v přílehlém týlu,

— organizovat četové nebo rotní tan- kové léčky na předpokládaných hlavních směrech postupu tanků protivníka.

ad 1. **Stpr jako PO v zabezpečovacím pásmu** systému obrany zaujímané v pod- mínkách mimo dotyk s nepřítelem, plní úkoly samostatně podle běžných zásad pro PO. V rámci ženíjního zabezpečení činnosti stpr jako PO v obraně může být prapor posílen bojovou ženíjní technikou žpr divize, případně zatarasovacím druž- stvem.

Při realizaci ženíjního zabezpečení je nutné zaměřit se především na tyto úkoly:

a) **Ženíjní průzkum.** Povšechný ženíjní průzkum řešíme formou obhlídky terénu v rájónu obrany praporu s cílem využít vlastnosti terénu k umístění obranných bodů a stanovišť, výbušných a nevýbuš- ných zátarasů a k ochraně vojsk proti ZHN. Uskutečňuje jej velitel ženíjní čety v rámci rekognoskace velitele stpr před organizováním obrany. Podrobný (tech- nický) ženíjní průzkum uskutečňuje ve- litel ženíjní čety s veliteli ženíjních i tankových družstev (čet) před zaháje- ním budování jednotlivých, konkrétních obranných objektů, které zcela nebo čás- tečně budují ženíjní jednotky a tankové roty.

b) **Rotní a četové opěrné body a pa- lebná postavení tanků** budují tankové jednotky za pomoci buldozerových zaří- zení na tancích a za odborného řízení velitele ženíjní čety a velitelů družstev.

c) **Výbušné zátaras** mohou zřizovat před předním okrajem zabezpečovacího

pásma divize ženijní jednotky, případně i organická ženijní četa stpr s využitím 4 ks UMU. Nevýbušné zátarasování s využitím terénu budují tankové jednotky a částečně ženijní četa. Ničení na směrech uskutečňuje většinou část ženijní čty praporu podle plánu zátarasování ženijního náčelníka divize.

d) **Budování pracovního úkrytu pro velitele stpr** a odpočinkových úkrytů pro jednotky [cca 2 ks na tr] probíhá ve 2. pořadí silami tankových jednotek za pomoci ženijní bojové techniky a odborného vedení příslušníků ženijní čty.

e) K vytyčení a úpravě cest pro manévr stpr k přesunu na další obranné postavení, nebo do tankové zálohy divize je nutné maximálně využít terén a cesty.

f) **Zabezpečení vodou** uskutečňuje ženijní četa buď zajištěním místního zdroje nezávadné vody nebo úpravou pomocí ÚV-2000.

g) Při realizaci všech úkolů ženijního zabezpečení při organizaci obrany stpr musí všechny jednotky dodržet zásady maskování. Celkovou organizaci a kontrolu maskování provádí velitel ženijní čty.

2. Stpr bude zařazen v prvním sledu obrany divize jen výjimečně. Dojde-li k tomu, pak jednotlivé úkoly ženijního zabezpečení bude stpr plnit vlastními silami zpravidla bez posílení ženijními jednotkami. Ženijní jednotky divize uskueteční ve prospěch stpr běžné minování na předním okraji, případně přípravu důležitých objektů k ničení.

3. Stpr jako tanková záloha velitele divize bude nejčastější variantou jeho použití v obraně. Jeho bojová činnost v tomto případě bude mít většinou charakter útočného boje. Zpravidla půjde o protizteče, výpady, organizování lécek na hlavních směrech postupu nepřátelských tanků a přehrazení směru v jejich postupu.

Také ženijní zabezpečení jeho činnosti bude obdobné jako je uvedeno ve statí 2, s přihlédnutím ke konkrétnímu úkolu a ostatním podmínkám jeho plnění.

Před zasazením stpr v tankové záloze velitele divize plní úkoly ženijního za-

bezpečení podobné jako ve vyčkávacím (výchozím) prostoru.

Stpr v tankové záloze nebude zpravidla posilován ženijními jednotkami. Jeho podpora se projeví usměrňováním činnosti DPOZ a dělostřelectva divize.

Obranný boj a jeho ženijní zabezpečení je pro stpr netypické. V obraně divize bude plnit převážně úkoly útočného charakteru a to zpravidla v sestavě tankové zálohy velitele divize. Jeho činnost budou po ženijní stránce zabezpečovat vlastní ženijní a tankové jednotky. Organická ženijní četa bude zpravidla použita takto:

a) **Bude-li stpr použit jako PO v zabezpečovacím pásmu**

- k ženijnímu průzkumu,
- k odborným pracím při budování rotních a četových opěrných bodů,
- ke kladení ochranných minových polí a ničení na směrech,
- k odborným pracím při zřizování nevýbušných zátarasů s využitím tankových jednotek,
- k zabezpečení pitnou vodou [obsluha ÚV-2000].

b) **Bude-li stpr v tankové záloze velitele divize,** budou úkoly ženijního zabezpečení různé podle druhů předpokládané činnosti. Budou je plnit společně tankové a ženijní jednotky. Ženijní četa bude použita podle organizace a technického vybavení podobně jako při ženijním zabezpečení útočného boje k průzkumu, úpravě cest a zabezpečení pohybu, ke kladení minových polí, vytváření průchodů a ničení na směrech předpokládaného postupu tanků.

C. Organizace řízení ženijního zabezpečení činnosti stpr

Úkoly ženijního zabezpečení bojové činnosti stpr jsou komplexně vedeny v plánu ženijního zabezpečení ženijního náčelníka divize. Realizují se formou bojového nařízení veliteli stpr. Za splnění bojového nařízení k ženijnímu zabezpečení odpovídá velitel stpr a za odborné splnění velitel ženijní čty.

Velení ženijní četě stpr uskutečňuje ženijní náčelník divize přes velitele stpr, v odborných otázkách může velet veliteli ženijní čty přímo.

U praporu se úkoly ženijního zabezpečení vedou graficky v pracovní mapě velitele stpr a v mapě velitele ženijní čty.

Velitel stpr je povinen seznámit velitele ženijní čty a velitele tankových rot s úkoly ženijního zabezpečení a po předběžném dohovoru s velitelem ženijní čty rozdělit jednotlivé úkoly jednotkám praporu s určením pořadí jejich plnění.

Velitel ženijní čty podle nařízení velitele stpr a ženijního náčelníka divize plní některé úkoly spojené s komplexním ženijním zabezpečením činnosti stpr.

Jeho činnost však nelze organizovat a vyžadovat v rozsahu, jak ji plní ženijní náčelník tp (msp). Nepředkládá zvláštní samostatná odborná hlášení ženijnímu náčelníku divize. Jeho ústní odborná hlášení zahrnuje velitel stpr do svých bojových hlášení. Podobně uplatňuje požadavky na ženijní materiál a případné posílení.

Spojení velitele ženijní čty s ženijním náčelníkem divize je zabezpečeno přes velitele stpr v síti velitele divize.

Tyto zásady řízení platí za předpokladu, že stpr bude plnit samostatné bojové úkoly a že bude přímo podřízen veliteli divize — výjimečně pluku. Dojde-li výjimečně k rozdělení stpr k útvarům divize, pak za ženijní zabezpečení zodpovídá příslušný ženijní náčelník pluku.

Cílem článku bylo poukázat na nový prvek v sestavě některých svazků ČSLA, na jeho zvláštnosti a optimální použití v útočném i obranném boji a také na specifikou ženijního zabezpečení jeho bojové činnosti.

Pro ženijního náčelníka divize a velitele ženijních čet stpr má být návodem ke konkrétnímu plánování a řízení jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení s důrazem na převažující útočnou a aktivní obrannou činnost. Těžiště ženijního zabezpečení se musí projevit v úkolech, které jsou přímo spojeny se zajištěním pobytu stpr. Jsou to především:

- ženijní průzkum,
- překonávání přirozených a umělých zátarasů a vodních překážek,
- vytyčení a úprava komunikací (terénu).

Úkoly ženijního zabezpečení stpr realizuje a za jejich plnění odpovídá velitel stpr, za jejich odborné provedení velitel ženijní čty. Na plnění konkrétních úkolů ženijního zabezpečení se podílejí tankové jednotky praporu a ženijní četa s organickou technikou. Stpr zpravidla nebude posilován ženijními prostředky.

Rozdíl ženijního zabezpečení stpr proti tpr v sestavě pluku plyne z rozdílnosti jeho taktického použití, z přímé podřízenosti veliteli divize, z jeho organizační struktury a vybavení bojovou ženijní technikou. Výjimka bude rovněž v zabezpečení průzkumu a zneškodňování jaderných min.

Stpr je novým samostatným tankovým útvarům divize a proto je nutné věnovat jeho ženijnímu zabezpečení zvýšenou pozornost.

POZEMNÍ OBRANA OPERAČNÍHO LETIŠTĚ

Otázky spojené s obranou operačního letiště jsou stále živé. V souladu s vývojem bojových prostředků a zásad vedení boje se mění a vyvíjí také pojetí organizace obrany operačního letiště. Tyto zásady nacházejí sice plně uplatnění až v polních podmínkách, avšak nezbytně ovlivňují a poznamenávají i systém přípravy velitelů a štábů a výcvik jednotek u útvarů letectva v době míru. O růstu pozornosti otázkám obrany operačního letiště svědčí také výcvikové úkoly uložené v této oblasti pro tento výcvikový rok.

Cílem článku je shrnout poznatky z organizace a vedení pozemní obrany operačního letiště a na základě změn, které došly uplatnění v nových bojových řádech a v organizační struktuře leteckých útvarů (zejména pak letištních praporů) v posledních letech, **pokusit se o stanovení zásad platných pro organizaci pozemní obrany operačního letiště a o vymezení odpovědnosti velitelů a štábů leteckých útvarů na tomto úkolu.**

Význam zabezpečení bojové činnosti letectva

Letouny leteckých pluků jsou převážnou část celkové doby vázány na letiště a jsou také (spolu s pozemním personálem a technikou) při rozmístění na letišti nejvíce zranitelné jak působením konvenčních, tak (a to zejména) jaderných zbraní. **Ničení letounů na zemi a narušování jeho činnosti na letišti je v současné době nejúčinnější způsob boje s letectvem, takže nelze pochybovat, že jak my, tak i náš pravděpodobný nepřítel toho při vedení bojové činnosti od samé-**

ho zahájení války plně využije. Možnosti ničení letišť a zejména letounů na zemi se zvýšily nejen rozvojem technických prostředků napadení, ale vzrostly také podmínkami soudobého boje, kdy letiště může být ohroženo pozemním nepřítelem (vklíněným do sestavy našich vojsk, rozptýlenými skupinami v sestavě, záškodnickými skupinami apod.), vzdušnými a vrtulníkovými výsadbami, diverzní činností apod.

Z toho vyplývá pro velitele a štáby frontového letectva úkol organizovat a řídit nejen bojovou činnost letectva ve vzduchu, ale celý **komplex opatření umožňujících a zabezpečujících bojovou činnost na zemi.**

Mezi nejdůležitější prvky zabezpečující bojovou činnost na operačním letišti patří

- nepřetržitý průzkum a pozorování,
- obrana proti pozemnímu nepříteli a výsadbám,
- protivzdušná obrana,
- ochrana proti zbraním hromadného ničení,
- maskování.

Všechna tato (a ještě další) opatření jsou stejně významná a důležitá a musí se proto organizovat **v celém komplexu a nepřetržitě** počínaje průzkumem operačního letiště až po jeho opuštění.

Operační letiště frontového letectva se rozmísťují v hloubce sestavy vojsk frontu ve vzdálenosti od 50 do 250 km i více od čáry dotyku. Jejich obrana se zahrnuje do celkového systému zabezpečení bojové činnosti vojsk frontu. Protivzdušnou obranu letiště organizuje velitel letecké divize v rámci celého letištního uzlu. Přesto s ohledem na význam, jaký

bezsporu operační letiště mají pro bojovou činnost frontového letectva, a také vzhledem k větším vzdálenostem od postavení vojsk a od bráněných objektů, je nutné **organizovat obranu každého letiště jednotlivě**.

Obrana operačního letiště musí být organizována trvale, za všech podmínek a situací, s cílem:

— zabezpečit vedení nepřetržité bojové činnosti leteckého pluku,

— znemožnit ovládnout letiště protivníkem,

— vyloučit nebo maximálně snížit ztráty na lidech, bojové technice a materiálu a umožnit obnovení bojeschopnosti leteckých útvarů po napadení.

Hlavním způsobem uchránění cenné letecké techniky před zničením silnější jednotkou protivníka [zejména obrněnou] je včasné vyvedení útvaru z ohroženého letiště, což vyžaduje mít zabezpečený spolehlivý průzkum a včasné informace o pronikání protivníka k letišti.

Za komplex opatření k zabezpečení bojové činnosti na operačním letišti odpovídá velitel leteckého pluku (je-li na letišti rozmístěna jen letka, tedy velitel letky). Štáb leteckého pluku podle rozhodnutí velitele pluku organizuje celková opatření k zabezpečení bojové činnosti s využitím sil a prostředků vlastního útvaru a zabezpečujícího letištního praporu a praporu spojení a RTZ.

Zástupcem velitele leteckého pluku pro pozemní obranu operačního letiště je zpravidla určen velitel letištního praporu (vzhledem k tomu, že maximum sil a prostředků vyčleňovaných k obraně je zařazeno do organizace tohoto útvaru), který také **do příchodu leteckého pluku na nové operační letiště organizuje základní opatření k zabezpečení bojové činnosti na tomto letišti a plně se podílí na organizaci a řízení obrany**.

Zásady organizace pozemní obrany operačního letiště

Pozemní obrana (a obrana proti výsadbám) je součástí opatření bojového zabezpečení operačního letiště a nelze ji tedy násilně z celého komplexu a systému vytrhávat. S ohledem na vymezené tematické zaměření tohoto článku budu se podrobněji zabývat objasněním zásad především pozemní obrany operačního letiště.

V závislosti na konkrétních podmínkách a úkolech při vedení bojové činnosti jsou na **pozemní obranu operačního letiště kladeny tyto úkoly**:

— odrazit a zničit pozemní síly protivníka, které pronikly do prostoru letiště (půjde-li o skupiny do hodnoty roty). Jde-li o nepřítel, který je v převaze, úpornou obranou mu působit ztráty a udržet letiště do příchodu posil;

— znemožnit nebo ztížit vysazení vzdušných nebo vrtulníkových výsadek a ničit je už za letu nebo ihned po přistání dřív, než zaujmou sestavu;

— zničit diverzní skupiny a předejít záškodnické činnosti střelením důležitých objektů a stanovišť (VS, stojánek letounů, vodních stanic, skladističských objektů, skládek munice, transformačních stanic a podobně),

— zabezpečit nepřetržité vedení bojové činnosti leteckým plukem a zadržet nepřítele v bezpečné vzdálenosti, tj. mimo účinný dostřel jeho zbraní na vzletovou a přistávací dráhu a bráněné objekty,

— je-li nařízen odchod útvarů z operačního letiště, krýt palbou odcházející sledy (letový a pozemní) a zabezpečit likvidační práce na letišti.

Pozemní obrana musí být **úporná, aktivní, odolná** a musí zahrnovat **prvky protitankové obrany** vzhledem k nebezpečí proniknutí tanků a obrněných jednotek do prostoru operačního letiště. Proto bude nutné připravit speciální skupinu k boji s tanky vyzbrojenou pancéřovkami, zpevnit obranu protitankovými a minovými zátarasy a v organizaci palby předpokládat přehrazování tankových směrů palbou z boků.

K boji s výsadbami je nutné organizovat systém palby protiletadlových prostředků (palébná baterie letištního praporu a příp. přidělené PL prostředky) a pozemní obrany, připravit protivýsadkovou skupinu k boji s výsadbou v místě vysazení, jeho pronásledování a zničení a připravit prostředky k zatarasení VPD a zabránění přistání nepřátelských letounů a vrtulníků.

Úpornost a aktivnost obrany je úzce spjata s **politicko-morálními a bojovými vlastnostmi obránců**, s jejich vytrvalostí a houževnatostí a s mistrovským ovládnutím zbraní a taktiky obranného boje. Četné příklady z bojů ve Velké vlastenecké válce přesvědčivě dokazují, že lze úspěšně vést boj o letiště a snížit účinnost nepřátelského napadení, připraví-li se letiště včas a všestranně k obraně.

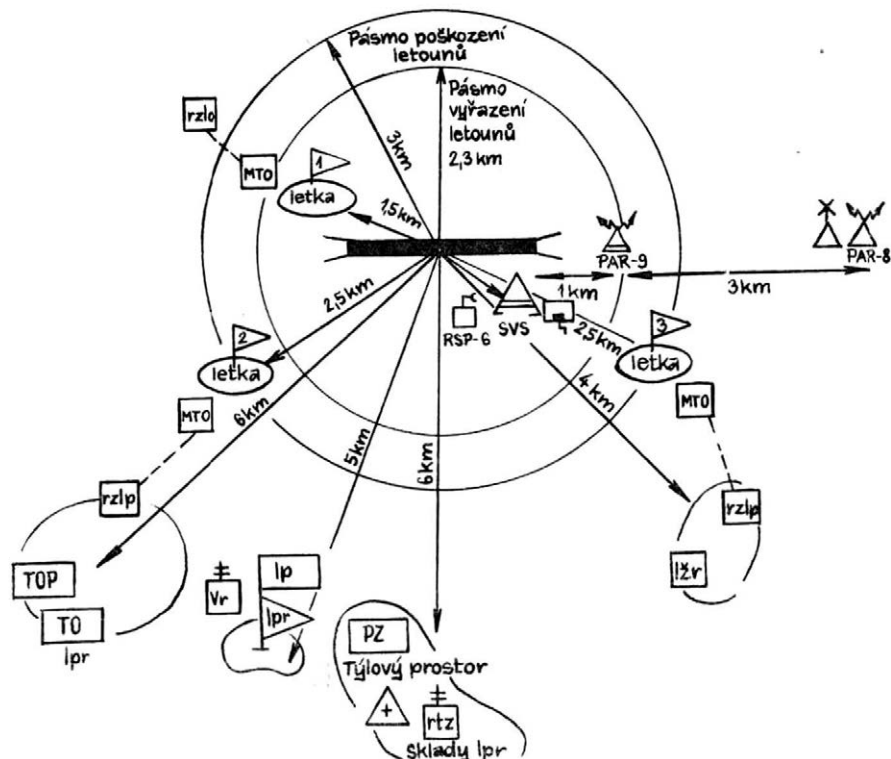
Organizace pozemní obrany operačního letiště musí vytvářet **podmínky k rozvinutému systému palby a kruhové obraně** a to nejen prostoru letiště jako celku, ale také jednotlivých prvků pozemní obrany. Tomuto požadavku v soudobých podmínkách odpovídá **ohniskový charakter**

obránných postavení bez souvislého zákopového systému, který v souladu se zvětšením dosahu i účinnosti palby ručních zbraní, i využitím palby a různých druhů zátarasů dává možnost stanovit jednotkám v obraně větší bráněný prostor.

— požadavek na rozptýlení a s ohledem na parametry ničení při výbuchu jaderných zbraní rozmístění v bezpečné vzdálenosti od epicentra,

— požadavek zkrácení pohotovosti ke vzletu a usnadnění velení útvarům a jednotkám v prostoru letiště. To předpo-

Schéma 1 — Rozmístění leteckého pluku se zabezpečujícími útvary na operačním letišti (s bezpečnostními vzdálenostmi pro ráži JZ 50 kt)

Ohniskovému charakteru odpovídá pozemní obrana letiště, jejímž základem jsou **opěrné body čet**. Budují se na vzdálenost 1000—1500 m od bráněných objektů na letišti, což vylučuje jejich zasažení nepřátelskými zbraněmi. V konkrétních podmínkách se průběh předního okraje obrany řídí rozmístěním bráněných objektů a charakterem terénu.

Volba rozmístění objektů na letišti přihlíží sice k organizaci obrany, rozhodující jsou však dvě skupiny požadavků:

kládá co největší soustředění sil a prostředků kolem vzletové a přistávací dráhy.

Oba požadavky jsou ve zjevném rozporu a proto je nutné s ohledem na konkrétní podmínky na operačním letišti najít optimální řešení. V zásadě se budou síly a prostředky leteckých útvarů rozmisťovat v **blížejším a vzdálenějším okruhu**, aby byly splněny požadavky bezpečnosti a rozptýlení, pohotovosti ke vzletu a pružnému velení (viz schéma 1).

V bližším okruhu od VPD (ve vzdálenosti 1,5 až 3 km od středu dráhy) se budou rozmisťovat síly a prostředky přímo zúčastněné na řízení a zabezpečení bojových letů, jako jsou

- pohotovost a rozptylová stanoviště letounů letek,

- startové velitelské stanoviště, VS letek, prostředky radiotechnického zabezpečení,

- technický personál a roty zabezpečení leteckého provozu letištního praporu (místa technické obsluhy),

- palebná postavení baterie PLdVK 30 mm,

- část letištně ženijní roty a jiné.

Obvodová část tohoto okruhu měří přibližně 15 až 18 km a zaujímá plochu 25 až 30 km².

Ve vzdálenosti okruhu od VPD (v pásmu od 5 do 7 km od středu dráhy) se budou rozmisťovat:

- velitelská stanoviště, štáby, spojovací uzly a prostory ubytování,

- jednotky nezúčastněné přímo na letovém provozu (velitelská rota, letištně ženijní rota, rota týlového zabezpečení s hospodářskými výdejnami) a týlové části rot zabezpečení leteckého provozu s ubytovacími prostory pro personál letek,

- technické opravy (leteckého pluku a letištního praporu),

- technické a týlové sklady a praporeční obvazoviště.

Jednotlivé součásti umístěvané v bezpečné vzdálenosti od pravděpodobného epicentra jaderného výbuchu (kterým je nejčastěji střed VDP) se zpravidla **soustřeďují do 2 až 3 účelně rozmístěných seskupení** s využitím stálých objektů osad a v terénu umožňujícím ukrytí a maskování.

Celkově tedy prostor operačního letiště obsazený třemi letkami pluku, praporem spojení, RTZ a letištním praporem zaujímá plochu 45–50 km², která se považuje za **vyhrazený prostor k činnosti leteckých útvarů na operačním letišti**, a ve kterém se nerozmisťují útvary a zařízení pozemních vojsk.

Opěrné body čet se v závislosti na způsobu rozmístění zřizují na výhodných úsecích terénu. Tvoří je síly a prostředky v hodnotě jedné čety se systémem palby a ženijním zpevněním. Bývá mezi nimi mezera 1500 m i více a musí být zajištěn styk palbou. Je výhodné umisťovat opěrné body v terénu, který má co nejvíce protitankových překážek, ztěžuje

nepříteli pozorování a rozvinutí a naopak zabezpečuje obránci dobré pozorování a vedení palby před přední okraj, do boků a mezer.

Základem palebného systému opěrných bodů jsou ruční zbraně (samopaly, kulomety, pancéřovky a granáty) avšak k jeho posílení se budou používat samohybné protiletadlové kanóny (PLdVK 30 mm) ze záložních palebných postavení k palbě proti pozemním cílům (tankům, transportérům a jiným). Palebné prostředky se rozmisťují v opěrných bodech skrytě a rozptýleně, ale vždy tak, aby byly ve vzájemném palebném styku a vytvářely palebné pytle, v nichž by bylo možné ničit nepřítel hustou křížovou a nástražnou palbou. Činnost čet a družstev začleněných v systému pozemní obrany do opěrných bodů se v zásadě řídí ustanoveními Bojového řádu pozemního vojska, hl. 5.

K zajištění úpornosti a odolnosti pozemní obrany letiště se opěrné body vždy **ženijně upravují**.

Zemní práce na ženijní úpravě opěrných bodů provádějí příslušníci, vyčlenění k pozemní obraně, sami za řízení svých velitelů. Úplně vybudování opěrného bodu čtyř představuje přibližně 250–300 m³ zemních prací, což znamená při ručním způsobu prací 25–30 denních výkonů, v případě použití rypadla 2–2,5 denního výkonu. Ovšem základní práce na vyhloubení okopů pro střelce a zahájení prací na propojení v okop pro družstvo lze splnit podle norem do 4 hodin.

Opěrné body se zpevňují zejména na přístupech a v mezerách mezi opěrnými body **zátarasů** (položením protitankových a protipěchotních min, závalů, záseků a jiných překážek). Tyto práce uskutečňuje letištně ženijní rota podle Plánu zaminování. Podle tohoto dokumentu se předávají minová pole spolu s letištěm střídajícímu útvaru a podle rozhodnutí nadřízených stupňů se uskutečňují odminovácí práce.

V plném rozsahu se opěrné body ženijně budují jen v případech, kdy operačnímu letišti reálně hrozí napadení pozemním nepřítelem. Bude to zpravidla v obraně, za útočné operace na předšluných letištích a letištích prvosledového letectva. Ve zbývajících případech bude mít pozemní obrana charakter zajištění při rozmístění mimo boj a omezí se jenom na základní ženijní práce.

Obvod letiště při uváděném způsobu rozmístění může představovat zhruba 20 kilometrů. Při šířce opěrného bodu 300 až 400 m a s mezerou 1500 m i více

mezi nimi, by bylo k zabezpečení pozemní obrany letiště zapotřebí přibližně 10 opěrných bodů čet. Avšak vzhledem k rázu rozmístění a činnosti leteckých útvarů (s využitím osad apod.) a vzhledem k omezeným silám a prostředkům bude **reálně zříditi na operačním letišti 5 až 7 opěrných bodů čet (viz schéma 2).**

K usnadnění velení můžeme bráněný prostor letiště rozdělit na **obraně úseky**, jejichž hranice tvoří přirozená rozhraní v terénu. Zahrnují jak uskupení bráněných objektů na letišti, tak i opěrné body a jednotky, které je obsazují. V každém obranném úseku se určuje velitel podřízený veliteli letiště (jeho zástupci pro pozemní obranu), kterému jsou podřízeni velitelé 2—3 čet, zaujímajících opěrné body. Na operačním letišti se může stanovit 3 i více obranných úseků. Mezi nimi se organizuje palebná a taktická součinnost.

Aktivnost pozemní obrany letiště se zajišťuje především tzv. **pohyblivou zálohou**. Je to jednotka v hodnotě do dvou čet, která má za úkol posilovat podle rozhodnutí velitele pluku (jeho zástupce pro pozemní obranu) obranu na nejohroženějších směrech, ničit nepřitele, který pronikl na letiště, a vést boj s výsádkem. Zasazuje se do útoku v rozhodujících situacích za podpory všech palebných prostředků, které mohou účinně působit k její podpoře.

Síly a prostředky k pozemní obraně operačního letiště

K zabezpečení pozemní obrany operačního letiště je tedy nutné z počtu leteckých útvarů vydělovat

- 5—7 čet k obsazení opěrných bodů a
- 1—2 čety do pohyblivé zálohy.

Celkem to představuje hodnotu 2 až 3 rot. Organizují-li se čety o počtu v průměru 25 osob, představuje to 150 až 225 osob, které je nutné vyčlenit k pozemní obraně.

K dispozici jsou k úkolům pozemní obrany a střežení jen 3 čety bojového zabezpečení z počtu rot zabezpečení leteckého provozu. Disponují kromě samopalů 8 kulomety a 7 pancéřovkami. Z toho tedy vyplývá, že **potřebné síly a prostředky k pozemní obraně je nutné vyčlenovat z počtu všech útvarů na letišti, zejména z těch příslušníků, kteří se přímo nepodílejí na zabezpečení leteckého provozu.**

Z toho připadá na krytí potřebných počtů: 50—60 % na letištní prapor (především na čety bojového zabezpečení, velitelskou a letištní ženijní sílu a týlové

i technické jednotky), a zbytek na letecký pluk, prapor spojení a RTZ. Z vyčleněných počtů se formují čety za přísného respektování organizačního členění.

Trvale nelze samozřejmě udržovat síly a prostředky vyčleněné k pozemní obraně v systému obrany. **Proto do uvědomění o možném napadení letiště silami nepřítele plní příslušníci útvarů na letišti své funkční povinnosti.** Opěrné body čet budou obsazovat jen zčásti strážní družstva (je jich v organizaci letištního praporu celkem 6), která budou v podstatě plnit úkol strážního zajištění při rozmístění mimo boj, se systémem pozorování a pátrání (zejména v noci), stálou pohotovostí a hlídkováním.

Při zjištění a zjevném ohrožení letiště pozemním nepřítelem nebo výsádky se **na signál aktivizuje pozemní obrana**, vyčleněné síly a prostředky se soustřeďují ve stanovených shromaždištích a prostorech a zaujmají obranná postavení v opěrných bodech.

Kromě uvedených základních prvků pozemní obrany se k těmto úkolům také využívají:

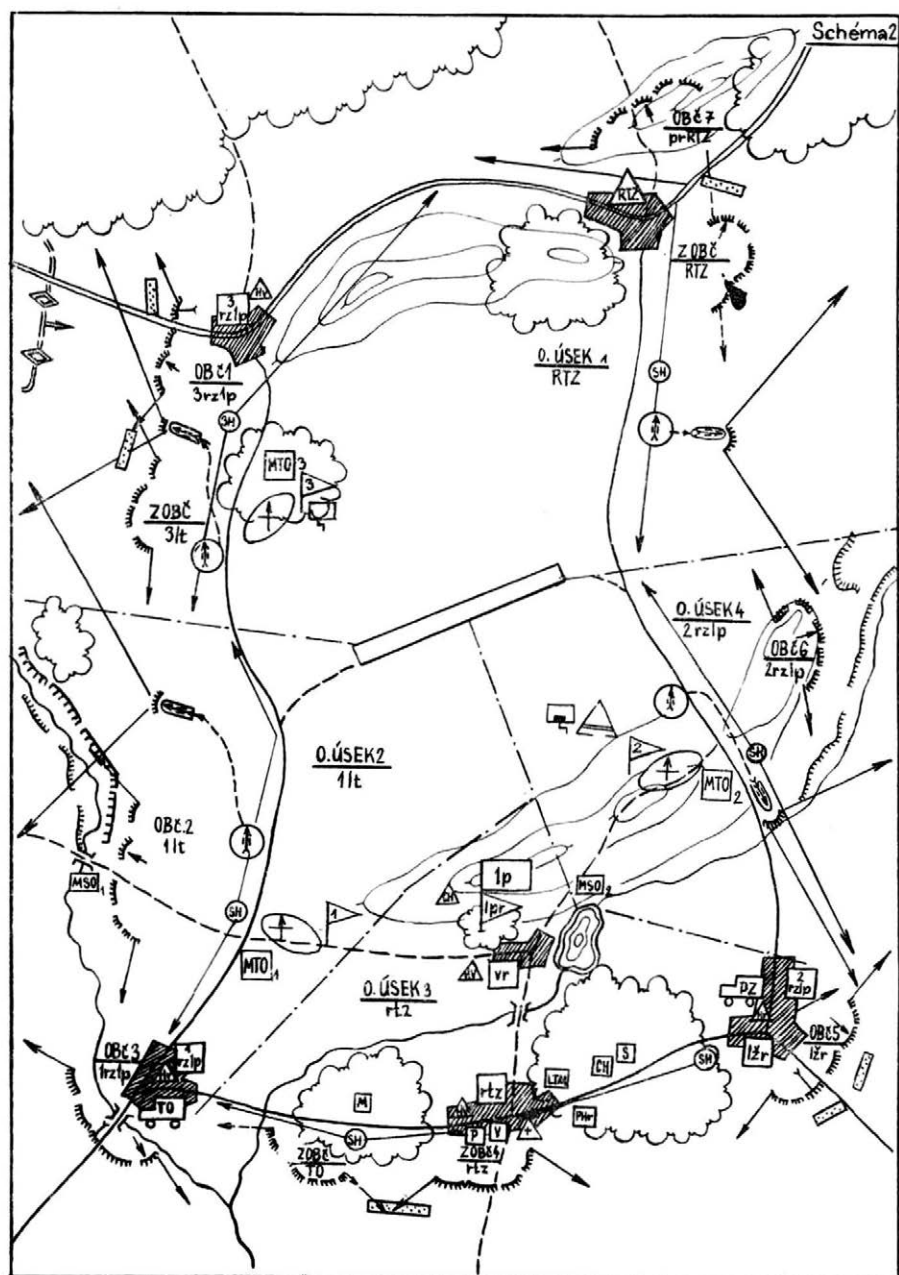
- stráže (strážní hlídky a strážní psi plnící úkoly při střežení objektů, chemické průzkumné hlídky a pozorovatelé při sledování pozemní a vzdušné situace, vnitřní směny útvarů a jednotek, pohotovostní osádky a PL prostředky aj.),

- PL kanóny palebné baterie při ničení výsádek, tanků, obrněných transportérů a jiných palebných prostředků nepřitele;

- bojové letouny, které budou při odražení pozemního nepřítele použity případ od případu v závislosti na konkrétní situaci. Při odražení značných sil nepřítele bude účelné použít letouny ze sousedních letišť.

Způsob použití vševojskových útvarů a jednotek ve prospěch napadených operačních letišť se stanoví rozhodnutím velitele fronty. Z let Velké vlastenecké války se uvádí případy, kdy **k obraně letišť byly vydělovány pěší nebo tankové jednotky v síle roty až praporu**, které se začleňovaly do pozemní obrany a umožňovaly tak leteckým plukům vést intenzivní a nerušenou bojovou činnost ve spěších vojsk fronty.

Je-li na operačním letišti rozmístěna pouze jedna letka, zabezpečovaná jednou rotou zabezpečení leteckého provozu a částí praporu spojení a RTZ, nebude v silách těchto jednotek organizovat pozemní obranu v plném rozsahu. V tomto případě bude účelné použít síly a prostředky vyčleněné k pozemní obraně cen-

Organizace obrany operačního letiště

tralizovaně — v podstatě ve funkci pohyblivé zálohy. Úkolem obrany v tomto případě bude zdržet nepřitele k uskutečnění vzletu letky a nedovolit ovládnout letiště do příchodu posil. K pozemní obraně těchto operačních letišť (plnicích úlohu rozptylového letiště, předsunutého letiště nebo letiště k zabezpečení letištního manévru) se v nejbližší míře využívá **dohodnuté pomoci pozemních vojsk.**

Úloha velitelů a štábů při organizaci obrany operačního letiště

Obrana letiště se organizuje na základě úkolu nadřízeného velitele, zhodnocení vzdušné a pozemní situace, terénních podmínek a stavu sil a prostředků k vedení pozemní obrany. Při rozmístění leteckého pluku na dvou letištích je **velitel pluku odpovědný za obranu obou letišť** (na základním ji organizuje přímo, na rozptylovém prostřednictvím velitele letky).

Bude-li dostatek času, může velitel leteckého pluku vyslechnout **návrhy** náčelníka štábu a velitele letištního praporu než rozhodne o obraně letiště. Velitel letištního praporu ho informuje o výsledcích rekognoskace s návrhem na organizaci pozemní obrany (a dalších opatření k zabezpečení bojové činnosti na OL) a vyčlenění sil a prostředků. Náčelník štábu pluku vyhodnotí možnosti napadení letiště s návrhem na organizaci obrany (a ostatních opatření bojového zabezpečení), velení a spojení.

Velitel leteckého pluku na základě úkolu, předložených návrhů i vlastních znalostí zhodnotí situaci a rozhodne se k obraně letiště.

V rozhodnutí stanoví:

- úkoly pozemní obrany a z toho vyplývající úkoly pro útvary na letišti,
- rozsah ženijního zabezpečení obrany letiště,
- jak zabezpečit letiště proti výsádkám,
- způsob vyrozumění a činnost útvarů a jednotek po vydaných signálech,
- způsob vyvedení leteckého pluku z letiště, opatření ke krytí odchodu a zabezpečení likvidace na letišti,
- organizace velení a spojení.

Na základě rozhodnutí velitele leteckého pluku zpracovává se ve štábu pluku Plán obrany operačního letiště za účasti štábu letištního praporu.

V plánu se řeší nejen otázky pozemní obrany, ale ostatní opatření zabezpečení bojové činnosti:

1. Poplachové a varovné signály a činnost po jejich vyhlášení, organizace vyrozumění a shromáždění sil a prostředků k zabezpečení obrany letiště.

2. Rozdělení sil, zbraní a dopravních prostředků k vedení obrany.

3. Opatření pozemní obrany a obrany proti výsádkám:

- stanovení obranných úseků a opěrných bodů čet;
- ženijní úpravy a zátarasy ke zvýšení odolnosti obrany;
- složení a rozmístění pohyblivé zálohy;
- organizace palebného styku, systému paleb a opatření proti tankům a výsádkám;
- úkoly pro útvary a jednotky na letišti;
- součinnost s vševojskovými útvary a zařízeními.

4. Opatření k protivzdušné obraně:

- místa palebných postavení PL kanónů (hlavní a záložní);
- dosahy paleb a součinnost mezi PL kanóny a vlastními letouny;
- začlenění do pozemní obrany a organizace palebného styku s opěrnými body čet;

5. Opatření k ochraně proti ZHN:

- rozptýlení jednotek, letounů, zásob a bráněných objektů v prostoru letiště;
- množství a lhůty dobudování krytů, úkrytů a míst speciální čistoty;
- organizace chemického průzkumu a pozorování;
- vyčlenění sil a prostředků k likvidaci následků napadení na letišti;

6. Rozdělení sil a prostředků k zabezpečení nepřetržité bojové činnosti pluku na základním a rozptylovém letišti a k zajištění odchodu (vyvedení) útvarů a jednotek z operačních letišť.

7. Opatření ke střežení a přímému zajištění objektů na letišti, pozorování a průzkumu, opatření proti zápalným látkám a protipožární opatření.

8. Místa velení a zabezpečení spojení.

Plán obrany letiště se zpracovává ve formě náčrtu nebo zákresu do mapy malého měřítka, a v textové části se doplňuje potřebnými údaji (tabulka rozdělení sil a prostředků, plán činnosti po jednotlivých signálech, schéma spojení apod.)

Jeden výtisk plánu má k dispozici velitel letištního praporu pro organizaci pozemní obrany letiště.

Obsah a úplnost zpracovaného plánu bude záviset na bojové situaci, časových a dalších faktorech. **Při omezeném čase na přípravu opatření k obraně bude plán zpracován zpočátku pouze v základních otázkách na jednoduchém náčrtu a postupně bude doplňován.** Především je nutné rozpracovat úkoly útvarů a jednotek, organizovat rozmístění prvků obrany a jejich uvedení do bojové pohotovosti, určit přímo v terénu systém paléb a zabezpečit zahájení ženijních úprav opěrných bodů.

Za všech podmínek musí být prvořadou snahou velitelů a štábů, aby čas na zpracování dokumentace nebyl na překážku včasné přípravě, organizaci a zabezpečení obrany letiště.

V plánu nelze předvídat dopodrobna činnost jednotek ve všech variantách, musí však vytvořit možnosti k vedení úporné a aktivní obrany operačního letiště, vytvořit předpoklady k rychlé obnově bojeschopnosti leteckého pluku po napadení a předpokládat nepřetržitě zabezpečení bojové činnosti pluku. V plánu se určují tedy pouze základní opatření a činnosti zahajované po jednotlivých signálech až do dosažení pohotovosti jednotlivých prvků obrany k odražení nepřitele a do zjištění skutečné situace.

Velitel leteckého pluku v souladu se svým rozhodnutím a plánem obrany letiště vydává úkoly podřízeným velitelům a funkcionářům pluku, veliteli letištního praporu a praporu spojení a radiotechnického zabezpečení, případně dalších útvarů a jednotek, které jsou mu operačně podřízeny a mají účast na obraně letiště. K prověření pohotovosti obrany kontrolují a organizují cvičné nácviky prvků obrany k dosažení trvalé pohotovosti a k zabezpečení bojové činnosti leteckého pluku na operačním letišti.

Jakmile byl velitel leteckého pluku uvědoměn o ohrožení a možném napadení letiště

- organizuje bojový průzkum k zjištění rázu jeho činnosti, počtu a výzbroje,
- uvědomuje velitele sousedních útvarů a nadřízeného velitele o nebezpečí napadení,
- zesiluje pozorování na přístupech k letišti a
- rozhoduje se podle vývoje situace o částečné nebo úplné pohotovosti sil a prostředků vyčleněných k pozemní obraně letiště.

V souladu s vyvíjející se situací vydává dílčí a doplňující nařízení svému zá-

stupci pro pozemní obranu a podřízeným velitelům.

Došlo-li k napadení, velitel leteckého pluku rozhoduje

- o posílení ohrožených úseků obrany pohyblivou zálohou nebo manévrem čet z pasivních opěrných bodů a palbě PL kanónů na pozemní cíle nebo k likvidaci výsadků, o vzletu letounů ke vzdušnému průzkumu a likvidaci pozemních sil nepřitele ve vzduchu,

- o vyžádání pomoci ze sousedních letišť nebo od vševojskových útvarů a jednotek,

- o použití speciálních protitankových a protivýsadkových skupin,

- o poskytnutí pomoci při likvidaci následků napadení (rozvinutí shromaždišť raněných a odsun).

Hrozí-li, že se nepřítel zmocní letiště, vyvádí se podle rozhodnutí nadřízeného velitele letecké útvary z operačního na určené záložní letiště.

V první řadě se vyvádí letový sled (bojové letouny) leteckého pluku, ranění a nemocní, v druhém a dalších pořadích pozemní sled pluku a zabezpečující útvary. K tomu organizují štáby zabezpečení silami a prostředky.

Ke zdržení a ničení nepřitele se použijí vlastní letouny. Kromě toho bude nutné:

- rychle připravit a krýt palbou odlet letounů,
- úpornou obranou letiště umožnit vyvedení pozemních sledů z palby nebo z obklíčení nepřitele,
- přepravit pozemní sledy i se zálohami na záložní letiště.

Podle rozhodnutí nadřízeného velitele (v případech, kdy je nebezpečí z prodlení podle rozhodnutí velitele leteckého pluku se likvidují zásoby, které nemohly být odsunuty, zaminují objekty, zničí vzletové a přistávací dráhy a letištní zařízení. K likvidačním pracím se určují nezbytné síly a prostředky, které mohou opustit letiště až po splnění uložených úkolů.

Byl-li nepřítel odražen a hlavní likvidační práce na letišti ukončeny, velitel leteckého pluku rozhoduje o ukončení bojového poplachu a podá bojové hlášení nadřízenému veliteli o výsledcích napadení, ztrátách a lhůtě obnovení bojeschopnosti pluku.

K velení útvarům a jednotkám v průběhu odražení nepřitele a odstranění následků napadení se využívá spojení vybudované na operačním letišti, dále malé rádiové stanice, pohyblivá pojiťka a zejména signály.

Nové otázky operačního umění

V rozvoji Sovětských ozbrojených sil i ozbrojených sil nepřítele došlo v posledních letech k podstatným kvalitativním změnám. V jejich důsledku došlo k celé řadě nových problémů, které rozvíjí teorie operačního umění jako věda. Mnozí sovětsí autoři se těmito problémy zabývají na stránkách vojenského odborného tisku. Cílem tohoto článku je seznámit naše čtenáře s některými jejich názory na

— přípravu operací (bojové činnosti) k plnění úkolů v různých podmínkách zahájení a vedení války,

- problémy přípravy výchozího položení před zahájením bojové činnosti,
- způsoby ničení uskupení nepřítele v různých podmínkách zahájení války,
- vedení operací s omezeným použitím jaderných zbraní,
- jiné další otázky.

K těmto otázkám a rovněž k řadě jiných probíhala v posledních letech živá diskuse v tisku a na teoretických vojenskovo vědeckých konferencích v okruzích i na akademiích. Publikované názory dokazují, že z daleka ne na všechny tyto otázky mají autoři jednotný názor.

Příprava prvních operací (bojové činnosti) k plnění úkolů v různých podmínkách možného zahájení války

Velmi důležité v soudobých podmínkách je všestranně zkoumat a zdůvodnit, jaký charakter mohou mít první operace (bojová činnost) operačních svazů různých druhů ozbrojených sil, a v souvislosti s tím stanovit jak nejúčelněji připravit tyto operace (bojovou činnost) a vytvořit uskupení vojsk, sil a prostředků, která by byla schopna plnit úkoly v jakýchkoli podmínkách možného zahájení budoucí války.

Zkušenosti minulých válek svědčí o tom, že úspěch prvních operací nejčastěji závisí na správném určení úkolů operačním svazům a na charakteru jejich činnosti při zahájení války. Přitom je účelné si uvědomit, k jakým těžkým následkům pro Sovětský svaz přivedly nesprávné vojenskoteoretické závěry o obsahu a

charakteru bojové činnosti při zahájení války. Sovětská předválečná teorie předpokládala v počátečním období vést bojovou činnost vojsky krytu a boj o nadvládu ve vzduchu a současně zmobilizovat zálohy a soustředit a rozvinout hlavní síly. K takové činnosti se připravovaly zejména sovětské pohraniční vojenské okruhy. Sovětské ozbrojené síly do samého zahájení války však musely odrazet ohromné množství vojsk fašistického Německa a jeho satelitů, které proniklo na území SSSR. Chyby a nedostatky při rozpracování problémů zahájení války a přípravy prvních operací mohou vést v soudobých podmínkách k těžkým následkům.

Základem přípravy soudobých operací, tak jako nikdy v minulosti, musí být hluboká analýza a vědecké předvídání prav-

děpodobných způsobů zahájení války, důkladné zhodnocení vzniklé situace a možné změny, očekávané výsledky bojové činnosti vojsk. Plány prvních operací musí být velmi pružné a umožňovat úspěšně zahájit a vést bojovou činnost jak s použitím jaderných zbraní, tak jen s použitím konvenčních zbraní, aniž by bylo nutné podstatně měnit úkoly a operační sestavu vojsk, sil a prostředků. Plán musí umožňovat i rychlý přechod od jednoho druhu bojové činnosti k druhému, v závislosti na vzniklé situaci.

Abychom mohli úspěšně plnit úkoly v podmínkách zahájení bojové činnosti s použitím jaderných zbraní, musíme především udržovat na vysokém stupni bojové pohotovosti raketová vojska a letectvo k uskutečnění prvního jaderného úderu. Tento úder je nezbytné plánovat a připravit velmi pečlivě. Vojska musí být připravena k bojové činnosti v takových podmínkách, v nejkratší době vyjít z prostorů stálých posádek, ukrýt živou sílu, výzbroj a techniku s cílem uchovat jejich bojeschopnost a přejít do útoku. Po uskutečnění jaderných úderů oběma stranami podstatně se změní situace. Proto také není možné v mírové době podrobně plánovat bojovou činnost vojsk po prvních jaderných úderech. Bude se upřesňovat současně s obnovováním bojeschopnosti vojsk, sil a prostředků a s odstraňováním následků po jaderných úderech nepřítele.

K úspěšnému vedení bojové činnosti v případě zahájení bezjaderné války je nutné přesně určit uskupení vojsk, sil a prostředků a způsob postupného plnění úkolů operace.

Nepřítel, který připravuje útok bez použití jaderných zbraní, bude se snažit vytvořit silná úderná uskupení, získat převahu na směrech úderů a využít prvku překvapení. Z toho vyplývá nutnost včas určit vojska k vedení úspěšné bojové činnosti nejen proti nepříteli v obraně, ale i k dovednému ničení sil nepřítele ve střítném sražení a při odrážení jeho vpádu na vlastní území.

K dosažení úspěchu v jakýchkoli podmínkách zahájení a vedení bojové činnosti v bezjaderné válce je nutná nadvláda ve vzduchu a letecká podpora bojové činnosti vlastních vojsk. Proto také v každé situaci je nutné vést boj s letectvem nepřítele ve vzduchu a mít silnou protivzdušnou obranu.

V teorii operačního umění nejvýrazněji vyvstala zejména otázka, jak určovat úkoly a plánovat první operace (bojovou činnost) operačních svazů druhů ozbrojených sil vzhledem k tomu, že mohou být vedeny v zásadě různých pod-

mínkách — s použitím jaderných zbraní a bez nich. Někteří autoři navrhuji určovat úkoly operačním svazům a svazkům různé — podle použití jaderných zbraní nebo konvenčních zbraní — a v souladu s tím rozpracovat dva plány prvních operací a zdůvodňují to tím, že je prakticky velmi těžké plánovat zásadně různé způsoby činnosti vojsk. Autoři se přitom nemohou smířit s tím, že úhroza použití jaderných zbraní v operacích je nyní trvalá a nebrat ji v úvahu není prakticky možné. Dnes vycházíme z toho, že operace plánujeme vždy s přihlédnutím k této úhroze. Pouze jednotné plánování zabezpečuje posloupanost v činnosti vojsk při náhlých změnách situace, včetně náhlého přechodu od použití konvenčních zbraní k použití jaderných prostředků.

Kromě toho je důležitou skutečností, že první operaci (bojovou činnost) připravují štáby v mírové době, kdy nemají konkrétní údaje o možném způsobu rozpoutání války agresorem. Vzhledem k tomu, že předem vytvořit uskupení sil a prostředků k vedení toho kterého druhu války není možné, úkoly vojsk, sil a prostředků a systém velení musí být natolik pružné, aby svazy (svazky) mohly úspěšně působit v jakýchkoli podmínkách situace bez složitého přeskupování a ztráty času k upřesnění variant bojové činnosti. Tomuto požadavku nejlépe odpovídá rozhodnutí, v němž cíle operace (bojové činnosti), pásma činnosti a úkoly operačních svazů a svazků v nich budou jednotné pro různé podmínky zahájení války.

Přitom je ovšem velmi složité předem určit takové uskupení vojsk, sil a prostředků ve výchozím položení před zahájením bojové činnosti, které by bylo schopno splnit úkoly v podstatně různé situaci. Tento problém proto vyžaduje konkrétní řešení. Zničení nepřítele do celé hloubky rozvinutí jeho sil, včetně jaderných prostředků, dosahujeme v operaci s použitím jaderných zbraní především jadernými zbraněmi. K zabezpečení úspěchu bojové činnosti vojsk, sil a prostředků při plnění úkolů v takových podmínkách udržujeme raketová vojska a letectvo v neustálé bojové pohotovosti k zahájení jaderných úderů. Abychom tobo dosáhli, nepřetržitě upřesňujeme:

- objekty ničení v prvním hromadném úderu jadernou a chemickou municí,
- množství a mohutnost této munice na každý objekt,
- druhy jaderných výbuchů, dobu pohotovosti k odpálení raket,
- lhůty přípravy a přísunu raket a jaderné munice,

— způsob a lhůty rozvinování raketrových vojsk k zahájení operace a jejich přemísťování v jejím průběhu.

Vzhledem k zavedení do výzbroje raket s konvenční náplní, raketovým vojskům přirozeně určujeme úkoly k jejich použití pro případ zahájení války bez jaderných zbraní. Při stanovení úkolů dělostřelectvu určujeme jeho uskupení, způsob a metodiku palebné přípravy a palebné podpory útoku vojsk, úkoly v průběhu operace jak s použitím jaderných zbraní, tak i bez nich. Při plánovaném použití jaderných zbraní není nutné vytvářet značnou převahu nad nepřítelem v dělostřelectvu, letectvu, tankách, motorizované pěchotě a mít velké hustoty těchto prostředků na směrech předpokládaných úderů. Ovšem na druhé straně při plnění úkolů jen konvenčními zbraněmi vytváříme značné hustoty prostředků a jejich převahu nad nepřítelem. V tom tkví také hlavní složitost při určování počátečního uskupení vojsk frontu.

Při vytváření uskupení vojsk frontu a armád a určování jejich úkolů vycházíme nejen z nebytnosti úspěšného zničení nepřítele s použitím jaderných zbraní, ale i vytváření podmínek k tomu, aby vojska byla připravena splnit stanovené úkoly s použitím jen konvenčních zbraní. Vzhledem k tomu je nutné stále mít přesné složení jejich sil a prostředků.

Při plánování bojové činnosti bez použití jaderných zbraní, jak ukazují zkušenosti války a studium vševojskových cvičení, operační kalkulační jednotkou je motostřelecká (tanková) divize, která může útočit v pásmu širokém do 20 km a prolamovat obranu na jednom úseku v šířce do 4 km. Blíže úkolem divize prvního sledu při průlomu připravované obrany může být ovládnutí postavení brigádních (plukovních) záloh nepřítele v hloubce 10–15 km, dalším úkolem zničení divizních záloh a obsazení čar v hloubce 20–30 km. Má-li divize prolamovat slabě připravenou obranu nepřítele, nebo zničit jeho vojska ve střetném sražení, hloubka úkolů divizí prvního sledu se může zvětšit do 50 km. Takové úkoly v řadě případů můžeme divizi stanovit i při zahájení operace s použitím jaderných zbraní; lhůty v jejich splnění však budou jiné, neboť v takovém případě mohou vojska útočit ve vyšším tempu.

Jak v jaderné, tak i v bezjaderné variantě bojové činnosti, ke snížení možnosti ničení úderných uskupení jadernými zbraněmi nepřítele, vojska ve výchozím položení budeme rozmísťovat roptýleně, ukryvat lidi a techniku ve spolehlivých ukry-

tech, přísně plnit požadavky maskování. Všechna tato opatření rozpracují štáby pro vojska především z toho hlediska, že válka může začít s hromadným použitím jaderných zbraní oběma stranami s překvapením, odrážením možného vpádu nepřítele na vlastní území. Charakter připravovaných opatření a jejich objem do zahájení bojové činnosti a rovněž v jejím průběhu bude mít určité zvláštnosti. Při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní vojska se mohou soustřeďovat k úsekům průlomu v průběhu jejich přesunu do pásma útoku a po splnění úkolů rychle rozšířit úsek průlomu do boků a do hloubky.

V závislosti na charakteru zahájení operace je nutné i přehodnotit zásady vytváření leteckých uskupení, schopných úspěšně plnit úkoly vzdušné operace ke zničení úderných sil letectva nepřítele a k podpoře útočících vojsk.

Všechny tyto okolnosti znovu potvrzují závěr o nutnosti rozpracovávat jednotný plán operace, který by předvídal optimální variantu použití sil a prostředků, které jsou k dispozici, ke splnění úkolů a dosažení cíle operace jak s použitím jaderných zbraní, tak bez nich. V tomto směru půjde i další práce při zdokonalování zásad plánování operace (bojové činnosti) a přípravy vojsk, sil a prostředků.

Jaký může být obsah plánu operace, s jakými podrobnostmi vyjadřujeme v něm potřebné údaje? V soudobých podmínkách planujeme podrobně první jaderný úder, opatření k zabezpečení odolnosti vojsk a způsob jejich činnosti při použití a bez použití jaderných zbraní, dále opatření všech druhů zabezpečení a velení vojskům. První jaderný úder planujeme na objekty a podle úkolů. V současné době, ve spojitosti se zavedením do výzbroje raket s délkou letu do 1000 km, můžeme plánovat ničení nejdůležitějších objektů do celé hloubky frontové operace, v tom i úkoly ke zmaření mobilizace a operačního rozvinutí sil nepřítele. K úspěšnému splnění úkolů v zápětí za jadernými údery podrobně rozpracováváme opatření k zabezpečení sil a prostředků, k obnovení bojovosti vojsk a k jejich útoku do hloubky teritoria nepřítele.

Pro případ zahájení operace bez použití jaderných zbraní v plánu předvídáme způsob použití sil a prostředků k plnění úkolů v těchto podmínkách. Úkoly (blíže a další) frontu a armády mohou v zásadě zůstat stejné pro různé podmínky zahájení války; stejné budou i směry útoku vojsk. Změní se jen lhůty a způsoby jejich plnění.

Příprava výchozího položení před zahájením bojové činnosti

Po zavedení jaderných zbraní do výzbroje věnovali vojenští teoretikové této otázce nedostatečnou pozornost. Počítali totiž s tím, že vojska budou přecházet do útoku bezprostředně v zápětí za prvním jaderným úderem, nebo v průběhu jeho vedení po přesunu z prostorů stálých posádek, nebo z vyčkávacích prostorů a po rozvinutí k útoku zpravidla z chodu. Nežijeme se takových podmínek přechodu do útoku. Chceme však zdůraznit, že uznáním jen této varianty nedostatečně přibližujeme k možnostem překvapivého napadení nepřítele a jeho vpádu na vlastní území.

V případě použití jaderných zbraní vytvoříme výhodné podmínky k odrazení napadení nepřítele, ke zvýšení odolnosti vojsk a zabezpečíme organizovaný přechod do útoku v jakékoli variantě zahájení války tím, že budeme plánovat a včas připravíme výchozí položení vojsk, sil a prostředků, především ze ženijního hlediska.

Obranná činnost sovětských vojsk při zahájení Velké vlastenecké války svědčí o tom, že ty svazky příhradních vojenských okruhů, které nestačily připravit plánem předvídané čáry obrany a k zahájení bojové činnosti je zaujmout, byly přinuceny zahájit sražení z chodu, pro ně v nevýhodné situaci. Vojska, uvedená do úplné bojové pohotovosti v soudobých podmínkách, ale nerozvinutá na předem připravených čarách, mohla by se proto setkat s velkými potížemi.

Výchozí položení připravují vojska včas na základě úkolů, stanovených svazu (svazku), s přihlédnutím k zabezpečení odolnosti při odrazení vpádu nepřítele a k maximálnímu stupni ochrany před zbraněmi hromadného ničení. Vojska budeme vyvádět do výchozího položení v závislosti na situaci, s přihlédnutím k zabezpečení dosáhnout překvapení. Je jasné, že neúplněji ze ženijního hlediska vojska vybudují prostory na pravděpodobných směrech úderu nepřítele. Tam připraví v podstatě hluboce členěnou obranu s rozvinutou sítí postavení a čar.

Zvláště pečlivě vybudují výchozí položení divizí prvního sledu, postavení raketových vojsk, dělostřelectva a vojsk PVO, prostory základen letectva, rozmístění záloh, místa velení a systém spojení. Každá divize prvního sledu připravuje 2—3 obranná postavení, palebná postavení raketového oddílu, dělostřelectva a PL raketových útvarů, prostory rozmístění druhých sledů, záloh, velitelských stanovišť a ostatních prvků bojové sestavy divize.

To v podstatě představuje první pásmo obrany. Jeho přední okraj volíme neúčelněji tak, aby neposkytoval nepříteli možnosti ničit vlastní vojska palbou hlavní části dělostřelectva a snižoval účinnost použití taktických jaderných prostředků. Při volbě předního okraje prvního pásma také bereme v úvahu, že před ním připravujeme postavení pro útvary bojového zabezpečení (přikrytí), ženijní zátarasy a dále palebná postavení dělostřelectva a raketových oddílů divizí, které plánujeme vyvést k podpoře boje útvarů bojového zabezpečení a k vedení palby při přechodu do útoku.

Pro druhý sled a zálohy frontu (armády) připravujeme ve výchozím položení prostory soustředění, čáry možného rozvinování pro protitúdry a osy přesunu k nim a osy přesunu na státní hranici. Tyto prostory mohou tvořit druhé a na řadě směry i třetí pásmo obrany.

Pro raketová vojska a vojska PVO frontu a armád budujeme hlavní a záložní palebná postavení, pro letectvo kromě hlavních i skrytá odolná letiště. Včas také připravujeme prostory rozmístění záloh speciálních vojsk, místa velení, cesty pro manévry, pro přísun a odsun materiálních prostředků, pásma a úseky zátarasů a ničení.

Je samozřejmé, že takové vybudování výchozího položení vojsk si vyžádá splnit velký objem prací, zvláště v prostorech rozvinutí divizí prvního sledu.

V souvislosti s tím vzniká otázka o délce času, který je nutný na splnění těchto opatření. Taková opatření jako příprava ženijních staveb a jejich přísun do výchozího položení, vybudování míst velení, skladů munice, palebná postavení hotovostních sil, rekognoskace, průzkum os přesunu, úseků (pásem) a některé ženijní práce mohou vojska splnit předem. Hlavní objem ženijních prací mohou plnit v období narůstání napětí v situaci a po vyjití vojsk do výchozích prostorů. Kalkulace ukazují, že jestliže každý útvar (svazek) k vybudování svého úseku (pásma) vyčlení polovinu svého stavu a 75 % ženijní techniky pro úpravu terénu, pak můžeme počítat s vybudováním výchozích prostorů

- v divizii za 8—9 dní,
- v armádě za 10—11 dní,
- ve frontu za 12—14 dní.

Přitom v každém prostoru vojska připraví hlavní a záložní okopy pro všechny palebné prostředky, pohotovostní úkryty pro 40 % početního stavu a kryty pro 70 % speciálních a dopravních vozidel.

Takový charakter ženijního vybudování výchozích prostorů při včasné jejich zajištění snižuje stupeň ničení vojsk jadernými zbraněmi ve srovnání s rozmístěním v otevřeném terénu — u osob desítkrát a u všech druhů techniky dvakrát.

Způsoby ničení nepřátelských uskupení

Zdá se, že tento problém je v současné době nejlépe rozpracován pro podmínky vedení operací s neomezeným použitím jaderných zbraní jako hlavního prostředku ničení nepřítele. Méně rozpracován je pro jiné podmínky vedení operací. Úloha operačních svazů při plnění úkolů strategické operace na válčišti, způsoby vedení operací (bojové činnosti) a ničení nepřátelských uskupení budou se v bezjaderné válce a v operacích zahájených bez použití jaderných zbraní zásadně měnit od podmínek jaderné války. Nebudou-li obě strany používat jaderné zbraně, rozhodující silou působení na nepřítele na pozemním válčišti budou frontové svazy v součinnosti s dálkovým letectvem. Při ničení nepřítele na pozemním válčišti značně se zvýší úloha a význam letectva. Objem jeho úkolů, zvláště při boji s letectvem, s prostředky PVO, s místy velení a zálohami nepřítele podstatně narůstá. Přitom činnost letectva bude probíhat ve složitějších podmínkách, neboť systém PVO nepřítele (jestliže nebude napaden jadernými údery) bude dostatečně odolný a pevný. Vojska nebudou dostatečně mohutně působit ani na hluboký týl a zálohy nepřítele, protože nebudou používat strategické rakety a použití dálkového letectva spojené s překonáním silné PVO nepřítele nezaručuje potřebný účinek.

Pokud se týče ostatních frontových prostředků ničení, vzhledem ke svému dosahu a možnostem jsou schopny ničit jen vojska prvního sledu a částečně bližší zálohy nepřítele. V souvislosti s tím způsobem a lhůty splnění úkolů a především vedení operací (bojové činnosti) a ničení nepřátelských uskupení mohou být v těchto podmínkách úplně jiné. Současně se zdokonalováním způsobů vedení operace s použitím jaderných zbraní operační umění proto pečlivě zkoumá a rozpracovává zásady vedení operací a používání jen konvenčních zbraní. To má zvlášť důležitý význam pro přípravu vojsk a štábů v současné době.

Útočnou operaci frontu bez použití jaderných zbraní v soudobých podmínkách můžeme vést

— údery na jednom nebo na několika směrech k rozdělení vojsk nepřítele na

Vyjítí vojsk do výchozích prostorů a jejich příprava se může uskutečňovat jen na základě nařízení Hlavního velení. Úkol operačního umění tkví v tom, aby všestranně zkoumalo, rozpracovalo a zdůvodnilo všechny problémy s tím spojené.

jednotlivá izolovaná uskupení a jejich ničení po částech,

— údery na sbíhaných směrech s cílem obklíčit jeho hlavní síly a ničit je se současným rozvíjením útoku do hloubky k ovládnutí prostorů, které zabezpečí splnění cíle operace.

V obou případech zničení nepřátelského uskupení můžeme dosáhnout soustředěním palby dělostřelectva a úderů letectva, průlomem jeho obrany nebo jeho zničením ve střetném sražení a postupným rozvinutím útoku do hloubky a do boků. Obklíčení nepřítele a zničení jeho hlavních uskupení bude se uskutečňovat silami frontu nebo v součinnosti sousedních frontů.

Vojska mohou různě spojovat výše uvedené způsoby vedení operací. Např. bližší úkol mohou plnit bojovou činností k obklíčení a další úkol útokem na několika často samostatných směrech. Je to možné i naopak — při zahájení operace údery na několika směrech a potom obklíčení atd.

Ve všech případech základem zničení nepřátelských sil bude v první řadě účelný způsob využití palebných prostředků a potom úderné síly tankových a motostřeleckých vojsk. To znamená ničení nepřítele na začátku palbou dělostřelectva a údery letectva a potom dokončení zničení jeho sil rozhodnou činností tankových a motostřeleckých vojsk ve spojitosti s použitím vzdušných výsadků. Neměnnou zásadou zůstává soustředování sil a prostředků na zvolených směrech. Přitom ovšem musíme přihlídnout k tomu, že možnosti působení konvenčních zbraní ve srovnání s jadernými zbraněmi co do délky tak i účinnosti jsou omezené. Tak např. frontové bombardovací letectvo může působit soustředěnými a skupinovými údery do hloubky 350—450 km a stíhací bombardovací letectvo do hloubky 150—250 km, tj. ničit vojska prvního sledu a zálohy skupiny armád nepřítele. Hlavní množství dělostřelectva může ničit objekty nepřítele do hloubky 15—18 km a jen nevelká jeho část do hloubky přes 20 km. Omezené možnosti konvenčních zbraní ovlivňují nezbytnost postupného ničení nepřátelského uskupení jak do šířky, tak i do hloubky.

Postupného ničení nepřítele do hloubky dosahují vojska bojovou činností úderných uskupení frontu (armád) v součinnosti s údery letectva na zvolených směrech útoku. Na začátku útoku ničí svazky prvního sledu nepřítele a potom využívají dosaženého úspěchu ke zničení jeho uskupení v operační hloubce. Vzhledem k tomu vytvářejí na směrech úderů silná úderná uskupení vojsk. Umění jejich vytváření tkví v tom, abychom při nevelké celkové převaze (nebo i při menším množství sil) dokázali soustředit na směru hlavního úderu převahu nad nepřítelem k jeho umlčení, které by umožnilo od samého začátku útoku rozdělit jeho hlavní síly, donutit ho vést bojovou činnost v nevýhodných pro něho podmínkách, vyjít do jeho boků a do týlu, zmařit jeho pokusy vytvořit souvislou frontu odporu a přejít k poziciálním formám boje.

Front na směru hlavního úderu musí k dosažení úspěchu rozhodným způsobem zničit síly nepřítele na značné šířce (na úseku 40—50 km) a vyřadit z jeho uskupení několik divizí najednou. K úspěšnému uskutečnění takového úderu vytváří uskupení, které značně převyšuje nepřítele v dělostřelctvu, tancích a motostřeleckých jednotkách, má dostatečnou podporu letectva a silnou protivzdušnou obranu. Soustřeďování sil a prostředků vyžaduje výjimečnou operativnost a vysokou organizovanost v práci velitelů a štábů, přitom není možné zapomínat na nebezpečí použití jaderných zbraní nepřítel.

Velký význam při rychlém ničení nepřátelských uskupení má použití vzdušných výsadků. Budou vytvářet ohniska bojové činnosti v týlu nepřítele, útočit z neočekávaných pro něho směrů a tak ho nutit rozptylovat úsilí vojsk.

Při studiu problémů vedení operací bez použití jaderných zbraní je nutné věnovat zvláštní pozornost rozpracování způsobů ničení jaderných prostředků nepřítele při současném zabezpečení odolnosti vlastních jaderných sil a prostředků

a jejich neustálé pohotovosti k okamžitému zahájení překvapivých úderů. Je třeba hledat cesty zvyšování spolehlivosti palebného umlčování nepřítele obyčejnými zbraněmi, především účinného ničení jeho prostředků protitankové obrany zejména na těch směrech, kde budou podle plánu působit velká tanková uskupení. Velmi důležité je rovněž v podrobnostech rozpracovat zásady ovládnutí průmyslových prostorů a velkých obydlených míst (měst); přitom však mít na zřeteli, že hlavní uskupení útočících vojsk nesmí se zavazovat do vleklých bojů o města, ale ovládnout je z chodu a nedovolit nepříteli vytvářet pevnou obranu.

Ve válce s použitím jen konvenčních zbraní, častěji než v jaderné válce, mohou vojska vést i obranu, neboť takové podmínky skýtají více možností využívat jejich předností k ničení nepřátelských sil, které jsou ve značné převaze. Budou ji používat i k zabezpečení úspěšného vedení útočných operací v bezjaderné válce, kdy je nezbytné vytvářet velkou převahu v silách a prostředcích nad nepřítelem. Toho nemůžeme dosáhnout na všech směrech zvláště v případech, že uvažujeme o přechodu vojsk k jaderné činnosti.

Hlavní význam při vedení obranných operací v takových podmínkách mají postupné ničení útočících uskupení nepřítele, údery letectva, palba dělostřelctva a tanků, použití zápalných a jiných konvenčních prostředků, úporná obrana nejdůležitějších čar (prostorů a široké využívání zátarasů a konečně protiučery a protizteče. Úspěchu obrany napomůže široký manévr palbou, protitankovými prostředky, druhými sledy, zálohami a zátarasy k narůstání úsilí na ohrožených směrech.

Vzhledem k tomu všemu budeme v operačním umění pokračovat ve studiu a rozpracování problémů budování obrany omezenými silami, hledat nejúčinnější způsoby její organizace s využíváním opevněných prostorů a zátarasů.

Vedení operací s omezeným použitím jaderných zbraní

O možnostech vést operace s omezeným použitím jaderných zbraní svědčí stále častější názory buržoazních vojenských teoretiků na Západě. V takovém případě přizpůsobí se i vlastní bojová činnost. Je možné, že vojska v těchto podmínkách budou ničit nepřítele jadernými údery operačně strategických prostředků, v jiných případech mohou současně s nimi použít i část strategických jaderných prostředků. Nakonec nemůžeme vy-

loučit ani zahájení všeobecného jaderného úderu.

Jaká bude charakteristika vedení operací s omezeným použitím jaderných zbraní v jakémkoli období války?

Mezi způsoby činnosti s neomezeným a omezeným použitím těchto zbraní je mnoho obecného; současně však v nich budou i podstatné zvláštnosti. Všechno bude záviset na tom, jaké zbraně a v jakém rozsahu použijeme. Předpokládáme-

li, že v omezené válce použijeme jaderné prostředky taktického a operačně taktického, někdy i částečně strategického určení, pak je zřejmé, že rozsah použití jaderných prostředků a objekty úderů budou omezeny jen rámcem válčiště.

V tom případě charakter a způsoby vedení operací budou mít mnoho společného s operacemi vedenými v podmínkách neomezeného použití jaderných zbra-

ní. Použijeme-li jen taktické jaderné prostředky, podstatně se změní hloubka a hodnota působení na nepřítele. V takových podmínkách můžeme ničit jeho uskupení postupně se širokým použitím a soustředěním konvenčních zbraní.

Tyto otázky, jakož i sama možnost vedení operací s omezeným použitím jaderných zbraní, budou jistě předmětem dalšího studia.

V závěru věnujme pozornost ještě jedné důležité otázce. Jde o morálně politický stav vojsk. V podmínkách jaderné války je nejdůležitějším činitelem, který ovlivňuje jejich bojeschopnost, protože úkoly v operaci ve své podstatě plní lidé, kteří dokonale ovládají zbraně a techniku. Proto jsme vždy vycházeli a vycházíme z toho, že vysoký morálně politický stav vojsk, jejich pevnost, nezvratnost a hluboká víra ve správnost věci, nenávisť k nepříteli a vysoká úroveň bojové (polní) přípravy byly a budou základem úspěchu k dosažení vítězství nad nepřítelem. Tyto vlastnosti vojsk nabývají zvláštního významu v podmínkách soudobé války.

Ve výchově vysokých morálně bojových vlastností má nejvýznamnější úlohu

stranickopolitická práce u vojsk jak v době míru, tak i za války. Hlavní pozornost ve stranickopolitické práci věnujeme výchově všech vojáků svazků a útvarů k bezmocné oddanosti dílu komunismu, oddanosti své vlasti, svému lidu, nenávisť k nepříteli, naprostému sebeobětování, železné vůli, nezničitelné houževnatosti, pevnosti a snaze zvítězit nad nepřítelem bez ohledu na jakékoli potíže, k zabezpečení vysoké bojové pohotovosti vojsk k úspěšnému splnění úkolů v jakýchkoli podmínkách rozpoutání a vedení války. Splnění těchto i jiných úkolů stranickopolitické práce je nejdůležitější věcí nejen stranickopolitického aparátu, ale i celého velitelského sboru útvarů, svazků a svazů.

Upraveno podle sovětského tisku

Speciální propaganda v boji

V moderní válce půjde nejen o fyzické zničení protivníka, ale současně i o rozhodný boj v oblasti politicko-ideologické. Cílevědomé politicko-ideologické a psychologické působení na ozbrojené síly protivníka a civilní obyvatelstvo, tj. řízení speciální propagandy, bude proto součástí politické práce v boji.

Poněvadž tato problematika je i jedním z dílčích úkolů, stanovených rozkazem ministra národní obrany pro bojovou a politickou přípravu v oblasti ideologické práce, uvádíme dílčí zkušenosti ze cvičení „Bratrství ve zbraní“, kde byly některé otázky vedení ideologického boje procvičovány.

Velení imperialistických ozbrojených sil věnuje diverzní a rozkladné činnosti (v jejich názorech na ozbrojený boj označují tuto činnost jako psychologický boj) velkou pozornost. Kromě stále intenzivnějšího politicko-ideologického manipulování s jejich vlastním obyvatelstvem a příslušníky jejich armád v průběhu válečných příprav, má ideologicko-psychologické ovlivňování vojsk a obyvatelstva protivníka v jejich agresivních plánech důležitou úlohu.

Psychologický boj ozbrojených sil imperialistů ve válečných podmínkách je patrný při agresi USA proti Vietnamské demokratické republice a proti národům Indočíny a při loupežném tažení Izraele proti arabským státům.

Právě vždy z počátku agrese zesílily imperialistické ozbrojené síly úsilí podřývat vůli k obraně a bojového ducha obyvatelstva a vojáků přepadených států. Přitom se ukazuje, že vedle centrálně vedených akcí psychologického vedení války používá se stále více orgánů k vedení psychologické války bezprostředně na bojišti. Izrael podnikl několik pokusů při agresi v r. 1967, zvláště na Sinajském poloostrově, cílevědomým psychologickým bojem podřývat morálku arabských tankových jednotek a jiných útvarů a tímto způsobem je vyřadit z bojové činnosti.

Cíle a možnosti speciální propagandy v boji

V podmínkách moderního boje jsou příznivé možnosti k vedení ideologického a psychologického boje na bojišti. Vhodně vedená speciální propaganda může účinně podporovat a posílit výsledky a účinky úderů zbraní a bojovou činnost vojsk k rozbití nepřátelského uskupení a snížit bojovou sílu protivníka. Efektivnost bojové činnosti, použití zbraní vojsky a účinnost ideologického boje musí se vzájemně doplňovat.

Cílem speciální propagandy v boji je oslabit bojovou morálku a bojovou sílu vojsk protivníka, podřývat jejich organizovanost a kázeň, objasňovat jim zločinnost a beznadějnost jejich počínání a vyvolávat jejich ochotu k pasivnímu nebo aktivnímu odporu proti rozkazům jejich imperialistického velení. V konečném důsledku je pak přimět k zastavení ozbrojeného boje za zločinné cíle jejich velení, opustit útvar a vzdát se socialistickým ozbrojeným silám.

Podle dosavadních zkušeností velitel taktického nebo operačního svazku je dnes na základě sil a prostředků, které má k dispozici, schopen vést speciální propagandu při větších druzích bojové činnosti. Akce speciální propagandy mohou být zaměřeny v pásmu činnosti jak na obklíčené jednotky protivníka, tak také na vojska ve vyčkávacích prostorech nebo osadách a lesích, na vodních překážkách, na vojska ve vyčkávacích prostorech nebo prostorech soustředění. K použití přichází v úvahu **akustická** propaganda prostřednictvím velkých reproduktorů na terénních a obrněných vozidlech (s útvarovými rádiovými stanicemi nebo s pohyblivými vysílači) nebo i **písemná propaganda** — převážně letáky, které se rozšiřují pomocí balistických prostředků nebo frontového letectva.

Umístěním moderních a výkonných reproduktorů na terénní a obrněná vozidla zvýšily se dále jejich možnosti použití také

Tabulka 1

Možnosti rádiové propagandy s UK rdst R-125, R-125P a R-123

Rádiový styk na stupni	Rozsah frekv. MHz	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75 MHz
obrněná brigáda	38...55											
obrněná divize	20...70											
brigáda – prapor	20...28											
obr. průzk. jednotky	47...58,4											
rota – četa	30...69,5											

Pozn.: ■ dosažitelný rozsah

v podmínkách moderního boje. Při výhodných povětrnostních podmínkách mají reproductory dosah až do 8 km. Jak ukazují zkušenosti, může být akustická propaganda s použitím velkých reproduktorů vedena proti nepříteli, bránícímu se v postaveních, osadách nebo lesích, proti obklíčeným silám i obyvatelstvu v osadách.

Další možnost k vedení speciální propagandy je použití rádiových stanic (vlastního útvaru), které mohou pracovat ve frekvenčním rozsahu rádiových stanic jednotek protivníka. Mohou se také použít ukofistěné rádiové prostředky. S rádiovými stanicemi, které má v současné době

k dispozici národní lidová armáda NDR, může být speciální propaganda vedena především uvnitř rádiového styku bezprostředně protistojícího protivníka na stupni rota, prapor a brigáda (Tab. 1)

Speciální propaganda může postihnout určitý okruh osob na delší dobu. Může být také použita za pohybu vojsk obou stran.

Leták je i nadále důležitý prostředek speciální propagandy. S letákovými prostředky, které má v současné době speciální propaganda k dispozici, je možno účinně působit až do taktické hloubky od 8–10 km.

Tab. 2

Takticko-technická data letákových prostředků

	Leteckotechnické prostředky		Odpalovací prostředky	
	agitační bomba	agitační padákový zásobník (ke shozu)	reaktivní ruční náboj	agitační náboj
Obsahová kapacita	22 500 listů A-5	40 000 listů A-5	200 listů A-7	5000 listů A-7
Dosah	podle akčního radia frontového letectva		do 1000 m	1000–5000 m
Vzdálenost letáků od bodu vyhození při rychl. větru 5 m/s	maximálně 8–10 km			
Střed rozptylu dopadu	1–4 km vzdálenost od bodu vyhození		2–6 km	1–4 km

Z toho vyplývají možnosti použití na obranná postavení a opěrné body až na dosažitelnou hloubku, dle možnosti pak i na zbylá hnízda odporu, na obklíčená vojska protivníka apod. Použití letáků do větší hloubky je možné pomocí frontového letectva, což organizuje armáda.

Plánování a organizace speciální propagandy

Stanovení cíle a možností použití speciální propagandy v boji vyžaduje sladit tyto s vojenskými úkoly. Jejich příprava a uskutečnění zasahuje bezprostředně do plánování a organizace boje, což musí zajistit velitelé.

Jaké úkoly a konečné požadavky z toho vyplývají?

Velitel je podle ustanovení služebního předpisu povinen zajistit trvalé studium morálky a bojového ducha protivníka a organizovat speciální propagandu proti nepříteli. K tomu stanovit včas odpovídající úkoly.

Přesné stanovení úkolů pro speciální propagandu je zabezpečeno tehdy, věnuje-li velitel na počátku přípravy boje žádoucí pozornost také problémům speciální propagandy. Již při ujasňování úkolu bude se velitel ve svých úvahách zabývat těmito prvky:

- úkoly, stanovené nadřízeným, popř. politickým orgánem v oblasti speciální propagandy,

- akce speciální propagandy, které uskuteční nadřízený politický orgán ve prospěch vlastního svazku,

- síly prostředky, které jsou k vedení speciální propagandy k dispozici a stupeň jejich pohotovosti k použití.

Dosud uskutečněná cvičení, na nichž bylo zařazeno plánování a organizace speciální propagandy, potvrdila, že velitel při hodnocení situace kromě bojové síly a záměrů protivníka hodnotí také jeho morální, ideologické a psychologické prvky, jakož i vliv dosavadního a očekávaného boje na udržení ducha a bojové morálky vojsk protivníka a do svých úvah zařazuje i možnosti, jak ovlivnit bojovou morálku protivníka. K tomu si dá připravit od náčelníka politického oddělení a náčelníka průzkumu žádoucí podklady a informace. V dalším procesu zpracování závěrů pro boj dá si velitel předložit od náčelníka politického oddělení návrhy na použití sil a prostředků k vedení speciální propagandy v průběhu boje.

Na základě svých závěrů stanoví velitel úkoly pro plánování, organizaci a vedení speciální propagandy. Dosud získané zkušenosti potvrzují, že bude účelné, aby toto stanovení úkolů obsahovalo:

- cíle, úkoly a základní obsahové zaměření speciální propagandy,

- vojska protivníka, popř. také částí civilního obyvatelstva, v pásmu bojové činnosti, proti nimž vést speciální propagandu,

- síly a prostředky, které jsou k dispozici a použití,

- nejdůležitější opatření součinnosti.

Bezprostřední plánování činnosti speciální propagandy uskutečňuje politický orgán v součinnosti se štábem. Náčelník štábu musí před začátkem plánování boje zajistit v úzké spolupráci mezi politickými orgány, náčelníky druhů vojsk a služeb, aby byla skloubená činnost speciální propagandy při plánování boje, a aby byla zabezpečena hladká součinnost k zajištění opatření speciální propagandy. To je nutné, protože pro činnost speciální propagandy na základě závěrů velitele a plánování boje musí být sladěny cíle, doba a prostor s údery dělostřelectva a raketových vojsk a ostatními útvary a jednotkami svazku. K zajištění činnosti speciální propagandy je nutné, aby náčelník štábu vydal příslušné pokyny náčelníkovi operačního oddělení a náčelníkovi průzkumu.

U štábu svazku byla k tomu zavedena tato praxe:

V období plánování zpracovalo politické oddělení v součinnosti s operačním oddělením svazku předpokládané akce speciální propagandy, které byly zakotveny v plánu politické práce v průběhu boje a na pracovní mapě náčelníka politického oddělení a byly schváleny s těmito dokumenty velitelem. Potom obdržel náčelník operačního oddělení z nich potřebné výpisy.

Na základě těchto schválených plánovacích dokumentů následovala pak konkrétní spolupráce politického orgánu se štábem a náčelníky druhů vojsk a služeb k organizaci a zajištění činnosti speciální propagandy a byla zpracována nutná nařízení.

V průběhu boje byly přiděleny útvarům prostředky speciální propagandy k plnění jejich úkolů. Velitelé těchto útvarů obdrželi k tomu od náčelníka štábu svazku příslušné pokyny, zařadili tyto prostředky do pochodové a bojové sestavy, organizovali součinnost a zajišťovali splnění plánovaných akcí.

Tato práce velitelů, politického oddělení a štábu musí mít při plánování a organizaci boje hladký průběh a vyžadovat minimální spotřebu času. Zajistit tyto akce je dnes úkolem každého velitele.

Upraveno z tisku NDR

z kapitalistických armád

BOJ NA ZDRŽENOU PODLE NÁZORŮ VELENÍ BUNDESWEHRU

Velení Bundeswehru usilovně připravuje vojska k vedení války s použitím jak jaderných, tak klasických zbraní. V souvislosti s tím v posledních letech věnuje značnou pozornost rozvinutí teoretických zásad organizace a vedení boje s použitím všech prostředků ozbrojeného zápasu, hlavně pak jaderných zbraní.

Velení Bundeswehru počítá s tím, že k dosažení úspěchů v boji bude mít v současné době velký význam rychlý přechod od jednoho způsobu bojové činnosti k druhému, jakož i jejich dovedná kombinace v průběhu bojové činnosti. Počítá s velkou dynamičností soudobého boje a značnou údernou silou útočících vojsk a věnuje značnou pozornost i boji na zdrženou, který spolu s útokem a obranou pokládá za samostatný druh bojové činnosti.

Nejmenší bojovou jednotkou, schopnou samostatně vést bojovou činnost, je brigáda. Na všech dosavadních cvičeních měla prvořadou úlohu organizace a vedení boje na zdrženou v podstatě na stupni divize-brigáda.

Cílem boje na zdrženou je způsobit nepříteli značné ztráty, zdržet jeho útok a tak získat čas k organizaci další bojové činnosti. Přitom je možná ztráta jisté části území, avšak ne na úkor bojeschopnosti vlastních vojsk. Boj na zdrženou sám nerozhoduje o výsledku boje, umožňuje však získáním času a způsobením ztrát nepříteli zabezpečit úspěch na jiných důležitějších úsecích. Boj na zdrženou mohou vojska vést podle předem připraveného plánu, tak i bez plánu, kdy veškeré rozhodování probíhá v průběhu boje podle situace a činnosti nepřítele.

Boj na zdrženou je především složitým druhem bojové činnosti, jehož hlavním cílem je získat čas. Proto má velký význam velení, které má být operativní, pružné a tvůrčí. Boj na zdrženou vyžaduje od všech vojáků, hlavně od velitelů smélost a rozhodnost a umění řídit bojovou činnost při rychlých změnách situace. Zdlouhavé vedení boje na zdrženou značně fyzicky vyčerpává vojska a jeho důsledkem je i značné opotřebení techniky. Proto je nutná rychlá a pružná organizace materiálně technického zabezpečení svazků a útvarů. Protože dlouhotrvající ústup může se ne-

gativně projevit na morálním stavu vojsk, všichni velitelé mají na zřeteli udržení pevné kázně, pořádku a organizovanosti.

Boj na zdrženou mohou vojska vést v závislosti na situaci, množství sil a prostředků, čase potřebném na organizaci bojové činnosti, jakož i na rázu terénu — metodou dílčích bojů na zdrženou, dočasné obrany pozicičního charakteru, protiztečí nebo i protiúderů s omezenými cíli, anebo střídáním těchto způsobů bojové činnosti k udržení nejdůležitějších úseků a prostorů.

K vedení bojové činnosti určuje nadřízený velitel několik čar; vzdálenost mezi těmito čarami stanoví v zámyslu. Volí je podle mapy a upřesňuje v terénu. Požadavek je, aby okolní terén byl dobře přehledný. Na rozhraní pásme bojové činnosti organizuje součinnost mezi útvary a jednotkami a zabezpečuje sladění jejich bojové činnosti na těchto čarách. Velitelé podřízených svazků a útvarů mohou určovat doplňkové čary.

Při stanovení čar velitel určuje i dobu, po kterou musí vojska vést boj na zdrženou na této čáře a stanoví lhůtu povinného nebo možného odchodu. Umění vševojskového velitele při stanovení čar a lhůt pro vedení boje na nich spočívá ve stanovení správného poměru mezi rozkazem a poskytnutím možnosti podřízených vyvinout iniciativní činnost. Stanovení pevného a neměnného grafikonu, vypočítaného na dlouhou dobu, je chybné.

Divize působí při boji na zdrženou v bojové sestavě, učené do dvou nebo jednoho sledu, a rozmísťuje se zpravidla na dvou čarách. Brigáda člení svou bojovou sestavu rovněž do dvou nebo jednoho sledu, s prvním sledem na první čáře, s druhým sledem (nebo zálohou) — mezi první a druhou čarou.

Šířka pásma bojové činnosti závisí na charakteru stanoveného úkolu, poměru sil, terénních podmínkách a zvláště na počtu a typech jaderných prostředků, které mají vojska k dispozici. Šířka pásma motorizované brigády může dosahovat 20—30 km. Zesílený prapor, který působí jako zdržovací odřad, má pásmo o šířce 5—7 km.

Značná šířka pásma bojové činnosti vede k tomu, že vznikají prostory neobsazené vojsky. Někdy je vojska vytvářejí úmyslně s cílem zničit v nich proniknuvšího nepřítele jadernými zbraněmi.

Vojska vedou boj na zdrženou s cílem zdržet postup nepřítele, aniž by se zavázala do vleklých bojů. Proto je účelné využívat terénních výhod, palbu zahajovat

Při vedení boje na zdrženou má velký význam průzkum; především hloubkový vzdušný průzkum, jehož úspěšná činnost je předpokladem efektivního použití jaderných zbraní. Současně s plněním hlavních úkolů, průzkumné jednotky plní úkoly pozorování nezaujatých úseků terénu a často i k udržování spojení mezi sousedy.

Největší význam při vedení boje na zdrženou má dobře splánovaná a organizovaná palba. Cílem palby může být zničit nepřítele ve značné vzdálenosti od vlastních vojsk, zpomalit jeho postup a zeslabit jeho útočný elán. Přitom je nutné intenzitu a manévrovost palby sladit tak, aby nepřítel byl klamán o zámyslu velitele a uskupení vlastních vojsk. Vždy vojska usilují o soustředění palby dělostřelectva, pokud to dovoluje dostatek sil a dostřel.

Zvláštní požadavky kladou odborníci Bundeswehru na plánování použití jaderných zbraní, které umožní způsobit nepříteli podstatné ztráty bez navázání přímého dotyku a zabezpečí tak volnost manévru vlastními vojsky. V průběhu boje na zdrženou stanoví velitel na základě správného hodnocení možností nepřítele a terénu a podle plánu vedení boje prostory, v nichž je nutné ničit nepřítele připravenou palbou dělostřelectva a — do volí-li to situace — i jadernými zbraněmi. Efektivnost jaderného úderu bude největší v tom případě, jestliže vojska dovednou činnosti, použitím zátarasů a správným využitím terénních podmínek donutí nepřítele k soustředění v určitém prostoru. Kromě toho je možné použít jaderné zbraně s cílem zmařit pokusy nepřítele o obchvat nebo úder z týlu. Použití jaderných zbraní vytvoří též výhodné podmínky k odpoutání od nepřítele a provedení protiztečí.

Boj na zdrženou vedou vojska s maximálním využitím jaderných zbraní a použitím různých, často se měnících forem boje, tj. střídáním boje na zdrženou s dočasnou obranou pozicičního charakteru a dokonce s přechodem do protiztečí (protiúderů) s omezeným cílem. Západoněmecké předpisy a pomůcky zdůrazňují, že časté měnění forem bojové činnosti umožňuje klamání nepřítele o zámyslu a množství sil obránce; ke klamání nepřítele, kromě jiných prostředků, přispívá široké využívání klamného rádiového provozu.

na maximální vzdálenost, donutit nepřítele k rozvinutí do bojových sestav a zahájit přípravy ke zteči, způsobit ztráty nepříteli a včas odvést vlastní vojska s tím,

aby se mohla organizovaně střetnout s nepřítelem na další čáře.

Při odvádění vojsk využívají velitelé všech stupňů výhodných podmínek k uskutečnění nenadálých úderů na nepřítele a k následujícímu rychlému odchodu. V průběhu boje na zdrženou nabývá zvláště velkého významu iniciativní činnost podřízených velitelů. Podle situace, terénu a viditelnosti mohou vojska při vedení nepřetržitých bojů pomalu odcházet na další čáru, odpoutat se od nepřítele většinou nebo menšími skoky a nutit ho tak k neustálým ztlačím.

K vedení boje s pomalým odchodem jsou nejvýhodnější tankové jednotky. Motorizované jednotky na autech se zúčastní boje na zdrženou v tom případě, jestliže terénní podmínky a viditelnost dovolují rozmístit dopravní prostředky v bezprostřední blízkosti vojsk a zabezpečují nepozorované odpoutání od nepřítele. Vojska zpravidla odcházejí většími skoky. Bez boje se jedním skokem odvádějí tehdy, když je nutné rychle uvolnit prostor k uskutečnění jaderného úderu nebo když dotyk s nepřítelem omezuje volnost jednání vlastních vojsk. Při odvedení vojsk s cílem uskutečnění jaderného úderu stanoví velitel bezpečnostní hranici, kterou musí vlastní vojska překročit v přesně stanovenou dobu.

Udržením určité čáry (prostoru) v průběhu boje na zdrženou řeší vojska tak, aby nepřítel byl donucen soustředit se a tím vytvořil výhodný cíl pro jaderný úder, dále s cílem rozdělit jeho síly a donutit ho útočit ve směru, výhodném pro obránci, jakož i s cílem udržet důležitý prostor na nutnou dobu v zájmu sousedních jednotek. Množství sil a šířka pásma obrany málokdy připustí vedení kruhové obrany celými svazky. Časově omezenou obranu nejčastěji uskutečňují zajišťovací clony na široké frontě, bez členění na sledy do hloubky. Vedení takové obrany je účelné v terénu bohatém na překážky, který umožní držet nepřítele po dlouhou dobu v určité vzdálenosti bez přímého dotyku s ním. Velitel bojujícího svazku musí včas předvídat způsob odpoutání vlastních vojsk od nepřítele po ukončení boje. Odpoutání od nepřítele je často možné jen po setmění nebo za špatné viditelnosti, zvláště když k zabezpečení odpoutání nebudou použity jaderné zbraně.

Protizteče nebo protiúder s omezeným cílem uskutečňují vojska za výhodné situace s cílem zničit jednotlivé skupiny nepřítele, zpravidla po jaderném úderu a v tom případě, kdy vznikly výhodné podmínky k nenadálému úderu. Rozhodnutí k protiztečím (protiúderům) s omezeným

cílem velitel zpravidla přijímá a realizuje v krátké době.

Protizteče (protiúder) s omezeným cílem vedou vojska k zabezpečení odchodu ostatních jednotek nebo svazků. V tomto případě musí vojska udržet čáry po stanovenou dobu. Přitom je nutné ještě při přípravě protizteče plánovat čas a určit prostory, do nichž mají být odvedena vojska po jejich uskutečnění, aby nebyla vystavena úhroze zničení.

Boj na zdrženou vedou vojska na čarách do celé hloubky prostoru, stanoveného pro příslušný svazek. Trvání bojové činnosti na každé čáře bude závislé na úkolu, terénních podmínkách, charakteru činnosti nepřítele a možnostech použití jaderných zbraní.

Při vedení boje má rozhodující význam správné zhodnocení terénu, poměru sil a možností materiálně technického zabezpečení vojsk. Proto vševojskový velitel musí dobře znát situaci vlastních vojsk a nepřetržitě sledovat průběh boje tak, aby mohl včas stanovit úkoly a udržovat nepřetržitou součinnost. Přitom bojová sestava vojsk, která vedou boj na zdrženou, jakož i metody velení v mnohém závisí na tom, jak vševojskový velitel zná situaci a může uplatňovat svůj vliv na průběh bojové činnosti.

Vševojskový svazek vede boj na zdrženou podle možnosti v plné sestavě. Avšak velká šířka fronty, nepřehledný terén a nedostatek spojení mohou vést k nutnosti vytvořit zdržovací odřady k vedení boje na zdrženou samostatně na jednotlivých úsecích.

Zdržovací odřad vytváří velitel zpravidla v sestavě tankového nebo motorizovaného praporu, zesíleného ženisty, protitankovými prostředky, zdravotnickými a dopravními jednotkami pro odsun poškozené techniky. Podle situace může do jeho sestavy vyčlenovat jednotky dělostřelectva nebo dělostřelecké pozorovatele s rádiovými pojítky.

Při plnění stanovených úkolů jsou podřízení velitelé povinni uplatňovat ve své činnosti širokou iniciativu; omezení se připouští pouze při sladění jaderných úderů a přesunu vojsk. Součinnost mezi sousedními útvary (jednotkami) velitelé organizují tak, aby nepřítel nemohl získat žádné výhody a to ani tehdy, když vojska vedou bojovou činnost různými způsoby.

Velení Bundeswehru věnuje při vedení boje na zdrženou značnou pozornost použití záloh.

V průběhu boje doporučuje používat zálohy pro útok s omezenými cíli a pro podporu a zabezpečení odchodu vlastních vojsk. Použití jaderných sil, které jsou

v záloze, z hloubky, umožňuje v krizové situaci rychle a rozhodně změnit průběh boje ve vlastní prospěch. Mají-li vojska dosti široké pásmo bojové činnosti a nemohou vytvořit dostatečně silné všeobecné zálohy, podporují je při nenadálých změnách situace dílčí zálohy, které musí ihned obnovit. Při vedení boje na zdrženou zůstanou zálohy nedotčené do té doby, dokud se nepodaří upřesnit směr hlavního úsilí nepřítele; pak je velitel ihned zasadí v plné sestavě a s rozhodnými cíli.

Je-li třeba v průběhu boje na zdrženou vystřídat odcházející vojska, pak i za napjaté situace toto vystřídání se pečlivě plánuje. Všechny nutné rozkazy a nařízení musí včas obdržet příslušný velitel s tím, aby si útvary a jednotky ujasnily své úkoly. Dobu i prostor předání odpovědnosti za vedení boje mezi veliteli stanoví rozkaz. Při střídání divizí se klade značný důraz na stanovení odpovědnosti za předání rozkazu k použití jaderných zbraní. V průběhu střídání může si situace vynutit úplné nebo částečné dočasné podřízení odcházejících vojsk veliteli střídajícího svazku. Proto odcházející vojska v každém případě rychle procházejí ve směru, který odpovídá jejich novému úkolu. Nadřízený velitel stanoví osy přesunu odcházejících vojsk a odpovědnost za zničení mostů a zřízení zátarasů.

Jak odcházející, tak i střídající vojska předem navazují spojení a včas a přesně se vzájemně informují o všech vydaných rozkazech a nařízeních. Přitom velkou důležitostí mají vzájemné informace o nepříteli.

Ženíjní útvary a jednotky v průběhu boje na zdrženou podporují vlastní vojska, zabezpečují jejich manévry a přesuny v celé hloubce pásma bojové činnosti a ztěžují činnost nepřítele vytvářením překážek a zátarasů. Posloupnost plnění těchto úkolů stanoví vševojskový velitel.

Ženíjní útvary a jednotky potřebují mnoho času k uskutečnění plánovaných prací. Proto velitel jim úkoly stanoví předem v závazném souladu s celkovým plá-

nem boje sil, které vedou boj na zdrženou. Velitelé všech stupňů nerozptylují ženíjní síly a prostředky. Všechny překážky, kromě dočasných, jejichž nutnost vyvstala v průběhu boje, jakož i ty, které mají pouze místní význam, zahrnují do plánu zátarasů. Tento plán dosahuje i údaje o předání bojovým jednotkám těch zátarasů, které jsou v mezerách mezi bojovými sestavami útvarů a svazků, jsou otevřené pro průchod vlastních vojsk a uzavírají se teprve při přiblížení nepřítele. Nejúčinnější překážky mohou vojska vytvářet pomocí pozemních a podzemních jaderných výbuchů; vždy však pouze se svolením nadřízených velitelských stupňů.

Západoněmecké řády a předpisy uvádějí, že vševojskový velitel kompenzuje nedostatek živé síly dovedným využitím techniky. Při vedení boje na zdrženou věnuje značnou pozornost organizaci materiálně technického zásobování, neboť tento druh boje je charakterizován značnou spotřebou PHM a munice. Proto vyčleňuje dostatečný počet dopravních prostředků do zálohy k zabezpečení včasného manévru prostředky materiálně technického zabezpečení, jakož i možnosti soustředit je kdykoli v příslušném prostoru. Oprávněné a odsunové jednotky a zařízení organizují činnost tak, aby nepřítel neměl možnost zmocnit se poškozené výzbroje, tanků nebo dopravních prostředků. Velký význam má rychlý a včasný odsun raněných; při značné šířce pásma a hloubce prostoru bojové činnosti jsou zvlášť účinným prostředkem jejich odsunu vrtulníky.

Spojení s útvary a jednotkami, které vedou boj na zdrženou, se uskutečňuje hlavně rádiem. Přitom se někdy omezuje rádiové spojení na určitou dobu pouze na příjem. Dovoluje-li to čas a situace, využívá se sítí stálých spojovacích zařízení. Podle plánu boje se připravuje linkové a radioreléové spojení s týlem. Vševojskoví velitelé vyčleňují nutnou zálohu sil a pojiťky a speciální jednotky, určené k poškození a zničení spojovacích zařízení.

Boj na zdrženou zahajují vojska zpravidla palbou dalekonosného dělostřelectva s cílem zničit nepřítele ještě v období přiblížování. Současně uzavírají průchody v překážkách, umístěných v předpolí. Mohutná palba na velkou vzdálenost má co nejdříve zdržovat postup nepřítele. Na základě toho, že soustředění nepřítele, a to i krátkodobá, skýtají výhodný cíl pro jaderný úder, zkracuje se na minimum doba mezi zjištěním cíle a jeho umlčením. Ja-

derné prostředky budou často použity pouze na základě zhodnocení zvláštní situace.

Vojska vedou boj na zdrženou pohyblivě, často bez styku se sousedy a soustřeďují palbu na rozhodujících úsecích. Musí být s to zabránit průzkumu a odrazit samostatné protizvědečské slabších sil nepřítele. Přitom neustále usilují o imitaci skutečného obranného boje a pokud možno co nejdříve zničit nepřítele. Udržení určitých čar a prostorů napomáhá zpravidla

ničení nepřítelů jadernými údery. Během protiztečí (protiúderů) s omezeným cílem vojska klamou nepřítel o skutečné sestavě vlastních vojsk a způsobují mu co největší ztráty. I protizteče, vedené malými silami, mohou být velmi účinné, zvláště za podpory jaderných zbraní. Vojska při boji na zdrženou mají být neustále v dotyku s nepřítelem, nezavazují se však příliš do boje, aby nedošlo ke ztrátě volnosti jednání. Dobrá znalost terénu, zvláště pak silniční sítě a překážek, jakož i cest odchodu umožňuje vojskům palbou a využitím překážek zdržet postup nepřítelů a zabezpečit si řadu výhod, v první řadě pak volnost manévru.

Na předpokládaném hlavním směru útoku nepřítel vojska soustřeďují tím větší síly, čím širší je pásmo bojové činnosti. Tam plánují i soustředění palby dělostřelectva. Při organizaci a vedení bojové činnosti zabezpečují volnost manévru a vyhýbají se takovému soustředění, které by se mohlo stát výhodným cílem pro jaderné údery nepřítelů.

Při útoku nepřátelských sil, které jsou v převaze, vlastní vojska včas odcházejí. Úspěšné odpoutání od nepřítelů zabezpečuje dovedné použití jaderných zbraní. Požadavkům vedení boje na zdrženou nejlépe odpovídají tanková vojska. Mohut-

nost palby, průchodnost, manévrovost, odolnost a stálá bojová pohotovost jim umožňuje odchod ve dne při udržení dotyku s nepřítelem. Tanková vojska mohou úspěšně působit s cílem přikrýt odchod sil tak, aby nebránila uskutečnění jaderných úderů na nepřítel.

Vševojskový velitel má právo stanovit dobu, po kterou musí vojska bojovat před zdržovací čarou, jakož i lhůtu jejího přechodu vojsky, např. v souvislosti s plánovanými jadernými údery na nepřítel. Přitom bere v úvahu situaci sousedů a dobu potřebnou pro změnu palebných postavení dělostřelectva.

Vyžaduje-li to situace, mohou se podřízení velitelé samostatně rozhodovat o předčasném odvedení vojsk za zdržovací čáru. V tomto případě však přijaté rozhodnutí včas hlásí nadřízenému veliteli a informují sousedy. Sousední jednotky nemají bez zásadních důvodů právo připojit se k odcházejícím.

Průzkumné jednotky v průběhu boje neustále udržují dotyk s nepřítelem, aby mohly včas zjišťovat další směr jeho hlavních úderů.

Boj na zdrženou je ukončený tehdy, když vojska přecházejí do obrany nebo do útoku.

Šířka pásma bojové činnosti při vedení boje na zdrženou bez použití jaderných zbraní se zmenšuje a dosahuje pro motorizovanou brigádu 15–20 km. Za těchto podmínek věnují vojska více pozornosti využití přirozených překážek a vybudování terénu. Vojska se podle možnosti zesilují ženijními jednotkami.

K zabezpečení boje těchto vojsk a palby na velké vzdálenosti je účelné mít za těchto podmínek v sestavě dělostřelectva dalekonosné baterie. V každém případě velitelé usilují o organizaci vzájemné palebné podpory dělostřeleckých jednotek sousedních svazků a útvarů.

Boj bez použití jaderných zbraní vyžaduje častější použití záloh k obnovení situace a k zabezpečení úspěšného vedení bojové činnosti. Vševojskový velitel se proto neustále stará o obnovu záloh a uskutečnění všemožných opatření ke klamání nepřítelů s cílem vyvolat u něho dojem tvrdého odporu. Za těchto podmínek vzrůstá i úloha letectva, které může do značné míry napomáhat úspěšnému vedení boje na zdrženou a spolehlivému vedení vojskům. Nálety na vojska a tyl nepřítelů a narušení jeho spojení i ko-

munikací může omezit pohyblivost nepřítelů a způsobit mu ztráty. Výhodné jsou jeho údery hlavně na ty objekty, které není schopno umlčet dělostřelectvo.

V průběhu boje na zdrženou bez použití jaderných zbraní vzrůstá význam vodního toku jako překážky, zvláště na jeho protilehlém břehu. V tomto případě je možné zdržovat postup nepřítelů i malými silami po dlouhou dobu.

K lepšímu využití vodního toku ve prospěch boje na zdrženou zpracovává vševojskový velitel perspektivní plán použití jednotek ženijního vojska. V první řadě vojska připravují k destrukci mosty a přepravní prostředky, aby se jich v žádném případě nepřítel nezmocnil nepoškozených. Podle předpokládaného průběhu bojové činnosti budují zátarasy v prostorech možných přeprav a na přístupových cestách nepřítelů a při dostatku času, sil a prostředků vodní tok jako překážku ženijně zdokonalují. Ženijní jednotky obnovují cesty pro nerušený odchod vlastních vojsk.

Vodní tok, který je překážkou pro útočící vojska, současně zabezpečuje volnost jednání a pohybu vlastních vojsk při

boji na zdrženou. Proto vlastní vojska mají co nejlépe využívat této volnosti k vedení boje na samotném vodním toku a v jeho bezprostřední blízkosti. Neustále mají pokusy nepřítele o zahájení útoku a tím značně snižují rychlost jeho postupu.

Při dočasné obraně poziciálního charakteru, vedené v průběhu boje na zdrženou, usilují vojska o oklamání nepřítele s cílem donutit ho předčasně rozvinout hlavní síly. Pokusy nepřítele o násilný přechod vodního toku odrážejí všemi silami, které mají k dispozici. Povinností velitelů všech stupňů je přijmout všechna opatření k tomu, aby pomocí protiztečů byl nepřítel, který se již přepravil přes vodní tok, vržen zpět, aby neměl možnost zachytit se. Je důležité, aby doba trvání bojové činnosti na vodním toku zabezpečila vojskům včasné odpoutání a aby nedošlo ke ztrátě volnosti manévru. Palbou na velké vzdálenosti na prostory přeprav je možné zadržet postup nepřítele i tehdy, když se zdržovací jednotky od vodního toku značně vzdálily.

Při odchodu na další vodní tok vojska včas připravují na něm přepravy a organizují podporu odcházejících vojsk. Při nuceném odchodu za vodní překážku pod tlakem nepřítele, odcházející vojska se snaží předejít nepřítele v dosažení toku a přeprav na něm, neposkytnout nepříteli možnost přetnout cesty odchodu, zmocnit se mostů a přeprav, zničit je nebo blokovat.

Ke včasné přípravě a organizaci ochrany přeprav může nadřízený velitel přesunout do těchto prostorů ženijní a bojové jednotky, zesílené dělostřelectvem. Odpovědnost za ochranu určených úseků přeprav stanoví předem.

Při odchodu pod tlakem nepřátelských sil, které jsou v převaze, je účelné ještě před příchodem k vodnímu toku předem vyčlenit část sil pro organizaci obrany na něm, aby tak hlavní síly odcházejících vojsk zabezpečily nepřetržitou přepravu. Při přepravě jednotek, které jsou v bezprostředním dotyku s nepřítelem, vytvářejí vojska takové podmínky, aby nepříteli nedala možnost přepravy ihned za odcházejícími vojsky. Přepravující se vojska neustále podporují palbou z protilehlého břehu. V podobné situaci je důležité zabezpečit účinné a pohotové velení vojskům. Velitelé všech stupňů jsou povinni vyvinout veškeré úsilí k zachování organizovanosti, bojeschopnosti vojsk a vysoké kázně.

Abyste přepravní prostředky nedostaly neporušené do rukou nepřítele, organizují velitelé speciální zajišťovací jednotky a v nutném případě i destrukční skupiny. Předem přitom přesně stanoví, za jakých podmínek a kdo vydá rozkaz pro zničení objektů. Po ukončení přepravy vojska využívají vodního toku ke zdržení dalšího postupu nepřítele do té doby, dokud se hlavní síly odcházejících vojsk neodpoutají na dostatečnou vzdálenost.

Velení Bundeswehru připravuje vojska k vedení bojové činnosti ve všeobecné jaderné válce i omezené válce s použitím i bez použití jaderných zbraní a věnuje značnou pozornost rozpracování otázek vedení boje na zdrženou. Je to zvláště výrazné v posledních letech. Podle názoru vojenských teoretiků NSR najde boj na zdrženou široké uplatnění v pohraničních sraženích na počátku války.

Vezmeme-li v úvahu agresivní podstatu Bundeswehru, který je největší údernou silou NATO v Evropě, pak studium názorů západoněmeckého velení na vedení boje je zvláště pro příslušníky ČSLA velmi aktuální.

—mš—

REŠERŠE ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ POSLUCHAČŮ POSTGRADUÁLNÍHO STUDIA

Podplukovník
ing. Miroslav Stránský, CSc.,
major ing. Tomáš Miniberger

Ve školním roce 1970—71 ukončili postgraduální studium posluchači dvou specializací: vědecké organizace řídicí práce (první běh) a analýzy a projektování (druhý běh).

Na závěr studia posluchači zpracovali závěrečné práce, které před komisí úspěšně obhájili. Práce vycházela z potřeb pracovišť posluchačů.

Pro širší využití závěrečných prací uvádíme jejich rešerše. Postgraduální studium zabezpečovala katedra teorie velení a řízení fakulta vyšších velitelů Vojenské akademie Antonína Zápotockého, která může podat o pracích bližší informace.

A. Závěrečné práce posluchačů postgraduálního kursu vědecké organizace řídicí práce

Podplukovník ing. Josef DOBROVSKÝ

Téma práce: Příspěvek k vyhodnocování vědeckovýzkumných úkolů

V teoretické části práce objasňuje autor základní pojmy výzkumu a jeho efektivnosti. Rozebírá problémy stanovení produktivity práce vědeckých pracovníků a obecné kvantitativní míry vědecké práce. V souvislosti s tím charakterizuje vědeckovýzkumnou práci a vliv růstu vědecké informace na produktivitu práce vědeckých pracovníků.

V hlavní části práce uvádí kritéria používaná při posuzování efektivnosti výzkumných úkolů vědeckotechnického rozvoje národního hospodářství a jejich aplikací při hodnocení vědeckovýzkumných úkolů v organizačním celku VAAZ.

V závěru práce navrhuje hodnocení splněných vědeckovýzkumných úkolů při jejich oponentuře a uvádí příklad.

Major ing. Josef FUČÍK

Téma práce: Předvídání vědeckotechnického rozvoje

V úvodní části autor charakterizuje vědeckotechnický rozvoj a jeho předvídání. Zabývá se především technickými změnami v procesu vědeckotechnického rozvoje a jejich měřením, vědeckotechnickou předpovědí a prognózou a obecnými vlastnostmi technické předpovědi.

V metodologické části práce uvádí autor metody a východiska předpovědi, podává přehled prognostických metod závažných z vojenského hlediska, informuje o předvídání v předních kapitalistických armádách a přináší některé konkrétní

údaje z velkých prognostických projektů americké armády.

Závěrečná práce navazuje na informace, které vydalo Technické informační středisko MNO k problematice vlivu vědeckotechnické revoluce na vojenství a k vývojovým tendencím ve vyzbrojování kapitalistických armád.

Propagandistická činnost se musí ve významném rozsahu nezbytně rozvinout i v armádě a k tomu tato závěrečná práce přispívá.

Podplukovník ing. Josef CHVÁTAL

Téma práce: Vojenská technická politika v oblasti mechanizace a automatizace ve velení ČSLA

V úvodu práce je zhodnocena úloha vědeckotechnické revoluce jako základny vojenské technické politiky.

V hlavní části práce charakterizuje autor vojenskou technickou politiku v oblasti mechanizace a automatizace velení, popisuje její podstatné rysy a základní principy. Z těchto pohledů hodnotí současné technické prostředky mechanizace a automatizace zpracování informací ve velení.

V závěru práce uvádí autor tendence rozvoje technických prostředků v oblasti vojenské technické politiky mechanizace a automatizace velení v Československé lidové armádě.

V příloze závěrečné práce je seznam prostředků organizační a výpočetní techniky a přenosu dat, vyráběných v ČSSR.

Podplukovník ing. Zdeněk KVASNIČKA

Téma práce: Řízení bojové činnosti z VS svazku PVOS

Závěrečná práce se zabývá rozбором současných možností velení z VS svazku PVOS z hlediska významu faktoru času u PVOS. Autor analyzuje oblast sběru a využití informací na VS svazku PVOS při řízení bojové činnosti, výstižně charakterizuje slabiny stávajícího systému velení a naznačuje možnosti jejich překlenutí. Analýzou rozhodovacího procesu na VS PVOS při řešení bojové činnosti naznačuje vhodný postup pro kvantifikaci složitých takticko-operačních otázek podle času.

Práce vychází z hypotéky, založené na tvrzení, že soudobé problémy v oblasti informačních procesů při řízení bojové činnosti v PVOS jsou řešitelné jen s využitím vědeckých metod a progresivní techniky.

V závěru autor uvádí, která opatření provádět na stupni svazku PVOS při stávající organizaci a použité technice, aby byly vytvořeny optimální podmínky pro splnění bojového úkolu při zavádění poloautomatického způsobu řízení v průběhu vedení bojové činnosti.

Podplukovník ing. Jiří MALÝ

Téma práce: Operační řízení silniční dopravy

Autor ve své závěrečné práci zkoumá problematiku řízení silniční dopravy cestou analýzy současného informačního toku za podmínek platnosti současných řádů a předpisů. Autor prověřuje informační tok na vybraných modelových situacích nejdůležitějších období operativního úderu ZHN nepříteli, období silné činnosti nepřátelského letectva a výsadek a období neplánovaných operačních přesunů ve frontovém týlu. Text je doprovázen grafy, přehlednými tabulkami a mapami.

Autor uvádí hlavní charakteristické rysy při řešení dopravních situací:

- vysoká náročnost na získání, sběr, přenos a zpracování informací,
- značný prostorový rozsah výskytu informací,
- vysoká četnost a frekvence informací.

Na základě analýzy potřeb operativního řízení dopravy v silničním rájónu formuluje autor matematický model, který je zpracován až do hloubkového schématu.

V závěru práce uvádí návrh na novou organizaci silničních provozních útvarů a jednotek.

Podplukovník ing. Milan POHLODEK

Téma práce: Metody a nástroje řízení v ozbrojených silách

V úvodu práce jsou popsány základní přístupy ke zkoumání řízení v ozbrojených silách.

V základních principech teorie velení uvádí autor předmět zkoumání, metodologickou bázi a obsah teorie velení a to z hlediska klasifikačního a obsahového vymezení.

V části „Výzkum v oblasti vojenské vědy“ uvádí úkoly operačního výzkumu.

Dále porovnává požadavky na strukturu orgánů velení se současnou strukturou a řešení nedostatků pomocí automatizace a mechanizace velení a zkvalitnění metodiky práce velitelů a štábů.

V závěru se autor zaměřil na rozvoj velení jako na rozvoj metod a forem práce velitelů a štábů formou racionalizace procesu velení.

Autor soustředil v práci řadu poznatků z oblasti řízení v ozbrojených silách.

Podplukovník ing. Jaroslav ZACHAR

Téma práce: Racionalizační proces ve vojenské výrobě a úloha útvaru technického rozvoje s přihlédnutím na speciální vojenskou výrobu.

V úvodu práce je proveden rozbor stávající typové organizace a metod řízení vojenské výroby strojírenského podniku. Autor v ní poukazuje na mnohé nedostatky v oblasti vztahu centralizace a decentralizace systému řízení podniku, v oblasti perspektivnosti řízení a v oblasti vědeckovýzkumné základny.

Na základě této analýzy posuzuje autor v druhé části práce možnosti racionalizace a navrhuje metody racionalizace výroby a vojenské výroby strojírenského podniku. Uvádí nutnost mechanizace řízení, která je v současných možnostech podniku reálná a dostupná.

V závěru práce jsou vyhodnoceny časové a ekonomické možnosti navrhované organizace a posouzeny možné výsledky racionalizace speciální výroby.

B. Závěrečné práce posluchačů postgraduálního kursu analýzy a projektování

Major ing. Emil GODÁL

Téma práce: Mechanizace evidence, účtování a ekonomického vyhodnocení PHM při použití děroštitkové techniky a samočinného počítače na stupni útvar — okruh — MNO

Autor se ve své práci zabývá především přechodem od mechanizovaného k automatizovanému účtování a ekonomickému vyhodnocování spotřeby PHM. V první části charakterizuje současný stav a shrnuje získané poznatky. V druhé části své práce navrhuje převážně na blokových schématech a operogramech postup při novém způsobu zpracování. V závěru se autor zmiňuje o dalších možnostech mechanizace a automatizace dané agendy. Jednou z nich je využití prostředků střední mechanizace na stupni útvar.

Kapitán ing. Jan HEVERA

Téma práce: Analýza zásobovacího systému z hlediska podkladů pro sestavení matematického modelu

Práce zahrnuje rozbor zásobovacího systému, rozbor faktorů ovlivňujících zásobovací činnost a rozbor zásobovací činnosti z hlediska tvorby matematického modelu, jenž by experimentováním se základními prvky umožnil zkvalitnit zásobovací systém.

Na základě rozboru je v další části práce navržen model pro simulaci zásobovací činnosti na samočinném počítači. Základní vstupní údaje tvoří normy spotřeby, tříděné podle faktorů ovlivňujících zásobovací činnost. Jako kritérium efektivnosti k posouzení výsledků je zvoleno procento zabezpečení zkoumaného systému. Návrh modelu je doveden do blokového schématu a zásobovací činnost je v něm redukována na jeden způsob koloběhu.

Podplukovník ing. Leo KALISTA

Téma práce: Aplikace metod operačního výzkumu v procesu zvyšování bojové pohotovosti úderných prostředků leteckého operačního svazu s využitím samočinného počítače

Řešitel analyzoval současný stav uvedení stíhacího bombardovacího útvaru do bojové pohotovosti. K rozboru použil metody CPM a stanovil kritická místa tohoto procesu významná pro bojové a materiálně technické zabezpečení. Dále zkoumal, jaké důsledky může mít případný diverzní zásah nebo technická nepřipravenost na dobu a rozsah dosažení pohotovosti k plnění bojových úkolů. V závěru práce jsou navrženy možné způsoby zkrácení doby od vyhlášení bojového poplachu do dosažení pohotovosti k vedení bojové činnosti.

Konkrétní problém řešený v práci může v praxi sloužit jako vzor pro všechny útvary.

Podplukovník ing. Jiří KRÍŽEK

Téma práce: Uplatnění dílčích prvků automatizace v rozhodovacím procesu velitele a štábu vševojskového svazu při plánování přesunu: — řešení vyvedení svazu s využitím samočinného počítače

Práce je ideovým návrhem projektu na automatizované zpracování plánu vyvedení. V úvodu je rozebrána obecná podstata problému a metodický postup činnosti štábu. V další části se autor zabývá algoritmizací dílčích procesů, stanoví charakter a objem vstupních informací a popisuje způsob jejich zpracování.

V řešení jsou uvažovány 2 varianty:

- z využitím současných prostředků za stávající struktury velení;
- v rámci připravovaného integrovaného systému velení.

Popis je doplněn podrobným blokovým schématem.

Práce slouží jako podklad pro sestavení programu.

Podplukovník ing. Jan LIDMILA

Téma práce: Formalizace řídicích a výkonných procesů ženijního zabezpečení

Ve zpracované studii autor analyzuje celý současný systém ženijního zabezpečení a ukazuje, kde lze tuto činnost zkvalitnit a jaké prostředky k tomu volit. Řešená problematika je značně široká. Autor se zabývá mimo jiné:

- studiem práce k uspořádání pracovního procesu výkonných činností,
- algoritmizací rozhodovacího procesu,
- automatizací procesu řízení ženijního zabezpečení,
- aplikací matematických modelů v ženijní činnosti,
- efektivností ženijních opatření.

Text je doprovázen množstvím grafů a přehledných tabulek.

V závěru práce jsou navrženy hlavní směry a úkoly racionalizace, mechanizace a automatizace ženijních řídicích a výkonných činností.

Major ing. Zdeněk NAVRÁTIL

Téma práce: Racionalizace informačního toku štábu týlu armády při plánování týlového zabezpečení útočné operace

Autor sestavil přehled všech dokumentů zpracovaných ve štábu vševojskové armády. Podrobil je rozboru pomocí tabulového dokumentogramu. Na základě analýzy navrhuje nový obsah hlavních do-

kumentů, ve kterých je odstraněna redundance informací.

V závěru práce ukazuje, které prostředky moderní výpočetní techniky by byly pro zpracování navrhovaných dokumentů nejvýhodnější.

Major ing. Milan PEŠKA

Téma práce: Aplikace metod operačního výzkumu při řízení mechanizovaných ženijních prací v ČSLA

V práci autor vychází z rozboru a klasifikace mechanizovaných ženijních prací vyplývajících z cílů ženijního zabezpečení soudobého boje a operace. Hlavní část práce je věnována metodologii řízení mechanizovaných ženijních prací a aplikaci metod operačního výzkumu. Nejvíce je rozpracováno použití teorie sítí a Ganttových diagramů. U ostatních metod jsou jen vypsány problémy, jež je možné těmito metodami řešit.

Jako příklad je velmi podrobně rozpracováno řízení zemních prací při budování VS armády zemními stroji s využitím metody PERT. Příklad může sloužit též jako vzor pro jiné podobné aplikace.

Major ing. Karel PETRŽELKA

Téma práce: Soubor programů pro generování pseudonáhodných čísel s daným rozdělením na samočinném počítači ZPA 600

Výkon samočinného počítače ZPA 600 umožňuje simulaci rozsáhlejších stochastických procesů, jež vyžaduje velké množství náhodných čísel s nejrůznějším rozdělením. K tomuto účelu sestavil autor podprogramy v symbolických adresách, které umožňují generovat pseudonáhodná čísla s rozdělením:

- rovnoměrným,
- normálním,
- useknutým normálním,
- exponenciálním,
- posunutým exponenciálním,
- Rayleighovým,
- Erlangovým,
- binomickým,
- Poissonovým.

Práce obsahuje popisy podprogramů, výsledky statistických testů a děrné štítky s podprogramy.

Major ing. Jaroslav PODANÝ

Téma práce: Projekt optimalizace plánu
svozu

Autor navrhuje nový způsob zpracování plánu svozu příslušníků štábu svazu dislokovaného ve velkém městě, při zabezpečování bojové pohotovosti. Předpokládá se, že plán bude zpracováván denně. Na rozdíl od dosavadního způsobu nejsou v plánu uvažováni příslušníci dlící přechodně mimo posádku, čímž se zkracuje doba potřebná na svoz. Plán je sestavován samočinným počítačem.

V práci je popsán algoritmus úlohy doplněný blokovým schématem a program pro zpracování plánu na samočinném počítači MINSK 22.

Major ing. Zdeněk STRAKA

Téma práce: Matematicko-logický model
plánování přísunu materiá-
lů prostředků na stupni
armády

V úvodu je rozebrán současný stav plánování přísunu na stupni armáda. V další části je navržen algoritmus pro strojové zpracování, jež je použitelný k řešení jednoduchých úloh. Je ukázáno, jak lze racionalizovat plánování přísunu využitím metod operačního výzkumu. V závěru práce je navržena formalizovaná dokumentace pro strojové zpracování plánu. Pojednání je doplněno praktickým příkladem.

Dne 5. února 1972 zemřel po těžké nemoci dlouholetý týlový pracovník ČSLA a člen redakční rady časopisu Vojenská mysl

plukovník ing.

OTAKAR GARA

Narodil se 1. ledna 1926 v Lískovci, okres Frydek Místek jako syn železničního zaměstnance. Po ukončení nižší střední školy studoval na vyšší průmyslové škole textilní v Brně. Pracoval jako

tkalcovský pomocník, později jako technický úředník v bavlnářských závodech v Místku.

Službu v armádě nastoupil v roce 1948, absolvoval školu na důstojníky pěchoty v záloze. Počátkem roku 1951 byl povolán na mimořádné vojenské cvičení, aby pomohl za tehdejší těžké kádrové situace v budování nové Čs. lidové armády. Zastával různé týlové funkce u vojsk. V roce 1951—1954 studoval na Vojenské akademii Klementa Gottwalda v Praze a po jejím absolvování zastával odpovědné týlové funkce ve škole a na svazu. Od roku 1959 byl příslušníkem MNO, kde všechny své schopnosti a síly věnoval výstavbě Čs. lidové armády.

Od svého mládí se aktivně zúčastňoval politického života. Únorové události v r. 1948 přivedly ho do KSČ, kde zastával řadu funkcí, jejímž ideálům zůstal věrný až do konce svého života.

Velení ČSLA ztratilo v plukovníkovi ing. Otakaru GAROVI schopného, tříděně uvědomělého, svědomitého, obětavého, důsledného a rozvážného pracovníka, dobrého organizátora s vysokým smyslem pro odpovědnost. Ochotně předával své rozsáhlé znalosti i bohaté praktické zkušenosti podřízeným. Rozuměl lidem, měl vždy pochopení pro jejich služební i osobní těžkosti.

Za svou práci byl vyznamenán medailemi „Za službu vlasti“ a „Za zásluhy o obranu vlasti“.

Ztrácíme v něm dobrého spolupracovníka, čestného soudruha a upřímného kamaráda, který se významnou měrou podílel na budování, bojové pohotovosti a připravenosti týlu ČSLA.

Čest jeho vykonané práci a nehynoucí památce!

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Вацлав Плехач	
Военно-политические аспекты линии внешней политики КПЧ	3
Автор на основе основных документов XXIV съезда КПСС и XIV съезда КПЧ характеризует империализм настоящего времени и его стремления, анализирует задачи линии внешней политики КПЧ и СССР в основных областях. В заключении приводит задачи стоящие перед ЧНА.	
Полковник Йосиф Котларик	
Идейно-воспитательная работа и воинская дисциплина	10
Автор исходит из тезиса, что дисциплина является одним из основных факторов боеспособности армии, приводит ее новые критерии и анализирует принципы укрепления сознательной дисциплины, идейной основой которой является воспитание личного состава ЧНА в духе марксистско-ленинского мировоззрения и политической линии КПЧ.	
Кандидат военных наук, доцент-подполковник Карел Новотны	
К вопросу внешних законов вооруженной борьбы	14
Автор обсуждает основные законы вооруженной борьбы, являющиеся связующим звеном между политикой государства, его экономическими и моральными возможностями и способностями и между вооруженной борьбой; вследствие того они оказывают непосредственное влияние на ход и исход вооруженной борьбы.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Йосиф Чепицкий	
Опыт оперативной подготовки	19
Автор приводит некоторый опыт оперативной подготовки Западного военного округа. Занимается прежде всего методикой работы штаба и подчеркивает требование к подготовленности каждого офицера штаба к выполнению своих должностных обязанностей, вопрос контроля за работой штаба и использования образцовой документации в штабе.	
Коллектив Военно-научного рабочего центра 4-го факультета Военной Академии имени Антонина Запотоцкого	
Прочность мест управления	23
Авторский коллектив обосновывает необходимость решения вопросов прочности мест управления. С точки зрения системного подхода он внедряет абстрактную систему исследования прочности мест управления. В дальнейшем приводится общее структуральное расчленение системы по отдельным элементам и помехам, оказывающим влияние на отдельные элементы и системы в целом. В заключении статьи приводятся мероприятия по борьбе с помехами.	
Кандидат военных наук, подполковник Владимир Брадач	
Рационализация управления	32
Автор в приведенной статье решает следующие проблемы:	
— предмет, цель и объект рационализации управления,	
— сущность рационализации управления,	
— комплексную рационализацию в качестве системы,	
— предпосылки, условия и методы рационализации в системе управления.	

Подполковник Ян Конечны	
Использование методов оперативного анализа в области управления	39
Автор анализирует возможности использования математических методов и вычислительной техники в работе командиров и штабов. Подчеркивает отношение командира и офицеров штаба к этой проблеме и показывает возможности, вытекающие из использования указанных новых элементов рационализации управления.	
Полковник Милош Свобода	
К вопросам планирования боевых действий воздушной армии	43
Автор характеризует общий объем задач воздушной армии в наступательной операции фронта, развивает содержание решения командующего воздушной армии и основных планирующих документов. В дальнейшем он занимается возможным боевым составом воздушной армии, правильным определением боевых усилий на всю операцию и распределением ядерного оружия для выполнения отдельных задач.	
Подполковник Милош Цага, подполковник Ярослав Шмидл	
Инженерное обеспечение отдельного танкового батальона дивизии	51
Авторы исходят из вероятного применения отдельного танкового батальона дивизии и анализируют задачи инженерного обеспечения по отдельным видам боевых действий. В заключении подчеркивают основы руководства инженерным обеспечением боевых действий танкового батальона.	
Подполковник Владимир Пацовски	
Наземная оборона оперативного аэродрома	57
Автор подчеркивает основы организации наземной обороны оперативного аэродрома, приводит расчет необходимых сил и средств и в заключении подчеркивает роль командиров и штабов при организации обороны оперативного аэродрома.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
Новые вопросы оперативного искусства	65
В статье обсуждаются некоторые вопросы оперативного искусства в которых нет единого понимания. Анализируются проблемы подготовки первых операций в разных условиях развязывания войны, подготовки исходного положения, способы уничтожения противника и принципы ведения операций в условиях ограниченного применения ядерного оружия.	
Специальная пропаганда в бою	72
В статье обсуждаются некоторые вопросы идеологического и психологического воздействия на вооруженные силы и населения противника и приводятся конкретные данные о возможностях основных средств специальной пропаганды, указываются основные принципы планирования и организации и в заключении приводится некоторый опыт выполнения задач специальной пропаганды на учениях.	
ИНФОРМАЦИЯ	
Сдерживающие действия по взглядам командования Бундесвера	75
В статье приведены теоретические основы организации и ведения сдерживающих действий, которые командование Бундесвера считает отдельным видом боевых действий. Приведенные основы обсуждаются как в условиях ядерной войны, так и в условиях ведения боевых действий без применения ядерного оружия.	
Кандидат военных наук, подполковник Мирослав Странски, майор Томаш Миннибергер	
Краткий перечень заключительных работ слушателей курса усовершенствования	81
Информация о защищенных заключительных работах слушателей курса усовершенствования в Военной Академии имени Антонина Запотоцкого.	